

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
ÚSTAV SPECIÁLNĚPEDAGOGICKÝCH STUDIÍ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Poradenské služby ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími
potřebami za základních školách na Jesenicku

Bc. Alena Tomanová

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně pod odborným vedením PaedDr. Pavlíny Baslerové, Ph.D. a použila prameny uvedené v seznamu bibliografických citací.

V Olomouci dne 4.4.2024

Bc. Alena Tomanová

Poděkování

Děkuji vedoucí diplomové práce PaedDr. Pavlíně Baslerové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a připomínky při realizaci práce.

Anotace

Jméno a příjmení:	Alena Tomanová
Katedra:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	PaedDr. Pavlína Baslerová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2024

Název práce:	Poradenské služby ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na základních školách na Jesenicku
Název v angličtině:	Counselling services in the education of pupils with special educational needs at primary schools in the Jeseník region
Anotace práce:	<p>Diplomová práce představuje celkový pohled na školní poradenská pracoviště a jejich práci s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami na základních školách na Jesenicku.</p> <p>Teoretická část obsahuje vymezení pojmů týkajících se poradenského systému zejména v oblasti školství, organizaci školního poradenského pracoviště a vymezení žáka se speciálními vzdělávacími potřebami.</p> <p>Praktická část zahrnuje výsledky kvalitativního výzkumu, který byl uskutečněný prostřednictvím analýzy dat a rozhovorů. V rámci případové studie přináší ucelený přehled školních poradenských pracovišť na základních školách na Jesenicku a popisuje koordinaci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na dvou typech základních škol.</p>
Klíčová slova:	Školní poradenské pracoviště, žák se speciálními vzdělávacími potřebami, základní škola, poradenství

Anotace v angličtině:	<p>The diploma thesis presents an overall view of school counselling centres and their work with pupils with special educational needs at primary schools in the Jeseník region.</p> <p>The theoretical part contains the definition of terms related to the counselling system, especially in the field of education, the organization of the school counselling centre and the definition of a pupil with special educational needs.</p> <p>The practical part includes the results of qualitative research, which was carried out through data analysis and interviews. Within the case study, it provides a comprehensive overview of school counselling centres at primary schools in the Jeseník region and describes the coordination of pupils with special educational needs at two types of primary schools.</p>
Klíčová slova v angličtině:	School Counselling Centre, Pupil with Special Educational Needs, Primary School, Counselling
Přílohy vázané v práci:	
Rozsah práce:	100 stran
Jazyk práce:	Český

Obsah

Úvod	8
TEORETICKÁ ČÁST	10
1. Systém poradenství.....	10
1.1 Rozdělení poradenství.....	11
1.1.1 Poradenství v působnosti MZ ČR.....	13
1.1.2 Poradenství v působnosti MPSV ČR.....	14
1.1.3 Poradenství v působnosti MŠMT ČR.....	17
2. Poradenství ve školství.....	19
2.1 Historie poradenských služeb ve školství	19
2.2 Školské poradenské zařízení (ŠPZ).....	20
2.2.1 Pedagogicko-psychologická poradna (PPP)	21
2.2.2 Speciálně pedagogické centrum (SPC).....	21
2.2.3 Personální zajištění ŠPZ	22
2.3 Školní poradenské pracoviště (ŠPP)	23
2.3.1 Výchovný poradce	25
2.3.2 Školní metodik prevence.....	26
2.3.3 Školní speciální pedagog	27
2.3.4 Školní psycholog.....	28
3. Organizace školního poradenského pracoviště	30
3.1 Vedení dokumentace.....	30
3.2 Spolupráce v rámci školy	31
3.3 Spolupráce mimo školu.....	32
4. Žák se speciálními vzdělávacími potřebami.....	34
4.1 Vzdělávání do roku 2005	34
4.2 Inkluzivní vzdělávání od roku 2005.....	40
4.3 Společné vzdělávání od roku 2016	42
4.4 Podpůrná opatření	45
PRAKTICKÁ ČÁST	54
5. Metodika práce	55
6. Cíl práce	59
6.1 Výzkumný vzorek - případ.....	60
6.2 Sběr dat.....	63

6.3 Analýza dat.....	64
7. Výsledky výzkumu - případová studie	67
7.1 Informace o základních školách.....	67
7.2 Školní poradenská pracoviště a jejich složení.....	69
7.3 Přehlednost a dostupnost webových stránek.....	71
7.4 Podpora žáků se speciálními vzdělávacími potřebami z pohledu škol	73
7.5 Podpora žáků se speciálními vzdělávacími potřebami z pohledu České školní inspekce	77
7.6 Koordinace vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na základní škole běžného typu a na základní škole zřízené dle § 16 odst. 9 školského zákona	80
8. Diskuse	85
Závěr.....	91
Citovaná literatura	93
Seznam zkratk.....	99
Seznam tabulek a obrázků	100

Úvod

Právo na vzdělání deklaruje každému Listina základních práv a svobod, a to za podmínek, který stanoví zákon. Zákon pak určuje dobu povinné školní docházky a také podmínky, stanovující právo na pomoc od státu. Důležitou roli při této pomoci stát zastává zejména ve vytváření rovných podmínek pro vzdělávání všem žákům hlavního vzdělávacího proudu, a to svým systémem poradenství.

Poradenství ve školství má dlouhou historii, přesto zůstávala jeho podoba v rámci školského systému dlouhou dobu opomíjená. Zaměřovalo se především na práci s problémovými a talentovanými žáky a na poradenství při volbě povolání. Dlouho očekávané změny přišly až v roce 2005, přijetím školského zákona č. 562/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů a vymezením poradenských služeb vyhláškou č. 72/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Na základě platné legislativy vytvářejí školy programy pedagogicko-psychologického poradenství, ve kterých determinují vlastní poradenské služby a práci školních poradců, kterými jsou výchovný poradce, metodik prevence, ale také stále častěji i školní speciální pedagog či školní psycholog, kteří se podílí na koordinaci vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a úzce spolupracují s ostatními pedagogy v rámci školy, a mimo školu s pedagogicko-psychologickými poradnami a speciálně pedagogickými centry.

Diplomová práce se zabývá poradenskými službami ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na základních školách na Jesenicku. Oblast Jesenicka byla vybrána záměrně, jelikož zde autorka práce žije a pracuje. Cílem práce je popsat rozsah školních poradenských služeb poskytovaných na základních školách a prezentovat jejich práci s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

Práce je členěna na teoretickou a praktickou část.

V první kapitole teoretické části je obecně vymezen systém poradenství a jeho rozdělení dle resortů, a to s ohledem na multidisciplinární přístup. Kapitola druhá charakterizuje školní poradenství a jeho historii, školská poradenská zařízení a školní poradenská pracoviště. Spolupráci školního poradenského pracoviště s ostatními subjekty popisuje kapitola třetí. Samotné možnosti vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami pak přináší závěrečná čtvrtá kapitola teoretické části, včetně náhledu do historie vzdělávání.

Praktická část představuje na základě analýzy dokumentů současný stav školních poradenských pracovišť na všech základních školách na Jesenicku, zejména jejich složení a dostupnost. V další části pak popisuje fungování poradenského pracoviště na vybraných školách, za užití rozhovorů s pedagogickými pracovníky školního poradenského pracoviště, kteří koordinují práci s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Závěrečná část práce přináší diskusi nad zjištěnými výsledky. Výzkum má charakter případové studie, byl proveden kvalitativní metodou, za využití více metod sběru dat.

TEORETICKÁ ČÁST

„Každý by měl mít někoho, s kým by si mohl upřímně promluvit, protože někdy se člověk cítí hrozně sám, ať je sebestatečnější.“ (Ernest Hemingway)

Dle jakých oblastí lze rozdělit poradenství? Jaké jsou poradenské služby ve vzdělávání? Jak jsou členěné a organizované? Kdo jsou žáci se speciálními vzdělávacími potřebami? Co jsou podpůrná opatření? Na tyto otázky odpoví teoretická část této diplomové práce.

1. Systém poradenství

Během svého života se každý z nás jistě dostal do situace, kdy požádal druhého o pomoc nebo o nějakou radu, ať už to byla pomoc blízké osoby nebo odborníka. Ze slova „radit“ či „poradit“ vychází také slovo poradenství. V literatuře se setkáváme za základním rozdělením poradenství na neformální, kdy nám pomoc nabídne někdo blízký, na druhé straně pak formální, kdy využíváme pomoc odborného systému. Pojem poradenství definuje mnoho autorů. Nejčastěji se pojí s poskytováním služeb ve formě rad, pomoci nebo podpory.

Dle Matouška (2003) lze říci, že jde o podporu jedince, který se nachází v nepříznivé životní situaci, ať už jde o jeho podporu a pomoc při pocitech bezradnosti či nejistoty, nebo o provázení jedince, který sám hledá odpovědi na otázky při nastalých problémech, se kterými si nevystačí vlastními silami.

„Bez toho, aby klient vložil své síly a svou energii do procesu změn, k žádné změně nedojde. Poradenství může u klienta dosáhnout změny jen tak že aktivuje jeho pohotovost ke změně.“ (Koščo, 1987).

Podporu osobního růstu, rozvoje a zralosti klienta zmiňuje také Gabura (1995), dle kterého je cílem poradenství zejména lepší uplatnění klienta a jeho orientace ve světě. Současně zmiňuje důležitost formy podání informací klientovi, jeho ochotu dané informace přijmout a v neposlední řadě mezioborovou spolupráci, která by měla vést ke společnému cíli.

Mezi nejobecnější cíle poradenské práce patří dosažení klientova zdraví v interakci se sociálním prostředím, ve kterém žije. Mimo zdravotního hlediska je zde myšleno i začleňování jedince do společenského prostředí, jeho psychická spokojenost a rozvoj jeho seberealizace (Novosad, 2009).

1.1 Rozdělení poradenství

Pro zaměření diplomové práce je třeba nejdříve vymezit pojem speciálního poradenství a speciálněpedagogického poradenství.

Speciální poradenství definuje Novosad (2000) jako „komplex poradenských služeb určených specifickým skupinám jedinců kteří jsou znevýhodněni zdravotně či sociálně a jejichž handicap má dlouhodobý (chronický) nebo trvalý charakter.“

„Speciálněpedagogické poradenství představuje odbornou formu pomoci klientům prostřednictvím definovaných služeb, které teoretickým a praktickým zaměřením vycházejí z vědního oboru speciální pedagogika i dalších participujících vědních oborů (psychologie, filozofie, etiky, sociologie, medicíny, kybernetiky, technických věd a jiných) při realizaci poradenského procesu.“ (Jurkovičová, 2013b).

Tak jak existují různé definice poradenství, tak různí autoři přistupují k rozdělení, či klasifikaci poradenské struktury. Systém poradenství podle typu problémů rozděluje HadjMousová (2002), kdy uvádí typy problémů z několika hledisek, a to problémy ve škole, problémy chování, problémy v rodině, problémy dítěte a volba povolání.

Poměrně rozsáhlé členění uvádí Novosad (2009), který charakterizuje formy poradenství podle oblasti zaměření:

- lékařské poradenství (specifika určitého onemocnění, životospráva),
- psychologické poradenství a psychoterapie (partnerské a rodinné terapie, mezilidské vztahy, krizová intervence),
- pedagogicko-psychologické poradenství (problematika školního prospěchu, výchovné poradenství),
- speciálněpedagogické poradenství (zabezpečení ucelené výchovy a vzdělávání pro žáky se zdravotním postižením či znevýhodněním),
- profesně-kariérové poradenství (volba zaměstnání, kurzy, rekvalifikace),
- sociálně-právní poradenství (oblast sociální politiky),
- technicko-kompenzační poradenství (kompenzační pomůcky, bezbariérové úpravy budov),
- resocializační poradenství (kurátorská pomoc lidem propuštěným z výkonu trestu odnětí svobody), mediace (mimosoudní dohody).

1.1.1 Poradenství v působnosti MZ ČR

Základní poradenství v rámci resortu MZ ČR poskytují **praktičtí lékaři a pediatři**. Všem lidem s akutními či chronickými stavy, dlouhodobými či trvalými změnami zdravotního stavu a vyžadujícími lékařskou péči je pak poskytováno odborné poradenství, a to v závislosti na zdravotním problému.

Jak uvádí Jurkovičová (2013a) v systému komplexní péče můžeme také požádat o poradenské služby **zdravotnická zařízení a jednotlivé odborníky**, kdy tato zařízení zároveň fungují jako odborné poradny pro tyto osoby. Jako příklad uvádí oftalmologa a neurologa pro klienty se zrakovým postižením, dále otorinolaryngologa, foniatra, audiologa či neurologa, pro klienty se sluchovým postižením, doplněné o chirurga a klinického logopeda v případě zavedení kochleárního implantátu. Pro osoby s tělesným postižením, nemocí nebo zdravotními problémy jde o specialisty, kteří se specializují na různá onemocnění jednotlivých tělesných soustav, a to chirurgy, ortopedy, neurology, ale také rehabilitační praktiky jako jsou fyzioterapeuti a ergoterapeuti. Následující lékaři a zdravotníci poskytují odborné poradenství lidem s mentálním postižením, patří mezi ně neurologové, psychiatři, internisté a další zdravotníci v závislosti na konkrétním klientovi relevantní nemoci nebo problému. Poradenské služby často poskytují také kliničtí psychologové, případně fyzioterapeuti a rehabilitační pracovníci.

Kromě samotných lékařů a odborníků stejná autorka zmiňuje poradenskou činnost také ve **specializovaných centrech** pro prevenci, diagnostiku i léčbu různých nemocí a stavů: Centrum kochleárních implantací u dětí, Centrum zrakových vad, Centrum pro poruchy komunikace, Centrum provázení, Centra léčebné rehabilitace.

Poradenství jako součást **sociální práce ve zdravotnických institucích** (nemocnicích a léčebných či rehabilitačních ústavech) spočívá dle Novosada (2009) především v posouzení následné životní situace pacienta. Cílem je prošetřit rodinné zázemí pacienta, jeho materiální zabezpečení, standard bydlení, míru jeho soběstačnosti, tedy zda se pacienti po dlouhodobé léčbě mohou vrátit do domácího prostředí, popř. rozpoznat, zda je třeba zajistit případnou službu sociální péče. Tato sociální práce snižuje riziko návratu pacienta zpět do zdravotnického zařízení, pokud by nedošlo k udržení reálně dosažitelné kvality života po ukončení léčby.

Na důležitost, potřebnost a zejména nedocení zdravotně sociálních pracovníků upozorňuje Kuzníková (2011), která zdůrazňuje nutnost propojení spolupráce členů odborného týmu při komplexní zdravotní péči, kdy součástí tohoto týmu jsou lékaři a zdravotníci a také právě zdravotně sociální pracovník. Pokud v některých zdravotnických zařízeních tento sociální

pracovník chybí, přebírají jeho roli lékaři a zdravotníci, jejichž úsilí nemůže dosahovat kvalit při řešení problémových situací, ke kterým v některých případech u některých pacientů dochází.

Nedílnou součástí poradenských služeb v oblasti MZ ČR jsou také **pacientské organizace**. Hlavním posláním a cílem patientských organizací je pomoci svým členům překonat počáteční obavy z nemoci, informovat o nemoci a naučit se s ní žít. Podporu poskytují také rodinám a blízkým, zejména v sociální oblasti a jejím systému péče. Dobře vedené patientské organizace spolupracují s odbornými společnostmi, lékaři a zdravotníky, aby se pravidelně scházeli a sdíleli zkušenosti. Profitují z toho i odborníci, kterým uvolněná atmosféra umožňuje dozvědět se o problémech, se kterými se pacienti momentálně nemohou nebo nechtějí zabývat. Prostřednictvím Patientské rady ministerstva zdravotnictví, která funguje od roku 2017 a je složena ze zástupců patientských organizací, probíhá velmi úzká spolupráce s MZ ČR v rámci které je vedena konzultační a připomínková činnost k návrhům legislativních i nelegislativních materiálů. Patientské organizace fungují převážně jako neziskové organizace, jejich podpora svým členům je bezplatná (Ministerstvo zdravotnictví České republiky).

1.1.2 Poradenství v působnosti MPSV ČR

Poradenství v rámci celostního přístupu péče, podpory sebeurčení a zkvalitnění prožívání každodenního života osob se zdravotním postižením a znevýhodněných skupin poskytují i odbory resortu MPSV ČR.

Mezi nejčastější instituce patří **poskytovatelé sociálních služeb**, které blíže charakterizuje zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů a jeho prováděcí vyhláška č. 505/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Zákon o sociálních službách podle § 3 písm. a) vymezuje pojem sociální služba jako „*činnost nebo soubor činností podle tohoto zákona zajišťujících pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení*“ (Zákon č. 108/2006 Sb.).

Důležitou službou sociální prevence, která poskytuje poradenství rodinám, ve kterých se narodilo dítě se zrakovým nebo i kombinovaným či jiným postižením, je **raná péče**. Tato terénní služba, doplněna i o formu ambulantní, pomáhá rodinám dětí do 7 let věku, eliminovat nebo zmírnit důsledky jejich postižení s cílem sociálního začlenění, a to díky včasné diagnostice a následné odborné péči.

Dle zákona o sociálních jsou sociální služby rozděleny na 3 základní druhy: služby sociální péče, služby sociální prevence a **služby sociálního poradenství**, které dále dělí na základní poradenství a odborné poradenství.

Základní poradenství zahrnuje poskytování informací potřebných k řešení nepříznivých sociálních situací, odborné poradenství se zaměřuje na potřeby jednotlivých sociálních skupin ve specializovaných poradnách, např. manželské a rodinné poradny, poradny pro oběti trestných činů a domácího násilí, poradny pro osoby se zdravotním postižením. V rámci poskytování sociálních služeb má každý právo na bezplatné základní sociální poradenství o možnostech řešení nebo předcházení sociálního znevýhodnění. Ne všichni poskytovatelé sociálních služeb jsou povinni poskytovat odborné poradenství, které má jiný rozsah a zaměření než povinné (základní) poradenství (Matoušek, 2007).

Poradenství v sociálních službách popisuje Krutilová (2014) jako cílově orientovaný proces, který sleduje předem stanovené cíle, a to na základě informací získaných sociální prací, při které se zjišťuje rozsah a příčiny nepříznivé situace klienta. Tyto cíle mohou být obecné, jak uvádí autorka preventivního charakteru, zabraňující sociálnímu vyloučení (např. aktivity v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež) a cíle konkrétní, které jsou spojené se zakázkou klienta, a které by měly být vždy v souladu s obecnými cíli sociální služby. Poradenství v sociálních službách má tedy preventivní a nápravný charakter a sociální práce tomu přizpůsobuje své metody a přístupy.

Dle odlišného charakteru postupů a vedení poradenského procesu v sociální práci rozděluje Kliment (2013) odborné poradenství na poradenství pomáhající a poradenství jiné. Základní rozdíl uvádí v udržení poradenského (lidského) vztahu mezi poradcem a klientem, který je stěžejní v poradenství pomáhajícím, jehož cílem je rozvoj kompetencí klienta nutných k samostatnému řešení daného problému, k posílení autonomie klienta. Naopak jiné poradenství má podobu udílení rad, poradce přebírá aktivitu a často i odpovědnost za konečné dosažení cíle. Řešený problém nemá osobní charakter, kterým by byla narušena psychická nebo sociální rovnováha klienta.

V rámci resortu MPSV ČR poskytují poradenství také instituce v oblasti **sociálního zabezpečení**. Důležitou součástí jsou podle Novosada (2009) Okresní správy sociálního zabezpečení, které rozhodují o přiznání jednotlivých typů sociálního zabezpečení (důchodů, nemocenských aj. dávek, příspěvků). Při své činnosti spolupracují s orgány státní správy.

Právní úpravu organizace a provádění sociálního zabezpečení obsahuje zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, který v § 6 odst. 4 písm. l) uvádí, že Územní správy sociálního zabezpečení „*poskytují občanům*

a zaměstnavatelům odbornou pomoc ve věcech sociálního zabezpečení“ (Zákon č. 582/1991 Sb.).

V oblasti systému sociálního zabezpečení Územní správa sociálního zabezpečení úzce spolupracuje s Úřadem práce ČR, zajišťujícím sociální podporu dávkami pro osoby se zdravotním postižením a příspěvkem na péči, a který pro své další rozhodování vyžaduje stanovisko Institutu posuzování zdravotního stavu. V průběhu řízení o příspěvku na péči i dávek pro osoby se zdravotním postižením je v rámci sociální práce klientům poskytováno základní sociální poradenství.

Poradenství na Úřadu práce ČR je poskytováno rovněž klientům dávek státní sociální podpory a dávek pomoci v hmotné nouzi, kdy legislativně je upraveno v zákoně č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, který v § 1 odst. 2 uvádí: *„Každý má nárok na základní sociální poradenství vedoucí k řešení hmotné nouze nebo jejímu předcházení.“* (Zákon č. 111/2006 Sb.).

Poradenská práce v oblasti trhu práce je důležitým nástrojem **státní politiky zaměstnanosti**. Zaměřuje se zejména na optimální výběr a přípravu kariéry, na otázky spojené se změnou kariéry a řešení otázek souvisejících s těmito změnami, týkajících se zejména se ztrátou a opětovným vstupem do zaměstnání. Poradenská práce v oblasti trhu práce a zejména péče o nezaměstnané je rozvíjena teprve od počátku 90. let 20. stol. (Freibergová, 2006).

Uchazečům o zaměstnání a široké veřejnosti jsou Úřadem práce ČR poskytovány bezplatné poradenské služby kariérového poradenství, které zajišťují Informační a poradenská střediska pro volbu a změnu povolání. Výběr studijního oboru, poradenství při změně oboru nebo školy, poradenství při uplatnění získaného vzdělání na trhu práce, pomoc při přípravě na trh práce, orientace v nabídkách dalšího vzdělávání, kdy zvolit další studijní obory, to vše nabízí žákům, studentům a jejich rodičům.

Osobám se zdravotním postižením je Úřadem práce ČR zajišťováno poradenství v rámci pracovní rehabilitace. Cílem pracovní rehabilitace je usnadnění vstupu osob na otevřený trh práce a udržení vhodného zaměstnání u osob, jejichž zdravotní stav se v průběhu nemoci zhoršil natolik, že nejsou schopny vykonávat svoji dosavadní profesi. *„Pracovní rehabilitace zahrnuje zejména poradenskou činnost zaměřenou na volbu povolání, volbu zaměstnání nebo jiné výdělečné činnosti, teoretickou a praktickou přípravu pro zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost, zprostředkování, udržení a změnu zaměstnání, změnu povolání a vytváření vhodných podmínek pro výkon zaměstnání nebo jiné výdělečné činnosti.“* (Zákon č. 435/2004 Sb.).

1.1.3 Poradenství v působnosti MŠMT ČR

Poradenské služby v resortu MŠMT ČR podporuje nejen děti, žáky a studenty, rodiče, resp. zákonné zástupce, ale také pedagogické pracovníky. Systém poradenské pomoci je orientován na řešení běžných výchovných problémů a dalších situací, se kterými se žáci v průběhu studia potýkají, napomáhá výběru nebo změně dalšího vzdělávání, zaměřuje se na profesní orientaci a přípravu ke vstupu na trh práce.

Školský poradenský systém Freibergová (2006) definuje z hlediska pohledu národního, krajského a školského.

V národní úrovni je ústředním orgánem MŠMT ČR, které odpovídá za vzdělávací systém jako celek prostřednictvím svých přímo řízených organizací:

- Národní pedagogický institut České republiky (NPI ČR), který vznikl postupnou transformací následujících organizací:

Institut pedagogicko-psychologického poradenství (IPPP),

Oddělení kariérového poradenství Národního ústavu odborného vzdělávání (OKR) a Výzkumný ústav pedagogický (VÚP),

kdy tyto tři organizace byly ke dni 1.července 2011 sloučeny a vznikl:

Národní ústav pro vzdělávání (NÚV),

následně pak sloučením Národního ústavu pro vzdělávání (NÚV) a Národního institutu pro další vzdělávání (NIDV) vzniká k 1.1.2020 Národní pedagogický institut České republiky (NPI ČR). (Národní ústav pro vzdělávání).

„NPI ČR zajišťuje přenos vzdělávacích inovací z centrální koncepční úrovně do školské praxe v regionech. Stará se o metodickou podporu škol a pedagogů a cílené vzdělávání pedagogických pracovníků. Významnou roli v podpoře škol v regionech mají krajská pracoviště NPI ČR. NPI ČR je školským vzdělávacím, metodickým, kurikulárním, výzkumným, odborným a poradenským zařízením pro řešení otázek předškolního, základního, středního a vyššího odborného vzdělávání. Zasahuje rovněž do oblasti základního uměleckého, jazykového, neformálního, zájmového a dalšího vzdělávání.“ (Národní pedagogický institut České republiky).

- Česká školní inspekce (ČŠI), která mimo jiné zajišťuje a hodnotí podmínky a průběh poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních (Mikulková, 2014).

- Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání (CZVV), které navazuje na činnost Centra pro reformu maturitní zkoušky, které bylo v roce 1999 pověřeno MŠMT ČR přípravou

reformované maturitní zkoušky. Odborné veřejnosti poskytuje poradenskou činnost, vydává odborné a metodické materiály, které se zaměřují na hodnocení výsledků vzdělávání. Centrum je známé pod značkou CERMAT, kterou i nadále užívá (Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání).

Na krajské úrovni dle Freibergové (2006) probíhá koordinace poradenství prostřednictvím krajských úřadů, resp. dvou dokumentů, a to Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v kraji a Výroční zprávy o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy v kraji, kterým tuto povinnost ukládá přímo školský zákon a vyhláška MŠMT ČR č. 15/2005 Sb., kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů, výročních zpráv a vlastního vyhodnocení školy, ve znění pozdějších předpisů. Tato legislativa krajům ukládá povinnost zabývat se i poskytováním poradenských služeb. Poradenské služby jsou pak zajišťovány prostřednictvím školských poradenských zařízení, kterými jsou pedagogicko-psychologická poradna a speciálně pedagogické centrum.

Mezi poradenská zařízení v působnosti MŠMT ČR můžeme řadit i střediska výchovné péče, které jsou legislativně upraveny zákonem č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Patří do systému péče o žáky ohrožené poruchami chování nebo s již vykazujícími známkami poruch chování a negativních jevů v sociálním vývoji, u nichž nebyla nařízena ústavní výchova nebo nebyla uložena ochranná výchova. Vyhláškou č. 438/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů, je upraveno vymezení klientely, služby a organizační zabezpečení jejich poskytování (Jurkovičová, 2013a).

Školní úroveň poradenských služeb zajišťují ředitelé škol prostřednictvím školního poradenského pracoviště, složeného z výchovného poradce, metodika prevence, případně školního speciálního pedagoga a školního psychologa. Jak uvádí Knotová (2014) poradenské služby ve školách jsou poskytovány prostřednictvím pedagogicko-psychologického poradenství, výchovného poradenství, kariérového poradenství a speciálněpedagogického poradenství.

Poradenstvím ve školských poradenských zařízeních a školních poradenských pracovištích se budou podrobněji zabývat následující kapitoly (2.2 a 2.3)

2. Poradenství ve školství

Hlavním úkolem poradenství ve školství je dle Novosada (2009) přispívat k optimalizaci celého procesu výchovy a vzdělávání, ale i jednotlivých etap zaměřených na školu i rodinu, prostřednictvím diagnostických, intervenčních, terapeutických, konzultačních a informačních činností. Knotová (2014) pak zmiňuje postupný vývoj poradenského systému zejména vůči rodičům, kteří by měli být vnímáni jako partneři školních poradenských služeb, a zejména vliv legislativní změny v roce 2005, která umožnila vytvořit a rozšířit poradenské služby ve školách.

Jak uvádí Bělík (2016), současný školský poradenský systém je postaven na dvou základních pilířích, kterými jsou služby zajišťované prostřednictvím školského poradenského zařízení a dále služby zajišťované přímo ve škole činností specializovaných pedagogických pracovníků.

Pravidla pro poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních stanovuje zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a především vyhláška MŠMT ČR č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů.

Vzniku školních poradenských služeb do takové podoby, v jaké je dnes známe, předcházelo mnoho změn a úprav.

2.1 Historie poradenských služeb ve školství

Poradenské služby vždy úzce souvisely a rozvíjely se podle vyspělosti a ekonomické úrovně společnosti. Po první světové válce se poradenství zaměřovalo zejména na volbu povolání, k lepšímu uplatnění člověka v dospělosti (Kohoutek, 1999).

Neblahý vliv politických událostí roku 1948 se odrážel i na vývoji poradenského systému. Jak uvádí Knotová (2014), společensko-politický tlak zdůrazňoval nepotřebnost poradenských služeb, když se očekávalo, že sociální a výchovné problémy vymizí. Až po několika letech se začaly prosazovat reálné potřeby, a v roce 1958 byla v Brně založena první dětská psychologická poradna. O rok dříve vznikla první poradna na Slovensku, kde také vznikaly psychologické výchovné poradny a kliniky.

Poradny byly primárně zaměřeny na problémovou mládež a její výchovu k budoucímu pracovnímu uplatnění. Rovněž na školách se začínali objevovat vyškolení učitelé, kteří působili jako poradci pro volbu povolání. Karlova univerzita v Praze a Univerzita J. E. Purkyně v Brně

(dnešní Masarykova univerzita) nabízela od roku 1965 postgraduální studium pro výchovné poradce. Síť pedagogicko-psychologických poraden se po roce 1978 postupně rozšiřovala i do tehdejších okresních měst, zabývaly se také činnostmi pro výchovné poradce, rodiče, učitele, vychovatele, jako bylo pořádání odborných seminářů a přednášek. Po roce 1980 posiluje role výchovných poradců, a to především na základních a středních školách a na učilištích, a do popředí se tak dostává termín výchovné poradenství (Knotová, 2014).

Do roku 1989 byly pedagogicko-psychologické poradny prakticky jedinou poradenskou institucí působící společně s výchovnými poradci ve školství. Po tomto roce došlo v oblasti školského poradenství ke změně a začala vznikat speciálně pedagogická centra, která se zaměřovala na žáky s postižením (Mertin, 2013). Na rozšíření poradenského systému poukazuje také Knotová (2014), která zmiňuje nově i zřizovaná střediska výchovné péče pro žáky s výchovnými problémy.

Speciálně pedagogická centra začínají vznikat převážně jako součást speciálních škol, později také jako specializovaná samostatná pracoviště, která poskytují speciálně pedagogické poradenství zaměřená na požadavky a potřeby dětí, žáků a studentů dle druhu postižení, tak aby došlo k vytvoření funkčních poradenských služeb (Jankovský, 2001). *"Vznik speciálně pedagogických center byl v naší republice vyvolán důrazným požadavkem rodičů a přátel zdravotně postižených dětí, kteří postrádali komplexní speciálně pedagogickou péči o postižené děti od nejranějšího věku."* (Kubová, 1995).

V roce 2005 vstoupila v platnost vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů, která upravuje podobu poskytování poradenských služeb v současném systému školního poradenství.

K zajištění vzdělávání a profesního rozvoje žáků se zdravotním postižením, je důležitým úkolem současnosti propojit celý poradenský systém, a to optimalizací sítě školských poradenských zařízení, zajištění jejich návaznosti na práci učitelů a výchovných poradců na školách, ale také zajistit spolupráci rodičů, a dalších odborníků, jako jsou lékaři, odbory péče o dítě, soudy (Bartoňová, 2007).

2.2 Školské poradenské zařízení (ŠPZ)

Jak je uvedeno ve vyhlášce č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů, mezi školská poradenská zařízení patří zejména pedagogicko-psychologické poradny (PPP) a speciálněpedagogická centra (SPC).

Tato zařízení poskytují žákům, jejich zákonným zástupcům a škole bezplatnou informační, poradenskou, diagnostickou a metodickou činnost, odborné speciálněpedagogické a pedagogicko-psychologické služby, preventivně výchovnou péči a napomáhají při volbě vhodného vzdělávání a jejich přípravě na budoucí povolání. Školská poradenská zařízení v případě potřeby spolupracují s orgány sociálněprávní ochrany dětí a orgány péče o mládež a rodinu, poskytovateli zdravotních služeb, popřípadě s dalšími orgány a institucemi.

2.2.1 Pedagogicko-psychologická poradna (PPP)

Jak uvádí Novosad (2000) patří PPP mezi veřejně nejznámější druh školského poradenského zařízení, poskytující služby pedagogicko-psychologického a speciálně pedagogického poradenství, pomoc při výchově a vzdělávání dětí, žáků a studentů, pomoc při jejich přípravě a volbě budoucího povolání (Novosad, 2000).

Služby jsou v PPP poskytovány převážně ambulantně, a to formou individuálního vyšetření, ale také návštěvou pracovníka poradny přímo ve školách, formou pozorování žáka, dále konzultací a metodickým vedením výchovného poradce, příp. školního speciálního pedagoga a školního psychologa. Na základě doporučení PPP je pak upraveno vzdělávání žáků (Mertin, 2013).

Poradny nabízejí poradenské služby (diagnostické, intervenční, metodické podpory) zejména v oblastech posouzení školní zralosti, nerovnoměrného vývoje žáka, sledují příčiny vzniku vývojových poruch učení a příčiny poruch chování, posuzují mimořádné nadání, zaměřují se na osobnosti nebo sociálně-vztahové problémy, na profesní poradenství. Poradna pro tyto žáky vypracovává odborné posudky a návrhy podpůrných nebo vyrovnávacích opatření pro školy a školská zařízení, včetně posudků pro účely uzpůsobení maturitní zkoušky (Mikulková, 2014).

Standardní činnosti PPP jsou pak podrobně definované v příloze č. 2 vyhlášky č. 72/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

2.2.2 Speciálně pedagogické centrum (SPC)

Na poradenskou činnost pro žáky s určitým typem postižení, popřípadě na žáky s více vadami se zaměřují SPC. Poradenské služby poskytují dětem od nejranějšího věku, žákům do doby ukončení povinné školní docházky, studentům po dobu studia na střední škole a podle potřeby i pro jedince s různým typem postižení v období rané dospělosti. Základem

poskytovaných služeb SPC je speciálně pedagogická, psychologická a psychoterapeutická práce komplexního charakteru, která je zajišťována týmem odborníků, který je složen z psychologa, speciálního pedagoga a sociální pracovníce. Speciálně pedagogická centra pomáhají řešit náročné situace spojené s výchovou postiženého žáka, s využitím koordinované speciálně pedagogické, psychologické, případně i zdravotní péče a sociálních služeb pro postižené žáky a jejich rodiče či učitele (Valenta, 2013).

Dle Kubové (1995) patří mezi stěžejní úkoly SPC pravidelná a dlouhodobá přímá práce s žákem a jeho rodiči, zajišťující reedukaci, kompenzaci a další formy speciálně pedagogické péče poskytované buď ambulantně v centru, návštěvami ve škole, nebo v rodině žáka.

„Výsledkem psychologické nebo speciálně pedagogické diagnostiky jsou zpráva z vyšetření a doporučení obsahující návrhy úprav ve vzdělávání žáka. Připravuje posudky pro účely uzpůsobení maturitní zkoušky a jednotlivé zkoušky, která svým obsahem a formou odpovídá zkoušce maturitní zkoušky, u žáků a uchazečů se zdravotním postižením.“ (Mikulková, 2014).

Standardní činnosti SPC jsou pak podrobně definované v příloze č. 2 vyhlášky č. 72/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů, zejména pak standardní činnosti speciální, zaměřené na žáky s jedním typem postižení, případně s více vadami, kde dominuje typ postižení, pro které bylo speciálně pedagogické centrum zřízeno.

2.2.3 Personální zajištění ŠPZ

Mezi klíčové pracovníky PPP a SPC patří speciální pedagog, psycholog a sociální pracovník. Poradenští pracovníci ve školských poradenských zařízeních poskytují pedagogické, psychologické a sociální služby v rámci svých odborných kompetencí. Respektují jedinečnost každého klienta, řídí se platnými ustanoveními zákonů České republiky, dodržují etický kodex pracovníků ŠPZ, průběžně si zvyšují své odborné znalosti a dovednosti (Michalík, 2013).

Práce **sociálního pracovníka** je zaměřena na podporu a individuální konzultaci klientů, zprostředkování kontaktu s dalšími zúčastněnými osobami či organizacemi, vedení dokumentace a přípravu dokumentů, poskytuje sociální poradenství ohledně dávek, příspěvků a služeb. Sociální pracovník v ŠPZ musí být schopen navázat kontakt s rodiči, být důvěryhodný, jelikož ve většině případů jde o prvotní kontakt klienta se zařízením. Sociální pracovník získává odbornou kvalifikaci vzděláním podle § 110 odst. 4 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

Účast **psychologa** na vyšetření je založena především na vývojovém hodnocení dítěte, diagnostice nerovnoměrného vývoje, posouzení způsobilosti k zahájení školní docházky,

diagnostice zrakového, řečového, mentálního, tělesného i kombinovaného postižení dětí, včetně těžké a hluboké mentální retardace, autismu. Mezi základní kvality psychologa by měly patřit schopnost klinického odhadu, intuice a trpělivost. Zejména klientela SPC vyžaduje při vyšetření využití nestandardních pomůcek, které je nutné přetvořit podle potřeby konkrétního dítěte, tudíž práce psychologa vyžaduje i jistou míru kreativity. Výsledkem vyšetření by nemělo být zjištění toho, co dítě nezvládá, ale naopak zjištění toho, co dítě může zvládnout právě za využití různých pomůcek s maximálním využitím jeho vlastního potenciálu. Psycholog získává odbornou kvalifikaci podle § 19 zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, ve znění pozdějších předpisů, vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném magisterském studijním programu psychologie.

Mezi standardní činnosti **speciálního pedagoga** patří především speciálněpedagogická diagnostika žáka, přímá práce s klientem při rozvoji hrubé a jemné motoriky, grafomotoriky, smyslové výchovy, sebeobsluhy apod., za uplatnění reedukačních a edukačních metod. Cílem pedagogické diagnostiky by mělo být stanovení vhodné pedagogické intervence, která by na základě doporučených úprav vzdělávacích podmínek vedla k úspěšnému dokončení vzdělání a následné samostatnosti a pracovnímu uplatnění. Speciální pedagog získává odbornou kvalifikaci podle § 18 zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, ve znění pozdějších předpisů, vzděláním získaným studiem v akreditovaném magisterském studijním programu v oblasti pedagogických věd (Jednotná pravidla pro poskytování poradenských služeb ve školských poradenských zařízeních - obecná a personální část) (Michalík, 2013).

2.3 Školní poradenské pracoviště (ŠPP)

Právo na informace a poradenskou pomoc školy v záležitostech týkajících se vzdělávání odkazuje v § 21 odst. 1 písm. f) školský zákon č. 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Školní poradenské pracoviště pak definuje vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů, dle které poradenské služby ve škole zajišťuje tým odborných pracovníků, který se skládá zpravidla z ředitele školy, výchovného poradce, školního metodika prevence, případně školního psychologa a školního speciálního pedagoga, kteří úzce spolupracují především s třídními učiteli, asistenty pedagoga i s celým pedagogickým sborem. Dle této vyhlášky poskytuje škola poradenské služby bezplatně žákům a jejich zákonným zástupcům.

„Kvalitní poradenské služby ve školách jsou v současné době jednou z možností podpory kvality výchovně-vzdělávacího procesu, možností zvládnout problémy, které tento proces přináší, včetně podmínek pro úspěšnou inkluzi dětí s různým postižením či znevýhodněním.“ (Knotová, 2014).

Jak již bylo zmíněno v úvodu této kapitoly, služby poskytované školním poradenským pracovištěm definuje vyhláška č. 72/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů, která rozsah služeb specifikuje takto:

- žákům se speciálními vzdělávacími potřebami poskytuje podpůrná opatření, jejichž účinnost sleduje a následně vyhodnocuje,
- zaměřuje se na prevenci školní neúspěšnosti, na kariérové poradenství formou vzdělávací, informační a poradenské podpory, k nastavení vhodné vzdělávací cesty a pozdějšímu profesnímu uplatnění,
- podporuje vzdělávání a sociálního začleňování žáků z odlišného kulturního prostředí a s odlišnými životními podmínkami, a vzdělávání žáků nadaných a mimořádně nadaných,
- pro žáky s výchovnými či vzdělávacími obtížemi zajišťuje průběžnou a dlouhodobou péči a vytváří příznivé sociální klima pro přijímání kulturních a jiných odlišností ve škole a školském zařízení,
- při aktuálních problémech u jednotlivých žáků a třídních kolektivů zajišťuje včasnou intervenci,
- zaměřuje se na předcházení všem formám rizikového chování včetně různých forem šikany a diskriminace,
- průběžně vyhodnocuje účinnosti preventivních programů uskutečňovaných školou,
- za použití psychologických a speciálně pedagogických postupů ve vzdělávací činnosti školy zajišťuje metodickou podporu učitelům,
- zaměřuje se na spolupráci a komunikaci mezi školou a zákonnými zástupci, a mezi školou a školským poradenským zařízením při poskytování poradenských služeb (Vyhláška č. 72/2005 Sb.).

Na základních školách fungují z hlediska zapojených odborníků dva základní modely poradenských služeb. (Kucharská, 2013; Valentová, 2013; Čech, 2020) Tito autoři popisují tyto modely jako model základní, ve kterém jsou poradenské služby zajišťované výchovným pracovníkem, školním metodikem prevence, dle potřeby doplněn o třídní učitele a učitele výchovy a dále model rozšířený, kde poradenské činnosti těchto pracovníků doplňují školní psycholog a školní speciální pedagog, případně (prozatím velmi sporadicky) i sociální pedagog. Primárně

však toto rozdělení vychází z Věstníku č. 7/2005 MŠMT a jeho metodické části, ve které je popsána koncepce poradenských služeb poskytovaných ve škole (Věstník Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, 2005).

Bez ohledu na složení poradenského týmu, pomáhají výchovný poradce, školní metodik prevence, školní psycholog a školní speciální pedagog, řešit výchovné potíže žáků a zajišťují péči o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Spolupracují s prostředím, ve kterém žáci vyrůstají, podílejí se na zvládnání a řešení šikany a dalších nežádoucích jevů ve školách, jsou k dispozici nejen dětem a jejich rodičům, ale také školám a učitelům, aby získali metodickou pomoc a rady, jak řešit více či méně standardní situace ve škole. Základní činnosti pracovníků ŠPP tedy pokrývají celé spektrum pedagogicko-psychologického poradenství, vzájemně se doplňují a v některých oblastech i překrývají (Mertin, 2013).

2.3.1 Výchovný poradce

Valentová (2013) popisuje roli výchovného poradce jako koordinátora zajišťování průběhu vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, který se ve velké míře rovněž zabývá problematikou kariérové poradenství na dané škole. Dle Michalíka (2015) je výchovný poradce „základním stavebním kamenem“ školního poradenského pracoviště. To, že je ale výchovný poradce na dané škole stále především učitel zmiňuje Knotová (2014).

Ředitel školy na tuto pozici jmenuje jednoho z pedagogů, kterému je s ohledem na velikost školy a kladené nároky spojené s pozicí výchovného poradce úměrně zkrácen úvazek pro přímou pedagogickou činnost. V době, kdy neprovádí přímou pedagogickou činnost, má možnost věnovat se činností poradenským, metodickým a informačním. (Čáp, 2009) Rozsah přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků stanovuje nařízení vlády č. 75/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Kvalifikační předpokladem pro výkon funkce výchovného poradce je studium dané § 8 vyhlášky č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, ve znění pozdějších předpisů. Studium se uskutečňuje na vysokých školách v rámci celoživotního vzdělávání v délce trvání nejméně 250 vyučovacích hodin.

Mezi standardní činnosti výchovného poradce patří: kariérové poradenství, péče o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a žáky nadané, poradenská činnost spočívající v přípravě podmínek pro integraci žáků se specifickými poruchami chování, řešení problémů spojených

se školní docházkou i jiných problémových situací ve škole, dále zajišťování diagnostiky speciálních vzdělávacích potřeb a také předávání svých odborných znalostí nejen žákům ale i pedagogům. K jeho dalším neméně důležitým činnostem patří informování o činnostech školy a dalších poradenských zařízení v okolí a uchovávání odborných zpráv a informací o žácích v poradenské péči (Vyhláška č. 72/2005 Sb.) Kompletní popis standardních činností výchovného poradce je uveden v příloze č. 3 vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů.

2.3.2 Školní metodik prevence

Školního metodika prevence označuje Michalík (2015) za „základní součást“ školního poradenského pracoviště, jehož pracovní pozice je ustanovena na každé základní a střední škole. Tyšer (2006) uvádí, že jeho hlavním úkolem je podílet se na realizaci prevence sociálně patologických jevů, jako je šikana, záškoláctví, násilí, vandalismus apod. Tento úkol spočívá zejména ve sledování chování dětí a mládeže z hlediska pedagogické, psychologické a sociální normy. Valentová (2013) tuto činnost nazývá v současné době upřednostňovaným termínem prevence rizikového chování, která probíhá také formou konzultační a poradenské činnosti školního metodika prevence.

Pedagog, který je do funkce školního metodika prevence pověřen ředitelem školy, by měl mít důvěru žáků, přirozenou autoritu, a především zájem o danou oblast činnosti. Dříve tuto funkci zastával výchovný poradce a byl nazýván protidrogovým preventistou. Postupně se okruh jeho činnosti rozšiřoval a na školách docházelo k oddělení výkonu činností výchovného poradce a školního metodika prevence. Na rozdíl od výchovného poradce, nemá školní metodik prevence sníženou přímou vyučovací povinnost, a to i s ohledem na množství stále přibývajících úkolů, má však nárok na specializační příplatek (Knotová, 2014).

Kvalifikačním předpokladem pro výkon specializované činnosti (prevence sociálně patologických jevů) je studium dané § 9 vyhlášky č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, ve znění pozdějších předpisů. Studium se uskutečňuje v délce trvání nejméně 250 vyučovacích hodin ukončené obhajobou závěrečné písemné práce a závěrečnou zkouškou před komisí.

Mezi standardní činnosti školního metodika prevence patří: metodické a koordinační činnosti při realizaci minimálního preventivního programu školy, informační činnost spočívající zejména v předávání informací zákonným zástupcům, pedagogickým pracovníkům školy a školskému poradenskému zařízení, a v neposlední řadě poradenská činnost spočívající

v přípravě podmínek pro integraci žáků se specifickými poruchami chování. (Vyhláška č. 72/2005 Sb.) Kompletní popis standardních činností školního metodika prevence je uveden v příloze č. 3 vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů.

2.3.3 Školní speciální pedagog

Speciální pedagogové působili primárně ve speciálních školách a ve zdravotnických a speciálních zařízeních. Postavení speciálních pedagogů se postupně měnilo v souvislosti se zaváděním inkluzivního vzdělávání a snahou o vytvoření optimálních podmínek pro vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami. Začali působit jako odborníci ve školských poradenských zařízeních (PPP, SPC) a posléze jako součást poradenských služeb přímo v prostředí školy (Knotová, 2014).

Postupné ukotvení pozice speciálního pedagoga, resp. školního speciálního pedagoga v rámci školního poradenského pracoviště je spojeno s přijatou vyhláškou č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů. Jak uvádí Čech (2020) speciální pedagog v roli učitele má v našem školství dlouholetou tradici, naproti tomu školní speciální pedagog jako odborník školního poradenského pracoviště si svou pozici na některých školách stále ještě hledá. Na stejný fakt poukazuje také Kucharská (2013), která popisuje postupný nárůst školních speciálních pedagogů (odborníků) na základě požadavků ředitelů škol při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v běžných školách. Autorka dále uvádí, že spousta školních speciálních pedagogů pracuje současně jako učitel na dané škole, také může pracovat ve školském poradenském zařízení (PPP, SPC) a v rámci školního poradenského pracoviště může mít částečný úvazek. Je to dáno tím, že ředitel školy pozici školního speciálního pedagoga může financovat z různých zdrojů, nejčastěji díky projektům financovaným z evropských sociálních fondů.

Mezi nejčastější okruhy práce školního speciálního pedagoga patří koordinace speciálněpedagogického poradenství ve školách, kdy ve spolupráci s dalšími odborníky v rámci školního poradenského pracoviště připravuje a ovlivňuje podmínky pro integraci. Tento proces následně sleduje a vyhodnocuje (Čech, 2020). Aby mohlo být speciálněpedagogické poradenství nastaveno efektivně, je potřeba dle Kucharské (2013) zjistit aktuální stav a možnosti daného žáka, a to různými prostředky diagnostiky. K užívání diagnostických nástrojů začínajících školních speciálních pedagogů bez předchozí poradenské zkušenosti, je dle autorky třeba zácvičku,

odborné podpory (spolupráce s PPP a SPC) nebo např. absolvování doplňkového vzdělání v oblasti diagnostiky a užívání diagnostických nástrojů.

Kvalifikačním předpokladem pro výkon speciálního pedagoga je dle § 18 zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, ve znění pozdějších předpisů, získání odborné kvalifikace vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném magisterském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na speciální pedagogiku. Dále pak studium zaměřené na učitelství, vychovatelství nebo pedagogiku a současně doplňujícím studiem k rozšíření odborné kvalifikace (způsobilost vykonávat činnosti speciálního pedagoga) uskutečňovaném vysokou školou v oblasti speciální pedagogiky, které se uskutečňuje dle § 6a vyhlášky č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, ve znění pozdějších předpisů.

Mezi standardní činnosti školního speciálního pedagoga patří: metodické a koordinační činnosti zaměřené na odbornou podporu integrovaných žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a všech ostatních žáků, kteří potřebují speciálně pedagogickou podporu a péči založenou na krátkodobých či dlouhodobých podpůrných opatřeních, informační činnost spočívající zejména v předávání informací zákonným zástupcům, pedagogickým pracovníkům školy a školskému poradenskému zařízení, a v neposlední řadě poradenská činnost spočívající v přípravě podmínek pro integraci žáků se specifickými poruchami chování (Vyhláška č. 72/2005 Sb.). Kompletní popis standardních činností školního metodika prevence je uveden v příloze č. 3 vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů.

2.3.4 Školní psycholog

Stále častěji se v českých školách stává součástí týmu školního poradenského pracoviště i školní psycholog. Jeho činnost a náplň práce je dána vyhláškou č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů, resp. její přílohou č. 3. Podle Knotové (2014) se však jeho skutečná náplň odvíjí především podle typu a specifik školy, ve které školní psycholog působí a přispívá především k rozvoji školy stávat se „lepší“. Zaměřuje se na žáky, jejich rodiče, učitele i vedení školy.

Specifickou poradenskou práci školních psychologů popisuje Zapletalová in Miovský (2015) především v zajištění intervence v krizových situacích, jako jsou úmrtí blízkých, afektivní reakce, apod., včasné diagnostice žáků s příznaky rizikového chování, pomoci se zvládnutím případné školní neúspěšnosti. Metodickou podporu při práci s problematickými žáky a jejich

rodinami pak poskytují i pedagogům škol s cílem zvyšování schopnosti učitelů pracovat s těmito žáky.

Přestože školní psycholog ještě není nedílnou součástí školního poradenského pracoviště na všech školách, stále více se ukazuje, že jeho role je důležitá zejména pro celkové klima školy, kdy pozitivně přispívá při řešení výchovných a výukových obtíží žáků a konfliktů mezi rodiči a školou (Jedlička, 2018).

Kvalifikačním předpokladem pro výkon školního psychologa je dle § 19 zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, ve znění pozdějších předpisů, získání odborné kvalifikace vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu psychologie.

Mezi standardní činnosti školního psychologa patří: depistáž specifických poruch učení, zároveň i depistáž a diagnostika nadaných žáků. Diagnostikuje vzdělávací a výchovné problémy žáků. Identifikuje a následně pečuje o žáky s potřebou 1. stupně podpůrných potřební, je nápomocen pedagogům při sestavování a vedení plánu pedagogické podpory. Pečuje o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, kterým jsou poskytována podpůrná opatření 2. až 5. stupně. Je nápomocen při sestavování individuálního vzdělávacího plánu. Pomocí různých metod, např. screeningů, anket, dotazníků, zjišťuje sociální klima ve třídách. Věnuje se individuální případové práci se žáky v osobních problémech. Poskytuje krizovou intervenci a zpracování krize pro žáky, pedagogické pracovníky a zákonné zástupce. Podílí se na vytváření programu poskytování pedagogicko-psychologických poradenských služeb ve škole, včetně programu primární prevence (Vyhláška č. 72/2005 Sb.). Kompletní popis standardních činností školního psychologa je uveden v příloze č. 3 vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů.

3. Organizace školního poradenského pracoviště

Pedagogičtí pracovníci školního poradenského pracoviště se podílejí nejen na zajišťování podpůrných opatření pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, ale poskytují metodickou a konzultační podporu žákům a jejich rodičům, spolupracují zejména se školským poradenským zařízením a případně s orgány veřejné moci za účelem ochrany práv žáků. Zodpovědný za poskytování poradenských služeb je ředitel školy, popř. pracovník, kterého ředitel pověří.

Ve škole je vytvářen **program školních poradenských služeb**, označován také jako školní program (strategie) pedagogicko-psychologického poradenství, který zahrnuje popis činností jednotlivých poradenských pracovníků, vymezení odpovědnosti, a dále také preventivní program školy včetně strategie předcházení školní neúspěšnosti, šikaně a dalším projevům rizikového chování (Miovský, 2015).

Miovský (2015) dále zdůrazňuje, aby tvorba poradenského programu reflektovala charakteristiku dané školy i regionu. Realizace školního programu pedagogicko-psychologického poradenství dle autora předpokládá vytvoření vnitřního systému komunikace pedagogických pracovníků ve škole a zejména pak koordinaci se službami školských poradenských zařízení. Rozdělení rolí, týmová spolupráce a dostatečný časový prostor, vytváří prostředí pro operativní poskytování kvalitnějších školních poradenských služeb.

Aby školní poradenské pracoviště bylo funkční a jednotné, poukazuje také Knotová (2014) na vytvoření kvalitní dokumentace, která bude odrážet jeho celkový koncept, tedy rozdělení kompetencí, pravidla komunikace a fungování celého poradenského pracoviště jak uvnitř školy, tak ve spolupráci s vnějším prostředím. S touto dokumentací jsou pak seznámeni ostatní pedagogičtí pracovníci školy, ale hlavně žáci a jejich rodiče.

3.1 Vedení dokumentace

Školský zákon v § 28 odst. 1 písm. b) ukládá školám a školským zařízením vést evidenci dětí, žáků a studentů, tzv. **školní matriku**. Školní matrika školy vedle základních informací o žákovi, jako jsou osobní identifikační údaje, údaje o předchozím vzdělávání a údaje o zákonném zástupci, obsahuje údaje o žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami a žákovi nadanému, zejména údaje o znevýhodnění, o poskytovaných podpůrných opatřeních, o závěrečných

vyšetřeních vyplývajících z doporučení školského poradenského zařízení (Zákon č. 561/2004 Sb.).

Možnost vedení školní matriky v elektronické či listinné formě a rozsah údajů upravuje vyhláška o dokumentaci škol a školských zařízení. V § 1a této vyhlášky je uveden rozsah údajů o podpůrných opatřeních, které poskytuje škola či školské poradenské zařízení. Patří mezi ně zejména: převažující stupeň podpůrných opatření, identifikátor znevýhodnění, jaká podpůrná opatření jsou poskytována, úpravy obsahu a očekávaných výstupů vzdělávání, organizační forma vzdělávání (pokud z doporučení vyplývá), informace o individuálním vzdělávacím plánu a platnost doporučení. Tyto informace následně škola či školské poradenské zařízení předává do databáze MŠMT, a to v termínech a způsobu určených v příloze č. 1 uvedené vyhlášky (Vyhláška č. 364/2005 Sb.).

O poradenských službách poskytovaných školním psychologem nebo speciálním pedagogem, resp. školním metodikem prevence nebo výchovným poradcem, vede škola **další dokumentaci** upravenou § 4 vyhlášky o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů, a to zejména dokumentaci o poskytovaných opatřeních prvního stupně. Další dokumentace o poradenské práci školního metodika prevence nebo výchovného poradce obsahuje materiály o vyšetření, jeho výsledcích, včetně zpráv a doporučení ke vzdělávání, dokumenty o součinnosti se školskými zařízeními a ostatními orgány veřejné moci. Všechny tyto popsané dokumenty obsahuje i dokumentace o poradenské práci školního psychologa nebo speciálního pedagoga, navíc rozšířena o žádosti o poskytnutí poradenské služby, o odmítnutí nebo přerušení poskytování poradenské služby a informovaný souhlas s poskytováním poradenské služby (Vyhláška č. 72/2005 Sb.).

3.2 Spolupráce v rámci školy

Jak již bylo zmíněno v kapitole 2.3 Školní poradenské pracoviště, autoři zabývající se problematikou školního poradenského pracoviště, popisují dva modely poradenských služeb – základní a rozšířený. Jednotliví pracovníci školního poradenského pracoviště byli rovněž představeni v kapitole 2.3.

Podstatným předpokladem v obou variantách je spolupráce v rámci školy, ale také mimo ni. Kucharská (2013) zmiňuje důležitost vytvoření koncepce poskytování poradenských služeb v dané škole, spočívající v ujasnění odborných kompetencí jednotlivých pracovníků. Pro koordinaci činností školního poradenského pracoviště považuje za vhodné určit koordinátora,

nastavit pravidla fungování školního poradenského pracoviště pro komunikaci jak mezi členy týmu, tak pro předávání informací v rámci dané školy. „*Žák, který má ve škole problémy, potřebuje komplexní péči. Ta může být účinná pouze tehdy, když se poradenská pracovníci ve škole společně s vyučujícími žáka domluví na tom, kdo a jak bude tomuto žákovi pomáhat.*“ (Knotová, 2014). Autorka považuje také za důležité, aby byla pravidelně ze strany ostatních kolegů získávána zpětná vazba k poskytované péči, která by měla být následně zapracována do koncepce poradenských služeb ve škole.

Za nastavení kvalitního poradenství ve škole odpovídá ředitel školy. Sestavuje poradenský tým, který vytváří program školních poradenských služeb tak, aby co nejlépe odrážel specifika dané školy. Důležitým článkem dobře fungujícího poradenského systému ve škole jsou také učitelé, kteří realizují vzdělávání právě za podpory pracovníků školního poradenského pracoviště. Je důležité, aby zajistili příznivé klima třídy pro efektivní vzdělávání žáků. Specifické postavení má pak třídní učitel. Ten má většinou informace o rodinném a sociálním zázemí žáků, pravidelně komunikuje s rodiči v rámci třídních schůzek, realizuje intervence zaměřené na zlepšení vztahů ve třídě a spolupracuje s ostatními členy pedagogického sboru, a především s poradenským týmem ve škole (Michalík, 2015).

Školní poradenské pracoviště, ať už v základním modelu či rozšířeném modelu, tedy poskytuje v rámci školy především metodickou podporu učitelům při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Tato podpora může probíhat formou individuálních konzultací, popř. sdílením zkušeností pedagogických pracovníků mezi sebou v rámci pedagogických porad (Kucharská, 2013).

3.3 Spolupráce mimo školu

O činnostech a možnostech využití služeb školního poradenského pracoviště je dle Kucharské (2013) nutné zejména informovat rodiče, které autorka považuje za nejdůležitější mimoškolní klientelu. K tomu slouží zejména informační letáčky na nástěnkách školy, webové stránky školy, ale také přímé oslovení např. třídním učitelem. Při spolupráci s rodiči je třeba mezi poradenským pracovníkem a rodičem vybudovat partnerský vztah. K tomuto názoru se přiklání i Valentová (2013), která považuje v tomto vztahu za velmi důležitý otevřený přístup ze strany školního poradenského pracoviště. Dle Bartoňové (2013) je třeba si uvědomit, že největší znalosti o dítěti má právě rodič a ve spolupráci s ním je možné nastavit taková opatření, které budou ve prospěch žáka.

Mezi ostatní subjekty, nejčastěji spolupracující se školním poradenským pracovištěm, se řadí pedagogicko-psychologické poradny a speciálně pedagogická centra. Pracovníkům školního poradenského pracoviště poskytují zejména metodickou podporu. Spolupráce probíhá i opačným směrem, kdy pracovníci školního poradenského pracoviště poskytují součinnost ve vyhodnocování účinnosti poskytovaných podpůrných opatření (Kucharská, 2013). Autorka dále zmiňuje spolupráci se středisky výchovné péči, při dlouhodobých a závažnějších obtížích charakteru poruch chování nebo patologických jevů v chování žáků.

Prevenici negativních jevů, sociálně-výchovnou prevenci a práci s dětmi, u kterých již došlo k nežádoucímu chování, se věnují kurátoři pro mládež pod odborem sociálně právní ochrany dětí (OSPOD). Pracovníci školního poradenského pracoviště se obrací na OSPOD pro konzultaci v oblasti práv dítěte, při problémech se záškoláctvím nebo při podezření na zanedbanou výchovu. Spolupráce rovněž probíhá i opačným směrem, např. v rámci součinnosti, kdy OSPOD provádí šetření ve škole (Tyšer, 2006).

V oblasti kariérového poradenství pak školní poradenské pracoviště spolupracuje s Informačním a poradenským střediskem (IPS) Úřadu práce ČR (Maštalíř, 2021).

Kucharská (2013) a Miovský (2015) dále vymezují ostatní subjekty, se kterými školní poradenské pracoviště spolupracuje: soudy, probační a mediační služba, policie, lékaři, zdravotnická zařízení a další instituce.

Standardní činnosti jednotlivých pracovníků školního poradenského pracoviště, tedy i specifikace spolupráce v rámci školy i mimo ni, ukládá vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů, ve své příloze č. 3.

4. Žák se speciálními vzdělávacími potřebami

Termín „speciální vzdělávací potřeby“ má v českém školství základ v přijatém školském zákonu z roku 2004, který nabyl účinnosti dnem 1.1.2005.

Tak jako samotné školní poradenství, má i speciální vzdělávání svůj vývoj, který byl spojen zejména se společenskými a politickými změnami, a to jak v novodobé historii, tak v bývalém Československu.

Způsoby a formy vzdělávání velmi přehledně popisuje Baslerová (2017) ve své disertační práci. Následující kapitola 4.1 tedy vychází z práce uvedené autorky, která je primárně zaměřena na vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením. Některé části budou tedy pro přehlednost doplněny, převážně právními normami, aby byly zahrnuty všechny formy speciálního vzdělávání.

4.1 Vzdělávání do roku 2005

Před rokem 1989 upravovaly vzdělávání vyhlášky ministerstva školství **o školách pro mládež vyžadující zvláštní péči, a to vyhláška č. 95/1978 Sb. a vyhláška č. 49/1986 Sb.** O vzdělávání žáků rozhodoval krajský, resp. okresní národní výbor, který zařazoval žáky do zvláštních škol podle zdravotního postižení, na základě vlastního komplexního vyšetření.

Zvláštní školy, pomocné školy a odborná učiliště byly určeny pro žáky s mentálním postižením, zvláštní školy při zdravotnickém zařízení navštěvovali žáci nemocní, zdravotně oslabení a taktéž mentálně postižení. *„Pro žáky se smyslovým a tělesným postižením, stejně jako pro žáky s vadou řeči, kteří jsou zároveň mentálně postižení, se zřizují školy pro žáky s více vadami (zvláštní škola pro slabozraké, zvláštní škola pro žáky se zbytky zraku, zvláštní škola pro nevidomé...) Vzhledem k malému počtu těchto žáků byla takto zřízena pouze jedna škola pro celou ČR – např. zvláštní škola pro slabozraké v Moravské Třebové – to sebou neslo potřebu celoročního provozu takové školy a často vedlo k dlouhodobému odloučení těchto dětí od jejich rodin.“* Pozitivní stránku tohoto vzdělávání spatřuje Baslerová ve skutečnosti, že na těchto školách bylo vytvořeno prostředí, které respektovalo specifika jednotlivých druhů postižení a žáci byli vzdělávání speciálními pedagogy, za využití kompenzačních pomůcek a specifických metod a forem práce.

Následující tabulka č. 1 přináší přehled všech druhů a typů škol dle platné legislativy v roce 1978 a 1986.

Tabulka č. 1 Porovnání druhů a typů škol před rokem 1989

DRUHY A TYPY ŠKOL, vyhl. č. 95/1978 Sb.	DRUHY A TYPY ŠKOL, vyhl. č. 49/1986 Sb.
Pro žáky mentálně postižené	
zvláštní škola, pomocná škola a zvláštní odborné učiliště	zvláštní škola, pomocná škola a zvláštní odborné učiliště
Pro žáky tělesně postižené	
základní škola pro tělesně postižené odborné učiliště pro tělesně postiženou mládež střední odborné učiliště pro tělesně postiženou mládež gymnázium pro tělesně postiženou mládež střední ekonomická škola pro tělesně postiženou mládež	základní škola pro tělesně postižené střední odborné učiliště pro tělesně postiženou mládež gymnázium pro tělesně postiženou mládež střední ekonomická škola pro tělesně postiženou mládež tyto školy se zřizují též při ústavech sociální péče
Pro žáky zrakově postižené	
základní škola pro slabozraké základní škola pro žáky se zbytky zraku základní škola pro nevidomé odborné učiliště pro zrakově postiženou mládež střední odborné učiliště pro zrakově postiženou mládež gymnázium pro zrakově postiženou mládež konzervatoř pro zrakově postiženou mládež odborná ladičská škola pro zrakově postiženou mládež ekonomická škola pro zrakově postiženou mládež střední ekonomická škola pro zrakově postiženou mládež	základní škola pro slabozraké základní škola pro žáky se zbytky zraku základní škola pro nevidomé střední odborné učiliště pro zrakově postiženou mládež gymnázium pro zrakově postiženou mládež konzervatoř pro zrakově postiženou mládež střední odborná ladičská škola pro zrakově postiženou mládež střední ekonomická škola pro zrakově postiženou mládež
Pro žáky sluchově postižené	
základní škola pro nedoslýchavé základní škola pro žáky se zbytky sluchu základní škola pro neslyšící odborné učiliště pro sluchově postiženou mládež střední odborné učiliště pro sluchově postiženou mládež gymnázium pro sluchově postiženou mládež střední průmyslová oděvní škola pro sluchově postiženou mládež	základní škola pro nedoslýchavé základní škola pro žáky se zbytky sluchu základní škola pro neslyšící střední odborné učiliště pro sluchově postiženou mládež gymnázium pro sluchově postiženou mládež střední průmyslová škola oděvní pro sluchově postiženou mládež
Pro žáky s vadami řeči	
základní škola pro vadně mluvící a základní škola pro nemluvící	základní škola pro vadně mluvící a základní škola pro nemluvící
Pro žáky obtížně vychovatelné	
základní škola zřízená při dětském výchovném ústavu a při dětském diagnostickém ústavu odborné učiliště zřízené při výchovném ústavu pro mládež	zvláštní škola zřízená při dětském výchovném ústavu a při dětském diagnostickém ústavu střední odborné učiliště zřízené při výchovném ústavu pro mládež
Pro žáky obtížně vychovatelné, kteří jsou též mentálně postiženi	
zvláštní škola zřízená při dětském výchovném ústavu a při dětském diagnostickém ústavu zvláštní odborné učiliště zřízené při výchovném ústavu pro mládež	zvláštní škola zřízená při dětském výchovném ústavu a při dětském diagnostickém ústavu zvláštní odborné učiliště zřízené při výchovném ústavu pro mládež
Pro žáky nemocné nebo zdravotně oslabené	
základní škola při nemocnici základní škola při dětské léčebně základní škola při dětské lázeňské léčebně základní škola při dětské ozdravovně (základní škola při zdravotnickém zařízení)	základní škola při nemocnici základní škola při dětské léčebně základní škola při dětské lázeňské léčebně základní škola při dětské ozdravovně (základní škola při zdravotnickém zařízení)
Pro žáky nemocné nebo zdravotně oslabené, kteří jsou též mentálně postiženi	
zvláštní škola při nemocnici zvláštní škola při dětské léčebně zvláštní škola při dětské lázeňské léčebně zvláštní škola při dětské ozdravovně (zvláštní škola při zdravotnickém zařízení)	zvláštní škola při nemocnici zvláštní škola při dětské léčebně zvláštní škola při dětské lázeňské léčebně zvláštní škola při dětské ozdravovně (zvláštní škola při zdravotnickém zařízení)
Pro žáky smyslově postižené, tělesně postižené nebo pro žáky s vadami řeči, kteří jsou též mentálně postiženi	
školy pro žáky s více vadami, kterými jsou: zvláštní škola pro nedoslýchavé zvláštní škola pro žáky se zbytky sluchu zvláštní škola pro neslyšící zvláštní odborné učiliště pro sluchově postiženou mládež zvláštní škola pro vadně mluvící zvláštní škola pro nemluvící zvláštní škola pro slabozraké zvláštní škola pro žáky se zbytky zraku zvláštní škola pro nevidomé zvláštní odborné učiliště pro zrakově postiženou mládež zvláštní škola pro tělesně postižené zvláštní odborné učiliště pro tělesně postiženou mládež	školy pro mládež s více vadami, kterými jsou: zvláštní škola pro nedoslýchavé zvláštní škola pro žáky se zbytky sluchu zvláštní škola pro neslyšící zvláštní odborné učiliště pro sluchově postiženou mládež zvláštní škola pro vadně mluvící zvláštní škola pro nemluvící zvláštní škola pro slabozraké zvláštní škola pro žáky se zbytky zraku zvláštní škola pro nevidomé zvláštní odborné učiliště pro zrakově postiženou mládež zvláštní škola pro tělesně postižené zvláštní odborné učiliště pro tělesně postiženou mládež

Zdroj: vlastní zpracování – dle vyhlášky č. 95/1978 Sb. a vyhlášky č. 49/1986 Sb.

Jak již bylo zmíněno, tento systém vzdělávání byl zcela v rozhodovací pravomoci okresního národního výboru. Rodiče, jakožto zákonní zástupci, neměli žádnou pravomoc tento systém jakkoliv ovlivnit. Dle vyhlášky č. 49 z roku 1986 bylo sice nutné informovat zákonného zástupce o zařazení dítěte do typu školy vyžadující zvláštní péči, ovšem toto zařazení nebylo podmíněno souhlasem zákonného zástupce. Michalík in Baslerová (2017) hovoří o zcela segregacním modelu vzdělávání žáků se zdravotním postižením.

Zásadní změnu v rozhodovací pravomoci státu při zařazování do vzdělávání přinesla **vyhláška č. 399/1991 Sb., o speciálních školách a speciálních školách mateřských**, která přenesla rozhodovací pravomoc na ředitele školy a tato skutečnost již byla podmíněna i souhlasem zákonného zástupce. Jak je již z názvu vyhlášky patrné, další změnou bylo rozšíření speciálního vzdělávání i na školy mateřské.

Důležitým faktorem pro školní poradenství byla možnost zřídit ve speciálních školách speciálně pedagogická centra, která zabezpečovala tolik potřebnou diagnostiku, poradenství, terapeutické a metodické činnosti pro učitele a rodiče dětí se smyslovým a tělesným postižením, včetně zpracování podkladů k rozhodnutí příslušných orgánů o zařazení dětí a žáků se zdravotním postižením do škol a školských zařízení. Tato centra řídí ředitel školy, ve které je speciálně pedagogické centrum zřízeno.

V roce 1997 byla tato vyhláška zrušena a nahrazena **vyhláškou č. 127/1997 Sb., o speciálních školách a speciálních školách mateřských**, která podrobněji definovala činnost speciálně pedagogického centra, a to zejména při odborné pomoci v procesu integrace do společnosti. Další novinkou bylo rozšíření středního vzdělávání o praktické školy, a to s tříletou přípravou pro výkon jednoduchých činností se zaměřením na domácnost, s dvouletou přípravou pro výkon jednoduchých činností pro praktický život a jednoletou přípravou pro výkon jednoduchých konkrétních činností.

O zařazení do speciálních škol rozhodoval ředitel školy, se souhlasem zákonného zástupce, návrh podával sám zákonný zástupce nebo škola, případně pedagogicko-psychologická poradna a speciálně pedagogické centrum, zdravotnické zařízení, orgány péče o rodinu a dítě a diagnostický ústav sociální péče pro mentálně postiženou mládež. *„Do speciálních mateřských škol a do speciálních škol se přednostně zařazují a přijímají postižené děti a žáci, pokud se nemohou s ohledem na své postižení vzdělávat v mateřských školách, základních školách a středních školách.“* (Vyhláška č. 399/1991 Sb.; Vyhláška č. 127/1997 Sb.).

Následující tabulka č. 2 přináší přehled všech druhů a typů speciálních škol dle platné legislativy v roce 1991 a 1997.

Tabulka č. 2 Porovnání typů speciálních mateřských škol a speciálních škol po roce 1989

TYPY SPECIÁLNÍCH MATEŘSKÝCH ŠKOL A SPECIÁLNÍCH ŠKOL, vyhl. č. 399/1991 Sb.	TYPY SPECIÁLNÍCH MATEŘSKÝCH ŠKOL A SPECIÁLNÍCH ŠKOL, vyhl. č. 127/1997 Sb.
Pro mentálně postižené děti a žáky	
speciální mateřská škola zvláštní škola odborné učiliště pomocná škola speciální třídy zřízované v základních školách nebo mateřských školách	speciální mateřská škola zvláštní škola odborné učiliště pomocná škola praktická škola
Pro tělesně postižené děti a žáky	
speciální mateřská škola základní škola pro tělesně postižené střední odborné učiliště pro tělesně postiženou mládež gymnázium pro tělesně postiženou mládež střední odborné školy pro tělesně postiženou mládež speciální třídy zřízované v základních školách nebo mateřských školách, ve středních školách nebo učilištích	speciální mateřská škola speciální základní škola pro tělesně postižené střední odborné učiliště pro tělesně postiženou mládež gymnázium pro tělesně postiženou mládež střední odborná škola pro tělesně postiženou mládež.
Pro zrakově postižené děti a žáky	
speciální mateřská škola základní škola pro slabozraké základní škola pro žáky se zbytky zraku základní škola pro nevidomé střední odborné učiliště pro zrakově postiženou mládež gymnázium pro zrakově postiženou mládež střední odborná škola pro zrakově postiženou mládež speciální třídy zřízované v základních školách nebo mateřských školách, ve středních školách nebo učilištích	speciální mateřská škola speciální základní škola pro zrakově postižené střední odborné učiliště pro zrakově postiženou mládež gymnázium pro zrakově postiženou mládež střední odborná škola pro zrakově postiženou mládež včetně konzervatoře pro zrakově postiženou mládež
Pro sluchově postižené děti a žáky	
speciální mateřská škola základní škola pro sluchově postižené střední odborné učiliště pro sluchově postiženou mládež gymnázium pro sluchově postiženou mládež střední odborná škola pro sluchově postiženou mládež speciální třídy zřízované v základních školách nebo mateřských školách, ve středních školách nebo učilištích	speciální mateřská škola speciální základní škola pro sluchově postižené střední odborné učiliště pro sluchově postiženou mládež gymnázium pro sluchově postiženou mládež střední odborná škola pro sluchově postiženou mládež
Pro děti a žáky s vadami řeči	
speciální mateřská škola základní škola pro žáky s vadami řeči speciální třídy zřízované v základních školách nebo mateřských školách	speciální mateřská škola speciální základní škola pro žáky s vadami řeči
Pro děti a žáky nemluvící	
speciální mateřská škola základní škola pro nemluvící	
Pro žáky se specifickými vývojovými poruchami chování a schopností učení	
základní škola pro žáky se specifickými vývojovými poruchami chování a schopností učení speciální třídy zřízované v základních školách a mateřských školách	speciální základní škola pro žáky se specifickými poruchami učení a speciální základní škola pro žáky se specifickými poruchami chování
Pro nemocné nebo zdravotně oslabené děti a žáky	
speciální mateřská škola při nemocnici základní škola při nemocnici speciální mateřská škola při dětské léčebně základní škola při dětské léčebně speciální mateřská škola při dětské lázeňské léčebně základní škola při dětské lázeňské léčebně speciální mateřská škola při dětské ozdravovně základní škola při dětské ozdravovně popřípadě při jiných zdravotnických zařízeních ("mateřská škola při zdravotnickém zařízení a základní škola při zdravotnickém zařízení")	zvláštní předškolní zařízení při zdravotnickém zařízení, kterým je speciální mateřská škola speciální základní škola při zdravotnickém zařízení
Pro děti zdravotně oslabené, zdravotně vnitřně postižené nebo s odchylkami psychomotorického vývoje nebo sníženou psychosociální adaptací	
speciální mateřské školy	speciální mateřské školy

Tabulka č. 2 - pokračování

<p>Pro děti a žáky nemocné nebo zdravotně oslabené, kteří jsou též mentálně postiženi</p>	<p>Pro mentálně postižené nemocné nebo zdravotně oslabené žáky ve zdravotnickém zařízení</p>
<p>speciální mateřská škola při nemocnici zvláštní škola při nemocnici pomocná škola při nemocnici speciální mateřská škola při dětské léčebně zvláštní škola při dětské léčebně pomocná škola při dětské léčebně speciální mateřská škola při dětské lázeňské léčebně zvláštní škola při dětské lázeňské léčebně pomocná škola při dětské lázeňské léčebně speciální mateřská škola při dětské ozdravovně zvláštní škola při dětské ozdravovně a pomocná škola při dětské ozdravovně popřípadě při jiných zdravotnických zařízeních ("speciální mateřská škola při zdravotnickém zařízení, zvláštní škola při zdravotnickém zařízení a pomocná škola při zdravotnickém zařízení")</p>	<p>zvláštní škola při zdravotnickém zařízení pomocná škola při zdravotnickém zařízení</p>
<p>Pro žáky smyslově postižené, pro žáky s vadami řeči, pro žáky nemluvící nebo pro tělesně postižené žáky, kteří jsou též mentálně postiženi</p>	<p>Pro žáky smyslově postižené, pro žáky s vadami řeči nebo pro tělesně postižené žáky, kteří jsou též mentálně postiženi</p>
<p>zvláštní škola pro sluchově postižené pomocná škola pro sluchově postižené odborné učiliště pro sluchově postižené zvláštní škola pro slabozraké zvláštní škola pro žáky se zbytky zraku zvláštní škola pro nevidomé pomocná škola pro zrakově postižené odborné učiliště pro zrakově postižené zvláštní škola pro žáky s vadami řeči zvláštní škola pro nemluvící zvláštní škola pro tělesně postižené zvláštní škola pro žáky s více vadami pomocná škola pro žáky s více vadami odborné učiliště pro tělesně postižené pomocná škola pro tělesně postižené odborné učiliště pro žáky s více vadami</p>	<p>zvláštní škola pro sluchově postižené pomocná škola pro sluchově postižené odborné učiliště pro sluchově postižené zvláštní škola pro zrakově postižené pomocná škola pro zrakově postižené odborné učiliště pro zrakově postižené zvláštní škola pro žáky s vadami řeči zvláštní škola pro tělesně postižené odborné učiliště pro tělesně postižené pomocná škola pro tělesně postižené zvláštní škola pro žáky s více vadami pomocná škola pro žáky s více vadami odborné učiliště pro žáky s více vadami praktická škola pro sluchově postižené praktická škola pro zrakově postižené praktická škola pro tělesně postižené praktická škola pro žáky s více vadami</p>
<p>Pro děti s více vadami</p>	
<p>speciální mateřská škola</p>	<p>speciální mateřská škola pro děti s více vadami</p>
<p>Pro děti s těžkým mentálním postižením</p>	
	<p>Školská účelová zařízení pro jednoletou až tříletou přípravu na vzdělání (přípravný stupeň) před jejich zařazením do pomocné školy</p>
<p>Při dětských domovech, při speciálních výchovných zařízeních a diagnostických ústavech se podle potřeby zřizují:</p>	<p>Při dětských domovech, při speciálních výchovných zařízeních a diagnostických ústavech zabezpečují vzdělávání podle potřeby:</p>
<p>mateřská škola, základní škola, učiliště, střední odborné učiliště, speciální mateřská škola, zvláštní škola nebo odborné učiliště</p>	<p>mateřská škola, speciální mateřská škola, základní škola, zvláštní škola, učiliště, střední odborné učiliště, praktická škola a odborné učiliště</p>

Zdroj: vlastní zpracování – dle vyhlášky č. 399/1991 Sb. a vyhlášky č. 127/1997 Sb.

V průběhu let opět dochází k nutným legislativním změnám, zejména ve zpřísnění procesu zařazování žáků do speciálních škol či tříd samostatně zřízených pro žáky s lehkým mentálním postižením.

Důvodem pro tyto změny, které Česká republika musela přijmout, byla stížnost (č. 57325/00) osmnácti českých občanů, kterou podali 18. dubna 2000 k Evropskému soudu pro lidská práva ve Štrasburku. Důvodem bylo tvrzení stěžovatelů na diskriminaci při výkonu svého práva na vzdělání z důvodu rasy a etnického původu, a to v důsledku zařazení do zvláštní školy, když dle tehdejší legislativy nebylo umožněno zpětného přestupu na základní školu a následně pokračovat ve vzdělávání na střední škole, ale jen na učilišti. Druhá sekce Soudu

prohlásila 1. března 2005 za částečně přijatelnou a dne 7. února 2006 senát vynesl rozsudek, ve kterém rozhodl poměrem šest hlasů ku jednomu, že k porušení Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod nedošlo. Stěžovatelé však požádali dne 5. května 2006 o postoupení věci k velkému senátu, který dne 3. července 2006 žádosti vyhověl. Veřejné jednání proběhlo v Paláci lidských práv ve Štrasburku dne 17. ledna 2007 s tím, že následně dne 13. listopadu 2007 vynesl Soud rozsudek, ve kterém rozhodl poměrem třinácti hlasů proti čtyřem, že došlo k porušení článku 14 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (Rozsudek D.H. a ostatní proti České republice, 2007).

Česká republika tak v důsledku uvedené stížnosti postupně přijímala změny, které předpokládaly novou strategii MŠMT při vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami.

Novelou zákona č. 29/1984 Sb., o soustavě základních škol, středních škol a vyšších odborných škol („školský zákon“) v únoru 2000 došlo ke změně v § 19 odst. 1, kdy ke studiu na středních školách se přijímali žáci, kteří **splnili povinnou školní docházku** a splnili podmínky přijímacího řízení. Původní znění § 19 odst. 1 uvádělo, že ke studiu na středních školách byli přijati žáci, kteří **ukončili základní školu**.

V roce 2002 vydalo MŠMT směrnici k integraci dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do škol a školských zařízení, která vymezila pojem dítě nebo žák se speciálními vzdělávacími potřebami, jako žáka se zrakovým, sluchovým, tělesným nebo mentálním postižením, s vadami řeči, s více vadami, s lékařskou diagnózou autismus, se specifickými poruchami učení nebo chování, zdravotně postiženého z důvodu dlouhodobé nebo chronické nemoci. Rozsah a závažnost těchto speciálních vzdělávacích potřeb byly zjišťovány na základě speciálně pedagogického a psychologického vyšetření. Speciální vzdělávací potřeby byly zajišťovány:

- formou individuální integrace podle individuálního vzdělávacího programu ve třídě, která není samostatně určena pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, kdy vzdělávací podmínky byly zajištěny speciálně pedagogickou nebo psychologickou péčí,
- formou skupinové integrace ve speciální třídě,
- ve škole samostatně zřízené pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (Směrnice MŠMT k integraci dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do škol a školských zařízení, 2002).

4.2 Inkluzivní vzdělávání od roku 2005

Speciální vzdělávací potřeby (SVP) byly nově definovány přijetím školského **zákona č. 561/2004 Sb.**, který nabyl účinnosti dne **1.1.2005**, a to v § 16, který ve svém vyhlášeném znění dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami označil osoby se **zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním**.

Přičemž za zdravotní postižení bylo považováno mentální, tělesné, zrakové nebo sluchové postižení, vady řeči, souběžné postižení více vadami, autismus a vývojové poruchy učení nebo chování. Za zdravotní znevýhodnění bylo zákonem označováno zdravotní oslabení, dlouhodobá nemoc nebo lehčí zdravotní poruchy vedoucí k poruchám učení a chování, které vyžadují zohlednění při vzdělávání. Mezi sociální znevýhodnění bylo řazeno rodinné prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením a ohrožení sociálně patologickými jevy, taktéž nařízená ústavní výchova nebo uložená ochranná výchova, nebo postavení azylanta a účastníka řízení o udělení azylu na území ČR (Zákon č. 561/2004 Sb.).

Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, upravovala přijatá **vyhláška č. 73/2005 Sb.**, která nabyla **účinnosti dne 17.2.2005**, a ve svém vyhlášeném znění definovala podpůrná opatření, individuální vzdělávací plán, činnost asistenta pedagoga, organizaci a zařazování žáků do speciálního vzdělávání, včetně souhlasu zákonného zástupce se zařazením do formy speciálního vzdělávání, počty žáků ve třídách odděleních a skupinách, a v neposlední řadě pak vzdělávání žáků mimořádně nadaných. Současně upravovala formy speciálního vzdělávání a typy speciálních škol. Dle § 3, původního znění vyhlášky, se vzdělávání žáků se zdravotním postižením přednostně zajišťovalo:

- formou individuální integrace v běžné škole, dále
- formou individuální integrace ve speciální škole určené pro žáky s jiným druhem zdravotního postižení,
- formou skupinové integrace ve třídě, oddělení nebo studijní skupině, která byla zřízená v běžné škole nebo speciální škole pro žáky s jiným druhem zdravotního postižení,
- ve „speciální škole“, která byla samostatně zřízená pro žáky se zdravotním postižením.

Následující tabulka č. 3 přináší přehled všech typů speciálních škol dle platné legislativy v roce 2005.

Tabulka č. 3 Typy speciálních škol a jejich označování v roce 2005

Mateřské školy	
mateřská škola pro zrakově postižené	mateřská škola pro sluchově postižené
mateřská škola pro hluchoslepé	mateřská škola pro tělesně postižené
mateřská škola logopedická	mateřská škola speciální
mateřská škola při zdravotnickém zařízení	
Základní školy	
základní škola pro zrakově postižené	
základní škola pro sluchově postižené	
základní škola pro hluchoslepé	
základní škola pro tělesně postižené	
základní škola logopedická	
základní škola praktická	
základní škola speciální	
základní škola pro žáky se specifickými poruchami učení	
základní škola pro žáky se specifickými poruchami chování	
základní škola při zdravotnickém zařízení	
základní škola speciální při zdravotnickém zařízení	
Střední školy	
střední škola pro zrakově postižené (střední odborné učiliště pro zrakově postižené, odborné učiliště pro zrakově postižené, praktická škola pro zrakově postižené, gymnázium pro zrakově postižené, střední odborná škola pro zrakově postižené)	
střední škola pro sluchově postižené (střední odborné učiliště pro sluchově postižené, odborné učiliště pro sluchově postižené, praktická škola pro sluchově postižené, gymnázium pro sluchově postižené, střední odborná škola pro sluchově postižené)	
střední škola pro tělesně postižené (střední odborné učiliště pro tělesně postižené, odborné učiliště pro tělesně postižené, praktická škola pro tělesně postižené, gymnázium pro tělesně postižené, střední odborná škola pro tělesně postižené)	
odborné učiliště	
praktická škola	
Konzervatoř	
konzervatoř pro zrakově postižené	

Zdroj: vlastní zpracování – dle vyhlášky č. 73/2005 Sb.

Vyhláška č. 73/2005 Sb. zaznamenala v roce 2011 změnu (ve znění vyhlášky č. 147/2011 Sb.), která s **účinností od 1.9.2011**, mimo jiné, nově definovala vyrovnávací a podpurná opatření. Žákům bez zdravotního postižení neumožnila se vzdělávat podle rámcového vzdělávacího programu pro žáky se zdravotním postižením, což v praxi znamenalo, že pokud byl žák se zdravotním znevýhodněním vzděláván ve třídě nebo skupině zřízené pro žáky zdravotně postižené, musel být vzděláván dle rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Změnou vyhlášky bylo nově upraveno i zařazování žáků se SVP do speciálního vzdělávání, a to do škol, tříd a skupin zřízených pro žáky se zdravotním postižením nebo převedení do vzdělávacího programu upraveného pro žáky se zdravotním postižením, na základě písemného doporučení ŠPZ s navrženým podpurným opatřením, po projednání s rodiči žáka a následně i informovaným souhlasem, který byl rozšířen právě o navržený způsob vzdělávání a jeho důsledky pro další vzdělávání.

V roce 2014 byla vyhláška č. 73/2005 Sb. novelizována, a to vyhláškou č. 103/2014 Sb., která byla **účinná od 1.9.2014**, kdy touto novelou došlo mimo jiné k vyloučení vzdělávání žáků se zdravotním znevýhodněním ve škole či třídě pro žáky s lehkým mentálním postižením (Vyhláška č. 73/2005 Sb.).

Vyhláška č. 73/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů, byla účinná od 17.2.2005 do 31.8.2016, kdy byla k 1.9.2016 zrušena vyhláškou č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.

Nový školský zákon a jeho prováděcí vyhlášky tedy v letech 2005 až 2016 vymezil žákům se SVP právo na vzdělávání, jehož obsah, formy a metody byly uzpůsobené jejich potřebám. Vzdělávací osnovy byly nahrazeny rámcovými vzdělávacími programy pro každý stupeň vzdělávání, popř. pro typ školy, a upravovaly doporučený obsah vzdělávání a očekávané výstupy. Žákům zákon přiznal právo na přijetí v běžné spádové škole, ředitel školy mohl umožnit vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu a zřídit funkci asistenta pedagoga. Žáci se zdravotním postižením měli právo na využití speciálních učebnic a pomůcek. Status žáka se zdravotním postižením vycházel především z medicínského hlediska, tedy z lékařské diagnózy. Speciální vzdělávací potřeby žáků zjišťovaly školská poradenská zařízení, která ovšem neměla potřebnou metodickou a normativní podporu, rovněž školy neměly dostatečnou finanční, materiální a pedagogickou podporu, aby mohly zajistit žákům se SVP podmínky pro vzdělávání na rovnoprávném základě s ostatními (Michalík, 2022).

4.3 Společné vzdělávání od roku 2016

Nové pojetí speciálních vzdělávacích potřeb přináší novela školského zákona č. 82/2015 Sb., **účinná od 1.9.2016**, která opouští od lékařského vnímání speciálních vzdělávacích potřeb a přechází k pedagogickému vnímání – podpoře vzdělávání na základě individuálního posouzení vzdělávacích potřeb a dopadů znevýhodnění do vzdělání (Michalík, 2022).

Školský zákon v této novele **v odst. 1 § 16** uvádí: „*Dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami se rozumí osoba, která k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění nebo užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření.*“ (Zákon č. 561/2004 Sb.).

MŠMT na svém portále v sekci Společné vzdělávání přináší obecné informace ohledně žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, kdy tuto definici doplňuje o potřebu podpůrných opatření, které vyplývají „*z individuálních potřeb žáka na základě jeho zdravotního stavu, odlišného kulturního prostředí nebo jiných životních podmínek.*“ Tyto žáky dále definuje:

- žáci s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu zdravotního stavu
- žáci s vadami řeči
- žáci se specifickými poruchami učení, pozornosti a chování

- žáci s odlišným kulturních a životních podmínek
- žáci, jejichž mateřským jazykem není čeština
- žáci nadaní a mimořádně nadaní, pokud mají přidružené speciální vzdělávací potřeby (Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami).

Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, organizaci a pravidla vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, upravuje nově přijatá **vyhláška č. 27/2016 Sb., účinná od 1.9.2016**. Vyhláška mimo jiné také definuje členění podpůrných opatření do stupňů, postupy pro poskytování podpůrných opatření, individuální vzdělávací plán, činnosti asistenta pedagoga, zprávu a doporučení školského poradenského zařízení, zařazování žáků do škol, tříd, oddělení a skupin zřízených podle odst. 9 § 16 školského zákona (tzv. paragrafových škol, tříd, oddělení a skupin), vzdělávání nadaných žáků a dále obsahuje poměrně rozsáhlé přílohy (členění podpůrných opatření, včetně seznamu speciálních učebnic a kompenzačních pomůcek, a dále vzory individuálního vzdělávacího plánu, plánu pedagogické podpory, zprávy ŠZP a doporučení pro vzdělávání) (Vyhláška č. 27/2016 Sb.).

I tato vyhláška již zaznamenala od svého původního vyhlášení změny, které měly dopad na žáky se SVP a jejich vzdělávání. Zvláštní ustanovení o vzdělávání žáků uvedených v § 16 odst. 9 školského zákona (žáci s mentálním, tělesným zrakovým nebo sluchovým postižením, závažnými vadami řeči, závažnými vývojovými poruchami učení, závažnými vývojovými poruchami chování, souběžným postižením více vadami nebo autismem), které obsahuje část třetí vyhlášky č. 27/2016 Sb., se postupem času změnila.

Následující tabulka č. 4 uvádí původní znění zvláštního ustanovení o vzdělávání žáků uvedených v § 16 odst. 9 školského zákona a aktuální znění platné k 1.1.2021, a to zejména pravidel pro vzdělávání, zařazování do paragrafových škol, tříd, oddělení nebo studijních skupin, převedení do vzdělávacího programu základní školy speciální a přezkoumání těchto pravidel (podmínek).

Tabulka č. 4 Změna zvláštního ustanovení o vzdělávání žáků uvedených v § 16 odst. 9 školského zákona

Původní znění vyhlášky k 1.9.2016	Aktuální znění vyhlášky k 1.1.2021
§ 19	
Pravidla vzdělávání žáků uvedených v § 16 odst. 9 zákona (školského)	
<ul style="list-style-type: none"> vzdělávání se přednostně uskutečňuje v běžné škole, třídě, oddělení nebo studijní skupině, 	
<ul style="list-style-type: none"> pokud by ŠPZ shledalo, že by vzdělávání v běžné škole, třídě, oddělení nebo studijní skupině, při poskytování podpůrných opatření, nebylo pro žáka dostačující, doporučí vzdělávání v paraagrafové škole, třídě, oddělení nebo studijní skupině 	
<ul style="list-style-type: none"> školy, třídy, oddělení nebo studijní skupiny jsou zřizovány podle druhu znevýhodnění, žáci s jiným druhem znevýhodnění se v nich mohou vzdělávat v odůvodněných případech, avšak maximálně jich může být 25% z celkového počtu 	<ul style="list-style-type: none"> třídy, oddělení nebo studijní skupiny jsou zřizovány podle druhu znevýhodnění, žáci s jiným druhem znevýhodnění se v nich mohou vzdělávat v odůvodněných případech, avšak maximálně jich může být 25% z celkového počtu
<ul style="list-style-type: none"> bez omezení počtu žáků s jiným druhem znevýhodnění je vzdělávání v mateřských třídách, středních školách, odděleních konzervatoře nebo studijních skupinách vyšší odborné školy, v paraagrafové škole, třídě, oddělení nebo studijní skupině pro žáky s mentálním postižením se nevzdělávají žáci bez mentálního postižení 	
Zařazování žáků do školy, třídy, oddělení nebo studijní skupiny zřízené podle § 16 odst. 9 zákona	
§ 20	
<ul style="list-style-type: none"> vzdělávat žáka v paraagrafové škole, třídě, oddělení nebo studijní skupině lze jen na základě žádosti zletilého žáka nebo zákonného zástupce a doporučení ŠPZ, 	<ul style="list-style-type: none"> vzdělávat žáka v paraagrafové škole, třídě, oddělení nebo studijní skupině lze jen na základě písemné žádosti zletilého žáka nebo zákonného zástupce a doporučení ŠPZ
<ul style="list-style-type: none"> doporučení ŠPZ ke vzdělávání v paraagrafové škole, třídě, oddělení nebo studijní skupině je platné nejvýše po dobu 2 let 	<ul style="list-style-type: none"> doporučení ŠPZ ke vzdělávání v paraagrafové škole, třídě, oddělení nebo studijní skupině je platné nejvýše po dobu 2 let, v odůvodněných případech až 4 roky,
<ul style="list-style-type: none"> doporučení ŠPZ k zařazení do paraagrafové školy pro žáky s mentálním postižením je platné nejdéle po dobu 1 roku (nejedná-li se o středně těžké nebo těžké mentální postižení) 	<ul style="list-style-type: none"> doporučení ŠPZ k zařazení do paraagrafové školy nebo třídy pro žáky s lehkým mentálním postižením je platné nejdéle po dobu 1 roku a dále pak nejvýše po dobu 2 let
<ul style="list-style-type: none"> odůvodnění doporučení ŠPZ musí obsahovat zřejmé důvody pro vzdělávání v paraagrafové škole, třídě, oddělení nebo studijní skupině 	
§ 21	
<ul style="list-style-type: none"> o vzdělávání v paraagrafové škole, třídě, oddělení nebo studijní skupině musí zletilý žák nebo zákonný zástupce projevit zájem, škola je pak povinna informovat o organizaci vzdělávání, rozdílech se stávajícím vzděláváním, školském vzdělávacím programu, možnostech zabezpečit podpůrná opatření, možnostech dalšího rozvoje vzdělávacího potenciálu žáka, dalšího vzdělávání a profesního uplatnění 	
§ 22	
Převedení žáka do vzdělávacího programu základní školy speciální	
<ul style="list-style-type: none"> na doporučení ŠPZ, které je platné nejdéle po dobu 2 let 	<ul style="list-style-type: none"> na doporučení ŠPZ, které je platné nejdéle po dobu 2 let, v odůvodněných případech až 4 roky
<ul style="list-style-type: none"> při doporučení vzdělávání podle vzdělávacího programu základní školy speciální informuje ŠPZ zletilého žáka nebo zákonného zástupce o rozdílech ve vzdělávacích programech a očekávaných výstupech vzdělávání, dopadech a možnostech dalšího vzdělávání a profesního uplatnění 	
<ul style="list-style-type: none"> škola je rovněž povinna informovat žáka nebo zákonného zástupce o rozdílech ve vzdělávacích programech a očekávaných výsledcích vzdělávání, dopadech a možnostech dalšího vzdělávání a profesního uplatnění 	
<ul style="list-style-type: none"> podpisem informovaného souhlasu zletilý žák nebo zákonný zástupce stvrzují, že uvedeným informacím porozuměl 	
§ 23	
Přezkoumání podmínek	
<ul style="list-style-type: none"> ŠPZ vyhodnocuje, zda vzdělávání v paraagrafové škole, třídě, oddělení nebo studijní skupině nebo vzdělávání podle vzdělávacího programu základní školy speciální odpovídá vzdělávacím potřebám žáka. 	
<ul style="list-style-type: none"> vyhodnocení se provádí do 1 roku, další vyhodnocení nejpozději do 2 let od posledního vyhodnocení 	<ul style="list-style-type: none"> vyhodnocení se provádí do 1 roku, další vyhodnocení nejpozději do 2 let od posledního vyhodnocení, v odůvodněných případech až do 4 let
	<ul style="list-style-type: none"> se závěry vyhodnocení seznámí ŠPZ zletilého žáka nebo zákonného zástupce
<ul style="list-style-type: none"> dojde-li k významné změně SVP žáka, přezkoumá ŠPZ jeho vzdělávání v paraagrafové škole, třídě, oddělení nebo studijní skupině nebo vzdělávání podle vzdělávacího programu základní školy speciální a doporučí jeho úpravu, zejména zařazení do běžné školy nebo převedení do jiného vzdělávacího programu 	
<ul style="list-style-type: none"> při zařazení žáka do běžné školy zařadí ředitel školy žáka do ročníku, který odpovídá dosaženým znalostem a dovednostem žáka, s přihlédnutím k jeho věku 	

Zdroj: vlastní zpracování – dle vyhlášky č. 27/2016 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Novela školského zákona účinná od září 2016 tedy nově definuje podpůrná opatření, podmínku písemného informovaného souhlasu, a v odst. 9 § 16 pak možnost zřizovat školy nebo školní třídy, oddělení a studijní skupiny pro žáky s mentálním, tělesným zrakovým nebo sluchovým postižením, závažnými vadami řeči, závažnými vývojovými poruchami učení, závažnými vývojovými poruchami chování, souběžným postižením více vadami nebo autismem. Nově jsou pak připojeny §§ 16a a 16b, které upravují poradenskou pomoc školského poradenského zařízení, jejímž výsledkem je zpráva a doporučení podpůrných opatření, a možnost požádat o jejich revizi (Zákon č. 561/2004 Sb.).

4.4 Podpůrná opatření

Pojem podpůrná opatření ve vzdělávání se poprvé objevil ve vyhlášce č. 73/2005 Sb., upravující vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, která nabyla účinnosti 17.2.2005. Ve svém vyhlášeném znění definovala **podpůrná opatření**, s jejichž pomocí se uskutečňovalo vzdělávání žáků se SVP. V novele účinné od 1.9.2011 se vzdělávání žáků se SVP rozšířilo o **vyrovnávací opatření**, kdy podpůrná opatření byla určena pro vzdělávání žáků se zdravotním postižením a vyrovnávací opatření byla určena pro žáky se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním (Michalík, 2015).

Toto rozdělení žáků se SVP vycházelo z tehdejšího znění § 16 školského zákona (popsáno v kapitole 4.2), které však, jak uvádí Baslerová (2017), přinášelo řadu problémů, když „... *stát (MŠMT) každou skupinu jinak popisoval, jinak zahrnoval do statistického výkaznictví a hlavně jinak financoval*“. Žáci se zdravotním postižením, kteří byli dlouhodobými klienty školského poradenského zařízení (převážně SPC), byli tímto zařízením diagnostikováni ve dvou úrovních (postižení a těžké postižení), žáci se zdravotním znevýhodněním patřili také ke klientele především SPC, které tyto žáky také diagnostikovalo. Nesystematickou pak hodnotí autorka diagnostiku žáků se sociálním znevýhodněním, které hodnotil bez relevantních kritérií ředitel školy. Do statistického výkaznictví byli zařazeni jen žáci se zdravotním postižením a jejich vzdělávání bylo financováno prostřednictvím fixní částky ke krajskému normativu, naproti tomu vzdělávání žáků se zdravotním znevýhodněním nebylo financováno vůbec. Financování vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním bylo závislé na informovanosti ředitele školy ohledně možnosti přihlášení do rozvojového programu na podporu těchto žáků, které každoročně vypisovalo MŠMT.

Podpůrná a vyrovnávací opatření byla definována vyhláškou č. 73/2005 Sb., jejich přehled přináší následující tabulka č. 5.

Tabulka č. 5 Přehled vyrovnávacích a podpůrných opatření dle vyhlášky č. 73/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Původní znění vyhlášky k 17.2.2005	Znění vyhlášky k 1.9.2011
§ 1 Obecná ustanovení	
Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami (dále jen "speciální vzdělávání") a vzdělávání dětí, žáků a studentů (dále jen "žák") mimořádně nadaných se uskutečňuje s pomocí podpůrných opatření , která jsou odlišná nebo jsou poskytována nad rámec individuálních pedagogických a organizačních opatření spojených se vzděláváním žáků stejného věku ve školách, které nejsou samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením (dále jen "běžná škola").	Vzdělávání dětí, žáků a studentů (dále jen "žák") se speciálními vzdělávacími potřebami (dále jen "speciální vzdělávání") a vzdělávání žáků mimořádně nadaných se uskutečňuje s využitím vyrovnávacích a podpůrných opatření .
	Vyrovnávacími opatřeními při vzdělávání žáků se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním se pro účely této vyhlášky rozumí: <ul style="list-style-type: none"> • využívání pedagogických, popřípadě speciálně pedagogických metod a postupů, které odpovídají vzdělávacím potřebám žáků, • poskytování individuální podpory v rámci výuky a přípravy na výuku, • využívání poradenských služeb školy a školských poradenských zařízení, • individuálního vzdělávacího plánu, • služeb asistenta pedagoga. Škola tato opatření poskytuje na základě pedagogického posouzení vzdělávacích potřeb žáka, průběhu a výsledků jeho vzdělávání, popřípadě ve spolupráci se školským poradenským zařízením.
Podpůrnými opatřeními při speciálním vzdělávání se pro účely této vyhlášky rozumí: <ul style="list-style-type: none"> • využití speciálních metod, postupů, forem a prostředků vzdělávání, • kompenzačních, rehabilitačních a učebních pomůcek, • speciálních učebnic a didaktických materiálů, • zařazení předmětů speciálně pedagogické péče, • poskytování pedagogicko-psychologických služeb, • zajištění služeb asistenta pedagoga, • snížení počtu žáků ve třídě, oddělení nebo studijní skupině, jiná úprava organizace vzdělávání zohledňující speciální vzdělávací potřeby žáka 	Podpůrnými opatřeními při vzdělávání žáků se zdravotním postižením se pro účely této vyhlášky rozumí: <ul style="list-style-type: none"> • využití speciálních metod, postupů, forem a prostředků vzdělávání, • kompenzačních, rehabilitačních a učebních pomůcek, • speciálních učebnic a didaktických materiálů, • zařazení předmětů speciálně pedagogické péče, • poskytování pedagogicko-psychologických služeb, • zajištění služeb asistenta pedagoga, • snížení počtu žáků ve třídě nebo studijní skupině, • jiná úprava organizace vzdělávání zohledňující speciální vzdělávací potřeby žáka
Podpůrnými opatřeními při vzdělávání mimořádně nadaných žáků se pro účely této vyhlášky rozumí: <ul style="list-style-type: none"> • využití speciálních metod, postupů, forem a prostředků vzdělávání, • didaktických materiálů, • poskytování pedagogicko-psychologických služeb, • jiná úprava organizace vzdělávání zohledňující vzdělávací potřeby těchto žáků 	Podpůrnými opatřeními při vzdělávání mimořádně nadaných žáků se pro účely této vyhlášky rozumí: <ul style="list-style-type: none"> • využití speciálních metod, postupů, forem a prostředků vzdělávání, • didaktických materiálů, • poskytování pedagogicko-psychologických služeb, • jiná úprava organizace vzdělávání zohledňující vzdělávací potřeby těchto žáků

Zdroj: vlastní zpracování – dle vyhlášky č. 73/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Tehdejší vymezení žáků se SVP a k tomuto členění přiřazená vyrovnávací a podpůrná opatření, nedostatečné organizační zajištění a metodická opora pro školy a školská poradenská zařízení, však nepřinášela efektivní podporu těmto žákům (Michalík, 2015).

Vyhláška č. 73/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů byla k 1.9.2016 zrušena vyhláškou č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.

Nové pojetí speciálně vzdělávacích potřeb (popsáno v kapitole 4.3) vymezeno novelou školského zákona platnou od 1.9.2016, přineslo i změnu v podpůrných opatřeních. Znění § 16 odst. 1 (věta druhá) podpůrná opatření definuje: „*Podpůrnými opatřeními se rozumí nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte, žáka nebo studenta. Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření školou a školským zařízením.*“ (Zákon č. 561/2004 Sb.).

Již v průběhu příprav těchto legislativních změn vyhlásilo MŠMT v rámci Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost výzvu k podpoře projektů, které přispějí k rovným příležitostem při vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do běžného vzdělávacího proudu. Projekt realizovala Univerzita Palackého v Olomouci s hlavním partnerem, organizací Člověk v tísni, o.p.s. a dalšími partnery (APSPC ČR a ČOSIV). V rámci projektu byl, mimo jiné, publikovaný Katalog podpůrných opatření, který přinesl ucelený přehled možných prostředků podpory ve vzdělávání žáků se SVP. Zpracovatelé již v předstihu reagovali na novelu školského zákona a nové pojetí podpůrných opatření (Baslerová, 2017) (Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost).

Školský zákon v § 16 stanoví členění podpůrných opatření do pěti stupňů podle organizační, pedagogické a finanční náročnosti. Podpůrná opatření druhého až pátého stupně se poskytují na základě doporučení školského poradenského zařízení a s informovaným souhlasem zletilého žáka nebo zákonného zástupce žáka, podpůrná opatření prvního stupně uplatňuje škola bez doporučení školského poradenského zařízení. Podpůrná opatření různých druhů a stupňů lze kombinovat. V textu zákona je také uveden rámcový výčet podpůrných opatření, nicméně vzhledem k individuálním potřebám každého žáka se SVP, nelze obsáhnout všechna konkrétní opatření. Podrobnosti a detailnější popis jednotlivých podpůrných opatření, tak jako postupy v souvislosti s poskytováním podpůrných opatření, proto upravuje vyhláška č. 27/2016 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Její příloha č. 1 pak vymezuje členění a základní pravidla pro uplatňování podpůrných opatření a dále obecná pravidla o normované finanční náročnosti.

Výčet podpůrných opatření dle § 16 odst. 2 zákona č. 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů, kdy: „*podpůrná opatření spočívají v*

- a) poradenské pomoci školy a školského poradenského zařízení,*
- b) úpravě organizace, obsahu, hodnocení, forem a metod vzdělávání a školských služeb, včetně zabezpečení výuky předmětů speciálně pedagogické péče a včetně prodloužení délky středního nebo vyššího odborného vzdělávání až o dva roky,*
- c) úpravě podmínek přijímání ke vzdělávání a ukončování vzdělávání,*
- d) použití kompenzačních pomůcek, speciálních učebnic a speciálních učebních pomůcek, využívání komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob, Braillova písma a podpůrných nebo náhradních komunikačních systémů,*
- e) úpravě očekávaných výstupů vzdělávání v mezích stanovených rámcovými vzdělávacími programy a akreditovanými vzdělávacími programy,*
- f) vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu,*
- g) využití asistenta pedagoga,*
- h) využití dalšího pedagogického pracovníka, tlumočnicka českého znakového jazyka, přepisovatele pro neslyšící nebo možnosti působení osob poskytujících dítěti, žákovi nebo studentovi po dobu jeho pobytu ve škole nebo školském zařízení podporu podle zvláštních právních předpisů, nebo*
- i) poskytování vzdělávání nebo školských služeb v prostorách stavebně nebo technicky upravených.“ (Zákon č. 561/2004 Sb.).*

Členění podpůrných opatření a jejich stručná charakteristika dle přílohy č. 1 vyhlášky č. 27/2016 Sb., ve znění pozdějších předpisů:

poradenská pomoc školy a ŠPZ – ve škole zajišťována školním poradenským pracovištěm, pravidelnou komunikací mezi školou a ŠPZ, metodickou podporou škole ze strany ŠPZ u žáků, u kterých je poskytování PO náročné,

metody výuky – vzdělávací aktivity, které respektují situaci ve třídě, individuální práce s žákem, strukturalizace výuky (jednotlivé aktivity jsou žákovi jasně stanoveny a přehledně zobrazeny pro přehlednost celé hodiny či dne), kooperativní učení (vzdělávání v menších skupinách), metody aktivního učení (využití diskusí, debat, didaktických her pro trvalejší osvojení učiva), výuka respektující styly učení (zajistit nejefektivnější styl učení pro žáka), podpora motivace žáka, prevence únavy a podpora koncentrace pozornosti, pravidelná kontrola pochopení osvojovaného učiva,

úprava obsahů a výstupů vzdělávání – obsahem se rozumí souhrn znalostí, vědomostí, dovedností realizovaných prostřednictvím vzdělávání, úpravou lze modifikovat nároky na vzdělávání, učivo je pro žáka přístupnější, výstupy vymezují úroveň, které mají žáci dosáhnout, jsou upraveny RVP, resp. ŠVP,

organizace výuky – uzpůsobení výuky a prostor k výuce pro efektivní vzdělávání (úprava režimu výuky, další pracovní místo pro žáka, prostorové uspořádání výuky, úprava zasedacího pořádku, snížení počtu žáků ve třídě, vzdělávání v jiném než školním prostředí, mimoškolní pobyty a výcviky, volný čas ve školním prostředí, úprava prostředí – stavební úpravy),

individuální vzdělávací plán – závazný dokument, vychází ze ŠVP, je součástí školní matriky,

personální podpora – umožňuje podporu pedagogickému pracovníkovi a současně žákovi, personální podporu tvoří asistent pedagoga (činnost přímá pedagogická dle § 5 odst. 3 a činnost pomocná a výchovná dle § 5 odst. 4 vyhlášky č. 27/2016 Sb., ve znění pozdějších předpisů), další pedagogický pracovník, školní speciální pedagog, školní psycholog, tlumočnick českého znakového jazyka, přepisovatel pro neslyšící, další nepedagogický pracovník (např. osobní asistent, osoby poskytující podporu v průběhu vzdělávání),

hodnocení - přispívá k podpoře sebevědomí a posílení motivace pro vzdělávání, využití různých forem hodnocení respektujících charakter obtíží, v případě úpravy obsahu vzdělávání je třeba tomu přizpůsobit i hodnocení,

intervence – pedagogické, speciálněpedagogické nebo psychologické působení, spočívající ve spolupráci rodiny a školy, v metodické a poradenské podpoře ze strany ŠPZ a ŠPP žákům, zákonným zástupcům a pedagogům, při využití pedagogické intervence (pouze 1.stupeň PO), PLPP, PSPP, za účelem maximálního rozvoje žáka,

úprava podmínek přijímání ke vzdělávání a ukončování vzdělávání – ředitel střední školy uzpůsobí průběh přijímacího řízení a maturitní zkoušky,

prodloužení délky vzdělávání – je možné prodloužit o 1 nebo 2 roky základní, střední a vyšší odborné vzdělávání,

pomůcky – napomáhají porozumění učební látce, výčet a účel kompenzačních pomůcek, speciálních učebnic a pomůcek obsahuje část B přílohy č. 1 vyhlášky č. 27/2016 Sb., ve znění pozdějších předpisů (Vyhláška č. 27/2016 Sb.) (Michalík, 2015).

Aktuální charakteristiku, oblasti a výčet podpůrných opatření dle platné legislativy přináší následující tabulka č. 6.

Tabulka č. 6 Charakteristika podpůrných opatření dle vyhlášky č. 27/2016 Sb., ve znění pozdějších předpisů a § 16 školského zákona č. 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů

	1. stupeň PO	2. stupeň PO	3. stupeň PO	4. stupeň PO	5. stupeň PO
PO identifikuje, navrhuje, vyhodnocuje efektivitu	škola	ŠPZ	ŠPZ	ŠPZ	ŠPZ
Normovaná finanční náročnost	NE	ANO, dle vyhlášky	ANO, dle vyhlášky	ANO, dle vyhlášky	ANO, dle vyhlášky
Možné problémy s dopady do vzdělávání	<ul style="list-style-type: none"> riziko školní neúspěšnosti způsobené např. aktuálně nepříznivým zdravotním či psychickým stavem (krátkodobá nemoc, problémy v rodině, ...) dlouhodobé problémy způsobené nedostatečnou domácí přípravou mírné poruchy učení mírné vady řeči 	<ul style="list-style-type: none"> oslabení kognitivního výkonu aktuální zdravotní stav bez závažných dopadů do vzdělávání nedostatečná znalost vyučovacího jazyka středně těžké poruchy učení mírné vady řeči 	<ul style="list-style-type: none"> lehké mentální postižení tělesné postižení či omezení se závažnými dopady do vzdělávání neznalost vyučovacího jazyka středně těžké až závažné poruchy učení poruchy chování středně závažné vady řeči 	<ul style="list-style-type: none"> středně těžké a těžké mentální postižení závažné tělesné postižení poruchy autistického spektra závažné poruchy chování závažné vady řeči 	<ul style="list-style-type: none"> nejtěžší stupně zdravotních postižení kombinace těžkého zdravotního postižení hluboké mentální postižení závažné vady řeči
Míra obtíží	<ul style="list-style-type: none"> mírné obtíže 	<ul style="list-style-type: none"> mírné obtíže 	<ul style="list-style-type: none"> středně těžké obtíže 	<ul style="list-style-type: none"> závažné obtíže 	<ul style="list-style-type: none"> závažné obtíže
SVP vyžadují	<ul style="list-style-type: none"> mírnou úpravu režimu výuky 	<ul style="list-style-type: none"> kompensaci za využití pomůcek, PSPP, úpravu pedagogické práce úpravu v organizaci a metodách výuky, v hodnocení případně IVP 	<ul style="list-style-type: none"> znatelnou úpravu v organizaci a metodách výuky, v hodnocení úpravu obsahů vzdělávání a výstupů vzdělávání podporu AP 	<ul style="list-style-type: none"> významnou úpravu v organizaci a metodách výuky, v hodnocení úpravu obsahů vzdělávání a výstupů vzdělávání IVP + PSPP 	<ul style="list-style-type: none"> nejvyšší míru přizpůsobení organizace, průběhu a obsahu vzdělávání zpravidla úpravu pracovního prostředí
Výčet PO	1. stupeň PO	2. stupeň PO	3. stupeň PO	4. stupeň PO	5. stupeň PO
Poradenská pomoc školy a ŠPZ	<ul style="list-style-type: none"> ŠPP a ŠPZ ve vzájemné součinnosti 	<ul style="list-style-type: none"> ŠPP a ŠPZ ve vzájemné součinnosti 	<ul style="list-style-type: none"> je žádoucí školní psycholog nebo ŠSP v ŠPP případná spolupráce s OSPOD metodická podpora ŠPZ pro školu 	<ul style="list-style-type: none"> je žádoucí školní psycholog nebo ŠSP v ŠPP případná spolupráce s OSPOD a dalšími orgány veřejné moci metodická podpora ŠPZ pro školu případové konference 	<ul style="list-style-type: none"> je žádoucí školní psycholog nebo ŠSP v ŠPP případná spolupráce s OSPOD, dle potřeby s poskytovateli zdravotnických služeb metodická podpora ŠPZ pro školu

Tabulka č. 6 Pokračování

Výčet PO		1. stupeň PO	2. stupeň PO	3. stupeň PO	4. stupeň PO	5. stupeň PO
Metody výuky		<ul style="list-style-type: none"> • podporují a rozvíjejí nadání • aktivizují a motivují žáka • zohledňují individuální potřeby 	<ul style="list-style-type: none"> • respektují míru nadání • vedou k osvojení vědomostí, dovedností a postojů • intervence na podporu oslabených nebo nefunkčních dovedností 	<ul style="list-style-type: none"> • zaměřené na podporu dovedností a kompetencí žáka • využívají kooperativní formy výuky, otevřené učení a individualizovaný přístup 	<ul style="list-style-type: none"> • významně ovlivňovány využíváním prostředků AAK 	<ul style="list-style-type: none"> • respektují limity žáků • výuka vždy zahrnuje PSPP • výuka probíhá individuálně příp. ve skupině
Úprava	obsahů	<ul style="list-style-type: none"> • u nadaných žáků obohacování učiva 	<ul style="list-style-type: none"> • dle charakteru SVP je úprava nutná • směřuje k posílení vzdělávání v oblastech neuspokojivých výsledků 	<ul style="list-style-type: none"> • směřuje k posílení vzdělávání v oblastech neuspokojivých výsledků • obsah učiva může být v odůvodněných případech modifikován 	<ul style="list-style-type: none"> • v řadě oblastí, které žák s ohledem na SVP nemůže zvládnout nebo je zvládá alternativním způsobem 	<ul style="list-style-type: none"> • obsah učiva zpravidla modifikován a výrazně redukován • v mezích RVP ZŠS (díl 1, díl 2)
	výstupů	<ul style="list-style-type: none"> • neupravují se 	<ul style="list-style-type: none"> • nepředpokládá se 	<ul style="list-style-type: none"> • pouze pro žáky s LMP dle RVP ZV 	<ul style="list-style-type: none"> • podpora samostatnosti žáka, v souladu s jeho možnostmi a maximálního využití potenciálu • dle upraveného RVP 	<ul style="list-style-type: none"> • vyplývá z úpravy, redukce a modifikace vzdělávacích obsahů
Organizace výuky		<ul style="list-style-type: none"> • střídání forem činností během výuky • změna zasedacího pořádku • diferenciaci výuky, skupinová a kooperativní výuka 	<ul style="list-style-type: none"> • respektuje specifika podmínek usnadňující vzdělávání žáka • využití speciálních učebních a kompenzačních pomůcek • podpora sociokulturní adaptace v zapojení do třídního kolektivu 	<ul style="list-style-type: none"> • na podporu lepší koncentrace pozornosti, dodržování hygieny vzdělávacího procesu • možnost úpravy pracovního prostředí a pracovního místa • využití speciálních učebních a kompenzačních pomůcek • v odůvodněných případech využití personální podpory 	<ul style="list-style-type: none"> • využívání komunikačních systémů • využití personální podpory • uzpůsobení prostředí vzdělávání • zkrácení vyučovací jednotky 	<ul style="list-style-type: none"> • režimové opatření ve vztahu ke stravování, podávání léků, nárokům na dodržování hygieny • zkrácení vyučovací jednotky • individuální výuka v domácím prostředí • maximální počet žáků ve třídě
IVP		<ul style="list-style-type: none"> • NE 	<ul style="list-style-type: none"> • ANO 	<ul style="list-style-type: none"> • ANO 	<ul style="list-style-type: none"> • ANO 	<ul style="list-style-type: none"> • ANO

Tabulka č. 6 Pokračování

Výčet PO	1. stupeň PO	2. stupeň PO	3. stupeň PO	4. stupeň PO	5. stupeň PO
Personální podpora	<ul style="list-style-type: none"> • NE 	<ul style="list-style-type: none"> • NE 	<ul style="list-style-type: none"> • asistent pedagoga • další pedagogičtí pracovníci (školní psycholog, ŠSP – pokud ve škole pracuje) • další pedagogický pracovník (nepostačuje-li AP) 	<ul style="list-style-type: none"> • asistent pedagoga • tlumočnick českého znakového jazyka • přepisovatel pro neslyšící • další pedagogický pracovník • školní psycholog a ŠSP • další nepedagogický pracovník 	<ul style="list-style-type: none"> • asistent pedagoga • tlumočnick českého znakového jazyka • přepisovatel pro neslyšící • další pedagogický pracovník • školní speciální pedagog • další nepedagogický pracovník
Hodnocení	<ul style="list-style-type: none"> • podpora sebehodnocení • vyhodnocení úspěšnosti a posílení motivace pro vzdělávání 	<ul style="list-style-type: none"> • různé formy hodnocení respektující charakter obtíží • formativní a sumativní hodnocení 	<ul style="list-style-type: none"> • dle 2. stupně PO • kritériální úpravy • slovní hodnocení 	<ul style="list-style-type: none"> • dle 3. stupně PO • pozitivní motivace k dalšímu učení 	<ul style="list-style-type: none"> • pozitivní motivace k dalšímu učení • formativní a sumativní hodnocení
Intervence	<ul style="list-style-type: none"> • přímá podpora ve výuce, vytvoření PLPP (ředitelem školy je pověřen koordinátor), poskytování pedagogické intervence • metodická podpora pedagogickým pracovníkům a ZZ se strany ŠPP • navrhovatel a koordinátor opatření – škola navrhuje úpravy postupů, konzultace školy a ZZ, spolupráce uvnitř školy 	<ul style="list-style-type: none"> • PSPP zaměřen na nápravy v oblasti logopedických obtíží, řečové výchovy, specifických poruch učení, rozvoj grafomotorických dovedností, rozvoj vizuálně perцепčních dovedností, zdravotní tělesné výchovy, nácvik sociální komunikace • poradenská pomoc ŠPZ 	<ul style="list-style-type: none"> • PSPP zaměřen na oblasti ve 2. stupni PO, zrakovou stimulaci, bazální stimulaci u žáků s MP, práci s optickými pomůckami, logopedickou péčí, rozvíjení sluchového vnímání, odezírání, českému znakovému jazyku, prostorovou orientaci, další oblasti speciálně pedagogické péče • poradenská pomoc školy nebo ŠPZ 	<ul style="list-style-type: none"> • PSPP zaměřen na oblasti ve 2. a 3. stupni PO, český znakový jazyk, prostředky AAK, prostorovou orientaci, práci s optickými pomůckami, Braillovo písmo, bazální stimulaci u žáků s kombinovanými vadami • práce se třídou nebo skupinou – nácvik sebeobsluhy, zlepšení komunikačních schopností a praktických dovedností 	<ul style="list-style-type: none"> • PSPP zaměřen na nápravy vyplývající z charakteru zdravotních a jiných obtíží • zaměřená na maximální podporu žáka • práce se třídou nebo skupinou – nácvik sebeobsluhy, zlepšení komunikačních schopností a praktických dovedností
Úprava podmínek přijímání a ukončování vzdělávání	<ul style="list-style-type: none"> • NE 	<ul style="list-style-type: none"> • ANO 	<ul style="list-style-type: none"> • ANO 	<ul style="list-style-type: none"> • ANO 	<ul style="list-style-type: none"> • ANO, dle 4. stupně PO
Prodloužení délky vzdělávání	<ul style="list-style-type: none"> • NE 	<ul style="list-style-type: none"> • NE 	<ul style="list-style-type: none"> • o 1 rok zejména žáci z odlišného kulturního prostředí 	<ul style="list-style-type: none"> • o 2 roky žáci uvedeni v § 16 odst. 9 školního zákona 	<ul style="list-style-type: none"> • není uvedeno, platí 4. stupeň PO
Pomůcky	<ul style="list-style-type: none"> • běžné učebnice a učební pomůcky 	<ul style="list-style-type: none"> • ANO, dle vyhlášky 	<ul style="list-style-type: none"> • ANO, dle vyhlášky 	<ul style="list-style-type: none"> • ANO, dle vyhlášky 	<ul style="list-style-type: none"> • ANO, dle vyhlášky

Zdroj: vlastní zpracování dle vyhlášky č. 27/2016 Sb., ve znění pozdějších předpisů a školského zákona č. 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů

První kapitola teoretické části přinesla obecné vymezení systému poradenství a jeho rozdělení dle resortů, a to s ohledem na multidisciplinární přístup. Kapitola druhá blíže definovala školní poradenství, jeho historii, rozdělení a dále činnost školského poradenského zařízení a školního poradenského pracoviště. Organizací školního poradenského pracoviště, zejména pak spolupráci s ostatními subjekty se zabývala kapitola třetí. Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami pak popsala závěrečná čtvrtá kapitola teoretické části.

PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část práce představí v rámci případové studie kompletní přehled školních poradenských pracovišť na základních školách na Jesenicku, a to na základě obsahové analýzy dokumentů. Současně budou prezentovány výsledky výzkumu provedeného na vybraných základních školách, které představí fungování školního poradenského pracoviště na základní škole zřízené dle § 16 odst. 9 školského zákona a na základní škole běžného typu.

5. Metodika práce

Pro účely své práce jsem s ohledem na cíl práce zvolila **kvalitativní výzkum**.

„... kvalitativní výzkum nelze chápat jako jednolitý, homogenní celek, nýbrž se jedná o paletu rozdílných postupů, které však vycházejí z jednoho základního principu – zkoumat určitý proces, fenomén ad. v přirozených podmínkách, snažit se mu porozumět a vytvořit pokud možno jeho komplexní obraz.“ (Reichel, 2009)

Při výzkumu si výzkumník pokládá výzkumnou otázku, po celou dobu výzkumu s touto otázkou pracuje a na konci výzkumu na otázku odpovídá. Kvalitativní výzkum dává možnost v průběhu výzkumu volit různé metody s ohledem na jeho průběh. Charakteristikou takového výzkumu je také skutečnost, že se tyto různé metody analyzují jednotlivě a nelze tedy využít všeobecnou metodu, jako je tomu u výzkumu kvantitativního. Výzkumník získaná data analyzuje, třídí s cílem získat komplexní pohled na zkoumanou věc (Hendl, 2005).

S ohledem na název práce jsem zvolila pro zpracování výzkumu **případovou studii**. Hendl (2005) popisuje výzkum pomocí případové studie jako detailní studium jednoho nebo více případů, kdy případem obvykle označujeme osobu, organizaci, instituci, ale i určitý postup nebo proces. Případová studie jako výzkumný přístup se zaměřuje na popis jevů, na určitý proces, na způsob fungování instituce apod. Pokud se badatel zaměří na více případů, hovoří autor o mnohonásobné případové studii nebo také mnohopřípadové studii. Výsledky těchto studií se následně porovnávají a na závěr vzniká shrnující zpráva se závěry ze všech zkoumaných případů.

Stejný autor uvádí následující typy případových studií:

- osobní případová studie – zkoumaným případem je jedna osoba, a to v kontextu různých faktorů, které osobu utvářely, popř. utváření a mají vliv na život jedince
- studie komunity - někdy označována jako sociografie, kdy zkoumaným případem je komunita nebo celé město, u které se popisují a analyzují různé aspekty jejího života
- studie sociálních skupin – zkoumají se vztahy a aktivity ve skupině, kterou může být malá skupina (rodina) nebo větší skupina (např. zaměstnanecká)
- zkoumání událostí, rolí a vztahů – výzkum je zaměřen na určitou interakci mezi jednotlivými případy
- **studium organizací a institucí** – výzkumným případem jsou školy, firmy, organizace, kdy se zkoumá např. jejich kultury, procesy změn či adaptace na změny

Případová studie při kvalitativních výzkumech vyžaduje **záměrný výběr vzorku (případu)**. Je důležité, aby vzorek měl vlastnosti, které chce badatel sledovat. Dále si výzkumník vybírá takové případy, které nejenom vyhovují výzkumným závěrům, ale také takové, které mají zájem se výzkumu zúčastnit (Švaříček, 2007).

Volba vhodné **techniky sběru dat** probíhá již v přípravné etapě výzkumu. Při stanovení cílů výzkumu se výzkumník zamýšlí nad otázkou, jaký bude nejvhodnější způsob provedení výzkumu, za pomoci jaké techniky, popř. kombinací více technik sběru dat, dosáhne nejlepšího výsledku. Dále výzkumník uvažuje, zda využije techniku standardizovanou či spíše nestandardizovanou, a to v závislosti na míře znalostí o předmětu zkoumání. Pokud problematiku výzkumník nezná natolik, zvolí cestu kvalitativního zkoumání a dle potřeby využije spíše nestandardizované (nestrukturované) techniky. Dalším důležitým faktorem, nad kterým se výzkumník zamýšlí, je zásada realizační efektivity, což znamená, že pokud může k výzkumu využít více vhodných technik, vybírá si tu, kterou nejlépe zvládne realizovat a která se mu jeví jako nejvíce efektivní (Reichel, 2009).

Nejčastěji využívanými technikami sběru dat u případové studie jsou dle Hendla (2005) rozhovory, pozorování nebo dokumenty, a to vzájemně se doplňující, kdy jedna technika tvoří hlavní datový podklad případové studie a další ji doplňuje.

Dokumentem se dle stejného autora rozumí data, která vznikla v minulosti a byla pořízena pro jiné účely, než je právě probíhající výzkum a nebyla vytvořena výzkumníkem. Mohou to být dokumenty osobní (zápisky, deníky, dopisy), dokumenty úřední (výroční zprávy, zápisy ze schůzí), archivní data (seznamy zaměstnanců, statistické údaje o instituci), výstupy masových médií (noviny, časopisy), virtuální data (webové stránky), předmětná data (důsledky lidské činnosti).

Rozhovor, jako techniku sběru dat popisuje Reichel (2009) využitelnou při kvantitativním i kvalitativním výzkumu. Podle podoby výzkumu se určuje míra standardizace rozhovorů, počet tazatelů, kdy u kvalitativního výzkumu jsou prováděny jednou osobou, a naopak u kvantitativního výzkumu se zapojuje více tazatelů.

V kvalitativním výzkumu jsou dle stejného autora nejčastější formy:

- volný rozhovor – vzniká během přirozené komunikace s respondentem, nemá předem dané otázky, vychází z aktuální situace respondenta, problémem u takového rozhovoru je jeho vyhodnocení, kdy je složité v nich najít potřebné údaje a následně je utřídit
- polostrukturovaný rozhovor – je již částečně řízený, má předem známé téma a soubor otázek, které však nemusí mít striktně dané pořadí, získaná data jsou lépe tříditelná

- strukturovaný rozhovor – otázky a jejich pořadí je předem dané, jedná se převážně o otázky otevřené, data z tohoto této formy rozhovoru jsou dobře analyzována, jelikož mají srovnatelnou tematickou skladbu i rozsah.

Získaná kvalitativní data si výzkumník organizuje dle svého vlastního stylu, začíná již při sběru dat, s cílem dosažení výzkumného cíle. V mnoha případech **analýza** směřuje výzkumníka k novým zdrojům dat. Výzkumný materiál by měl být veden kvalitně, důvěryhodně a přehledně pro následnou interpretaci získaných dat. Analytické postupy probíhají souběžně, a to v opakujících se cyklech, za použití např. transkripce (přepis, převod), segmentace, kódování, poznámkování, postihování vztahů mezi kategoriemi, grafické a tabelární zobrazování, vytváření struktury příběhu, interpretace zkoumaných dat (Skutil, 2011).

Transkripce je označována jako převod dat do textové podoby, která je následně lépe zpracovatelná. Nejpoužívanější je **doslovná transkripce**, u které je možné v textu podtrhávat, vytvářet na okraji stránky poznámky. Ne celý text je však následně vhodný pro zpracování, proto je nutné data rozdělit do analytických jednotek za využití **segmentace**. Výzkumník pozorně pročítá text, který rozděluje do úseků dle cílů výzkumu. Následně je možné provést **shrnující protokol**, který již neobsahuje přebytečná místa textu. Jeho slabinou je ztráta kontextu, je tedy nutné stále brát ohled na úroveň a význam takto získaných dat. Pro interpretaci výsledků je v kvalitativním výzkumu zobrazovací technikou **text**, který je možné doplnit o **tabulky**, které pomohou úvahy výzkumníka lépe zobrazit (Skutil, 2011) (Hendl, 2005).

K dosažení cíle práce bylo nutné vymezit si jednotlivé **fáze výzkumu**. Hendl (2005) popisuje výzkum pomocí případové studie rozdělen do šesti částí:

- určení výzkumné otázky – výzkumník si určí fenomén, na nějž se během výzkumu bude zaměřovat → pro svůj výzkum jsem použila hlavní výzkumnou otázku, na kterou, s ohledem na název práce, navazují čtyři dílčí otázky,
- výběr případu, určení metod sběru a analýzy dat – výzkumník se rozhodne, jakým případem se bude zabývat, následně zjišťuje, jaká data potřebuje pro zodpovězení výzkumných otázek, jakými metodami bude data sbírat a jakým postupem bude získaná data analyzovat → v mém případě byla volba případu jednoznačná, základní školy na Jesenicku a jejich školní poradenská pracoviště, jako metody sběru jsem využila analýzu dokumentů, které byly dostupné na webových stránkách odboru školství Městského úřadu v Jeseníku, základních škol a České školní inspekce, následně pak rozhovory s pedagogickými pracovníky

dvou vybraných škol, kteří koordinují poradenství pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami,

- příprava sběru dat – jelikož případová studie zahrnuje mnoho dat, je třeba si sběr dat dobře zorganizovat a naplánovat, výzkumník by měl být připraven i na problémy se sběrem dat, měl by mít připravené opatření při řešení těchto problémů → pro sběr dat jsem si připravila MS Word dokument, pro rozhovory jsem si zformulovala otázky,
- sběr dat – výzkumník realizuje sběr dat pomocí více zdrojů, postupuje systematicky, data zaznamenává, např. přepisem dat do počítače, získané informace si označuje pro následné spolehlivé vyhledávání → do MS Word dokumentu jsem pořizovala snímky výřezů obrazovek z webových stránek a dokumentů stažených z webových stránek, rozhovory ve školách probíhaly po předchozí emailové komunikaci a byly zaznamenány do počítače,
- analýza a interpretace dat – jedná se o fázi, která se propojuje se sběrem dat, výzkumník při analýze dat hledá spojitost s výzkumnými otázkami, data prezentuje za využití grafů či tabulek → k interpretaci dat jsem využila tabulky vlastního zpracování, které doplnily celou zprávu,
- příprava zprávy – výzkumník představuje čtenáři komplexní pohled na případ tak, aby byl pro čtenáře co nejvíce srozumitelný.

6. Cíl práce

Jak již bylo uvedeno v teoretické části práce, v kapitole 2.3, školní poradenská pracoviště na základních školách fungují ve dvou modelech, základním a rozšířeném. Při vzniku koncepce poradenských služeb poskytovaných ve školách (v roce 2005), pracovala na základních školách běžného typu ve větší míře poradenská pracoviště v základním složení, tedy výchovný poradce a školní metodik prevence, kdy koordinátorem vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami byl výchovný poradce.

V průběhu let se však situace zásadně změnila, a to zejména v důsledku stále se zvyšujícího počtu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v základních školách běžného typu, a tedy i potřeby rozšíření školního poradenského pracoviště o školního speciálního pedagoga, popř. školního psychologa.

Hlavním cílem práce je v rámci případové studie přestavit poradenské služby na základních školách na Jesenicku a zmapovat jejich složení. Dílčím cílem je popsat jejich práci s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, jak je činnost školního poradenského pracoviště a podpora žáků se speciálními vzdělávacími potřebami prezentována z pohledu škol a jak ji hodnotí Česká školní inspekce. Posledním dílčím cílem je popsat fungování vybraných školních poradenských pracovišť při koordinaci vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

V praktické části práce bych chtěla nalézt odpověď na hlavní výzkumnou otázku:

V jakém modelu převážně fungují školní poradenská pracoviště na základních školách na Jesenicku?

Z této obecné otázky, vzhledem k cíli práce, vychází další otázky:

Jak jsou školní poradenská pracoviště prezentována na webových stránkách škol?

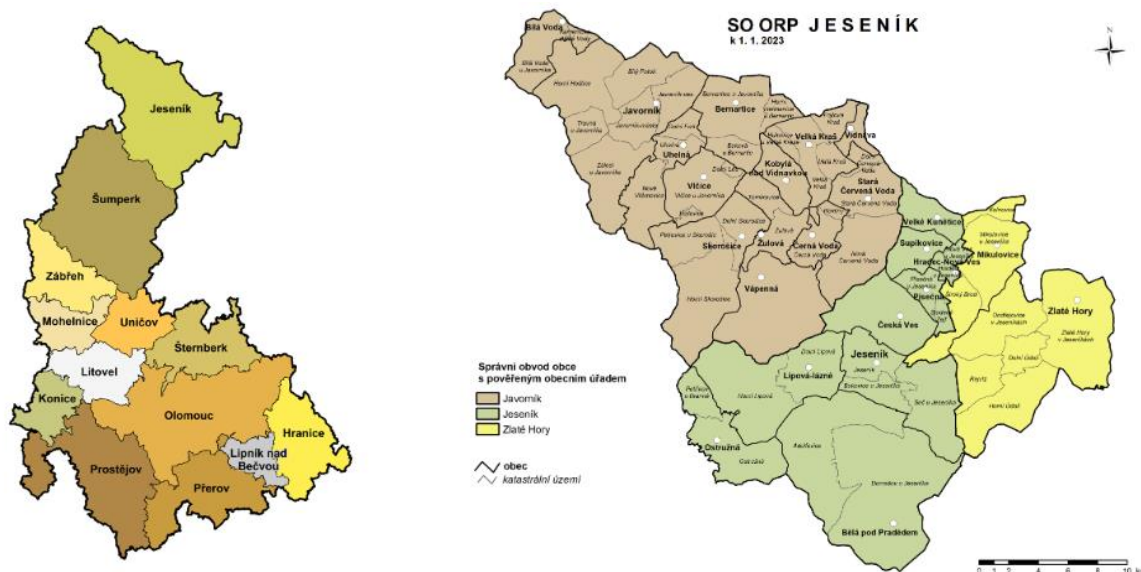
Jak je popisována podpora žáků se speciálními vzdělávacími potřebami z pohledu škol?

Jak probíhá podpora žáků se speciálními vzdělávacími potřebami z pohledu České školní inspekce?

Je koordinace vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami odlišná na základní škole zřízené dle § 16 odst. 9 školského zákona a na základní škole běžného typu?

6.1 Výzkumný vzorek - případ

Jako výzkumný případ, s ohledem na cíl práce, jsem si zvolila základní školy na Jesenicku, jejich školní poradenská pracoviště a následně při užším výběru případu běžnou základní školu a základní školu zřízenou dle § 16 odst. 9 školského zákona. Oblast Jesenicka jsem si vybrala záměrně, jelikož zde žiji a pracuji.

Obrázek č. 1 – mapa Olomouckého kraje – správní obvody obcí s rozšířenou působností

Obrázek č. 2 – mapa správního obvodu ORP Jeseník

Zdroj: Český statistický úřad

Jesenický okres, resp. správní obvod obce s rozšířenou působností Jeseník se nachází na severu Olomouckého kraje, při hranicích s Polskem. Od krajského města Olomouc je vzdálen 100 km. V rámci působnosti ORP Jeseník se nachází 24 obcí z nichž 21 poskytuje předškolní, základní, středoškolské nebo zájmové vzdělávání. Ve zbylých třech obcích (Bílá Voda, Hradec-Nová Ves a Ostružná) se nenachází žádný druh školy. Základní vzdělávání zajišťuje 17 škol běžného typu (na 19 pracovištích) zřízeno obcemi, 1 základní škola samostatně zřízená pro děti a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (na 4 pracovištích), jedná se o **ZŠ a MŠ Jeseník, Fučíkova**, a dále 2 základní školy při zdravotnických zařízeních, všechny tři zřízeny krajem. Základní školy při zdravotnických zařízeních poskytují pouze krátkodobé vzdělávání po předepsanou dobu léčby. Jedná se o ZŠ a MŠ při Priessnitzových léčebných lázních a.s., Jeseník a ZŠ a MŠ při Sanatoriu Edel Zlaté Hory (Místní akční plán rozvoje vzdělávání ORP Jeseník III, 2023).

Síť základních škol v obvodu ORP Jeseník lze považovat za stabilní, nicméně sledovaná vytiženost činila k 1.9.2023 pouze 47,5%. Mezi nejvíce vytižené školy v poměru počtu žáků a možnou celkovou kapacitou školy patří škola v obci Kobylá nad Vidnavkou (95%), škola v obci Vápenná (91%) a škola v obci Bernartice (89%). Naopak nejméně vytiženou školou je škola v obci Černá Voda (7,6%). Tato statisticky uvedená kapacita je však zkreslena typem budov, ve kterých školy sídlí, a které byly projektovány dle původní poptávky. U téměř poloviny základních škol nedosahuje kapacita žáků ani polovinu, což vzhledem ke klesající tendenci počtu obyvatel v obcích v obvodu ORP Jeseník může v průběhu let představovat ukončení činnosti některých škol (Místní akční plán rozvoje vzdělávání ORP Jeseník III, 2023).

Tabulka č. 7 Přehled základních škol na Jesenícku a jejich vytiženost k 1.9.2023

OBEC	NÁZEV ZŠ	KAPACITA ZŠ	POČET ŽÁKŮ	VYTÍŽENOST
Bělá pod Pradědem	ZŠ a MŠ Bělá pod Pradědem	260	168	63,8 %
Bernartice	ZŠ a MŠ Bernartice	55	40	89,0 %
Černá Voda	ZŠ a MŠ Černá Voda	210	13	7,6 %
Česká Ves	ZŠ Česká Ves	420	327	57,5 %
Javorník	ZŠ Javorník	600	334	54,7 %
Jeseník	ZŠ Jeseník (3 pracoviště)	1420	666	50,6 %
Kobylá nad Vidnavkou	ZŠ a MŠ Kobylá nad Vidnavkou	35	34	95,0 %
Lipová-lázně	ZŠ a MŠ Lipová-lázně	408	172	46,1 %
Mikulovice	ZŠ Mikulovice	494	173	34,4 %
Písečná	ZŠ a MŠ Písečná	120	62	45,8 %
Skorošice	ZŠ a MŠ Skorošice	40	16	45,0 %
Stará Červená Voda	ZŠ a MŠ Stará Červená Voda	60	22	30,0 %
Supíkovice	ZŠ a MŠ Supíkovice	330	84	23,0 %
Vápenná	ZŠ Vápenná	270	229	91,0 %
Vidnava	ZŠ Vidnava	380	186	43,0 %
Zlaté Hory	ZŠ Zlaté Hory	700	261	35,9 %
Žulová	ZŠ Žulová	405	128	32,1 %
Jeseník	ZŠ a MŠ Fučíkova	246	111	45,1 %

Zdroj: vlastní zpracování dle Místního akčního plánu rozvoje vzdělávání ORP Jeseník III, 2023

Statistiky odboru školství Městského úřadu v Jeseníku sledují **vývoj počtu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na běžných základních školách**. Na běžných základních školách došlo v průběhu let 2012 až 2022 o nárůst o 265%.

Rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Počet žáků	155	166	190	199	227	357	418	463	481	487	565

Pozn.: Od 1. 9. 2016 bylo novelou školského zákona právně ukotveno inkluzivní vzdělávání

Obrázek č. 3 – Vývoj počtu žáků se SVP na běžných základních školách v letech 2012-2022

Zdroj: Místní akční plán rozvoje vzdělávání ORP Jeseník III, 2023

Statistiky Krajského úřadu Olomouckého kraje pak sledují **vývoj počtu žáků základní školy zřízené dle § 16 odst. 9 školského zákona, tedy jediné školy tohoto typu v obvodu ORP Jeseník**, když u tohoto typu školy byl z logiky věci naopak zaznamenám pokles.

Školní rok	Součet ročníků		Kapacita školy	Vytiženost školy	Přípravná třída	
	třídy	žáci			třída	děti
2012/2013	21	157	246	67,9 %	1	9
2013/2014	21	155	246	67,1 %	1	9
2014/2015	21	154	246	66,3 %	1	7
2015/2016	18	134	246	60,2 %	1	12
2016/2017	18	145	246	64,2 %	1	12
2017/2018	20	135	246	58,5 %	1	9
2018/2019	18	130	246	53,3 %	0	0
2019/2020	19	120	246	48,8 %	0	0
2020/2021	19	114	246	47,6 %	0	0
2021/2022	18	124	246	50,4 %	0	0
2022/2023	18	111	246	45,1 %	0	0

Obrázek č. 4 – Vývoj počtu žáků na paragrafové základní škole v letech 2012-2022

Zdroj: Místní akční plán rozvoje vzdělávání ORP Jeseník III, 2023

Jako **hlavní výzkumný případ** byly tedy zvoleny všechny základní školy vyjma dvou základních škol při zdravotnických zařízeních. Přehled škol uveden v tabulce č. 7.

Vzhledem k tomu, že se na Jesenicku nachází pouze jedna škola zřízená dle § 16 odst. 9 školského zákona, a to ZŠ a MŠ Jeseník, Fučíkova, byla tedy jako **užší případ** zvolena právě tato základní škola. Na této škole jsem i v rámci svého studia vykonávala poradenskou praxi ve školním poradenském pracovišti, tudíž mi prostředí školy nebylo cizí. Druhou školou, která byla zvolena jako **užší případ** byla ZŠ Vápenná. Na této škole jsem rovněž vykonávala průběžnou náslechovou praxi ve školním poradenském pracovišti, bylo mi tedy známo, že na škole funguje školní poradenské pracoviště v základním modelu - výchovný poradce a školní metodik prevence. Tyto vybrané školy byly tedy záměrně zvoleny jako případ a splňovaly podmínky pro výzkumný záměr. Důležitým hlediskem byla i ochota výchovných poradců se mnou spolupracovat, když tuto skutečnost mi přislíbili již při výkonu zmíněných praxí. Posledním aspektem bylo také získání souhlasu ředitelů daných škol pro provedení výzkumu. Oba ředitele jsem oslovila emailem, ve kterém jsem jim představila záměr svého výzkumu. Během jednoho dne jsem dostala od obou ředitelů svolení kontaktovat pracovníky školního poradenského pracoviště, se kterými jsem si následně telefonicky domluvila schůzku v místě jejich pracoviště.

6.2 Sběr dat

Ve své praktické části diplomové práce jsem pro hlavní část výzkumu využila jako techniku sběru dat analýzu dokumentů, a to:

- virtuálních dat - webové stránky odboru školství Městského úřadu v Jeseníku, webové stránky základních škol na Jesenicku a jejich školních poradenských pracovišť, a dále
- úředních dokumentů - školní vzdělávací programy sledovaných škol, výroční zprávy škol za školní rok 2022/2023 a inspekční zprávy České školní inspekce sledovaných základních škol, a to vždy z poslední provedené kontroly.

V části výzkumu, jsem pak ke sběru dat využila techniku strukturovaného rozhovoru, za použití metody dotazování, kdy rozhovory byly učiněny po předchozí telefonické domluvě s pedagogickými pracovníky školních poradenských pracovišť dvou vybraných škol, kteří mají v kompetenci koordinaci vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. V obou případech se jednalo o výchovné poradce. Oba informanty jsem seznámila s cílem své práce. Současně byli oba seznámeni s možností rozhovor kdykoliv ukončit, této možnosti v průběhu rozhovoru nevyužili. Rozhovory jsem si zaznamenávala do svého osobního počítače, kde jsem měla připraven dokument s následujícími otázkami:

Personální obsazení (zastoupení) školního poradenského pracoviště na Vaší škole?

Jaká je konkrétní náplň vaší práce v rámci školního poradenského pracoviště, na čem se jako výchovný poradce podílíte?

S kým a jak spolupracujete mimo školu při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami?

S kým spolupracujete v rámci školy při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami? Jak tato spolupráce probíhá?

V jakých situacích (s jakými problémy) se na Vás nejčastěji obrací ostatní pracovníci školy při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami?

Máte, dle Vašeho názoru, dostatečný prostor věnovat se jim?

S jakými žáky se speciálně vzdělávacími potřebami se ve škole setkáváte?

Postrádáte, či chybí Vám dle vašeho názoru na Vaší škole nějaký další odborný pracovník školního poradenského pracoviště?

Celý výzkum probíhal s etickými pravidly a zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů.

6.3 Analýza dat

Na začátku výzkumu jsem si připravila MS Word dokument, který mi sloužil pro shromáždění dat. Dokument jsem si rozdělila do pěti částí – informace o škole, webové stránky školy, školní vzdělávací program školy, výroční zpráva školy a inspekční zpráva.

Jako první jsem využila webové stránky odboru školství Městského úřadu v Jeseníku *Vzdělávání Jesenicko* [Webový portál pro vzdělávání na Jesenicku \(vzdelavanijesenicko.cz\)](http://www.vzdelavanijesenicko.cz), kde v sekci *Základní vzdělávání Jesenicko* [Základní vzdělávání | Vzdělávání Jesenicko \(vzdelavanijesenicko.cz\)](http://www.vzdelavanijesenicko.cz) jsou vyobrazeny všechny základní školy běžného typu a v sekci *Speciální vzdělávání Jesenicko* [Speciální vzdělávání | Vzdělávání Jesenicko \(vzdelavanijesenicko.cz\)](http://www.vzdelavanijesenicko.cz) jsou vyobrazeny všechny základní školy zřízené dle § 16 odst. 9 školského zákona. Řazení jsou abecedně a stejného řazení jsem využila i do svého dokumentu. Po výběru školy webová stránka zobrazí fotografii dané školy, její stručnou charakteristiku, mapu sídla školy. Tyto údaje jsem si výřezem snímku obrazovky vložila do svého dokumentu. Takto jsem postupovala u všech osmnácti základních škol.

Dále stránky zobrazují kontakt na danou školu, včetně odkazu na webové stránky dané školy. Následně jsem tedy postupně otevřela webové stránky škol, kde jsem se soustředila na vyhledání odkazu na školní poradenské pracoviště. Pokud webová stránka neobsahovala přímo tento odkaz, dohledávala jsem v kontaktech na pracovníky školy pozici výchovného poradce, speciálního pedagoga či školního psychologa. Vyhledané informace jsem si opět výřezem snímku obrazovky vložila do dokumentu pod danou školu.

Školní vzdělávací programy a výroční zprávy škol za rok 2022/2023 byly dalšími dokumenty, které jsem na webových stránkách škol vyhledávala. Téměř všechny školy měly aktuální školní vzdělávací program a výroční zprávu na svých webových stránkách, většinou v sekci dokumenty. Oba dokumenty jsem si postupně stáhla do svého osobního počítače. Tři základní školy neměly na webových stránkách k dohledání školní vzdělávací program, a to ZŠ Supíkovic, ZŠ Žulová a ZŠ Kobylá nad Vidnavkou. Výroční zprávu neměly na webových stránkách přístupnou tři základní školy, a to ZŠ Černá Voda, ZŠ Žulová a ZŠ Kobylá nad Vidnavkou. Po telefonické domluvě s řediteli škol mi byly předány k nahlédnutí. Pouze jednu základní školu se mi nepodařilo ani jednou během trvání celého výzkumu kontaktovat, jednalo se o ZŠ Kobylá nad Vidnavkou.

Tato část výzkumu, sběr dat a současně analýza dat získaných z webových stránek, probíhala v průběhu měsíců listopad až prosinec 2023. V dalším měsíci jsem provedla analýzu školních vzdělávacích programů a výročních zpráv škol. Zde jsem se zaměřila zejména na ty části, které obsahovaly péči o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Oddíly, resp. odstavce popisující tuto práci jsem si opět výřezem snímku obrazovky vložila do dokumentu pod danou školu.

Jako další dokumenty, které jsem pro svůj výzkum využila k analýze dat byly inspekční zprávy České školní inspekce. Na webových stránkách České školní inspekce je pod odkazem *Registr inspekčních zpráv* [Česká školní inspekce - Registr inspekčních zpráv \(csicr.cz\)](https://csicr.cz), možné dohledat všechny inspekční zprávy, které byly ve školách provedeny. Podle adresy škol jsem si postupně vyhledala všechny sledované základní školy na Jesenicku a z poslední provedené kontroly u každé školy jsem si inspekční zprávu stáhla do svého osobního počítače.

Dále jsem se důkladně zabývala zejména inspekčními zprávami z provedených kontrol v roce 2022 a 2023. V těchto zprávách jsem se opět zaměřovala na hodnocení školního poradenského pracoviště a jeho práce se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a na práci se žáky ve vzdělávání. Výřezy snímků obrazovky jsem vložila pod danou školu do svého dokumentu.

Data v takto připraveném dokumentu byly připraveny k další podrobné analýze a hodnocení. Tato část podrobné analýzy byla provedena během měsíce února 2024.

Webové stránky škol byly hodnoceny z hlediska přehlednosti a snadného nalezení informací o školním poradenském pracovišti dané školy. Interpretované výsledky jsou tedy spíše mým subjektivním dojmem, kdy na každého může vizuální podoba webových stránek působit rozdílně. Cílem bylo zjistit, ***jak jsou školní poradenská pracoviště prezentována na webových stránkách škol***, tedy jak je zejména pro rodiče a žáky snadné získat přehled o složení školního poradenského pracoviště na dané škole.

Jak je popisována podpora žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a činnost školního poradenského pracoviště, a to z pohledu škol, jsem zjišťovala ze školních vzdělávacích programů a výročních zpráv škol, a výsledky jsem následně za využití segmentace dat převedla do shrnujícího protokolu (tabulky). Obdobně jsem postupovala při analýze získaných dat z inspekčních zpráv, čímž jsem získala další náhled na práci školního poradenského pracoviště dané školy, tentokrát z ***pohledu České školní inspekce***.

Součástí celého výzkumu byly i rozhovory učiněné na dvou vybraných základních školách, na základní škole zřízené dle § 16 odst. 9 školského zákona a na základní škole běžného typu. Rozhovory byly zaznamenány doslovnou transkripcí a následně segmentací převedeny do

shrnující zprávy, kterou byla prezentována odpověď na poslední dílčí otázku, zda **je koordinace vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami odlišná na základní škole zřízené dle § 16 odst. 9 školského zákona a na základní škole běžného typu**. Tyto rozhovory byly učiněny v první fázi sběru dat, a to v měsíci říjnu 2023.

Získaná data jsem následně převedla do závěrečné případové studie, abych s ohledem na cíl práce představila poradenské služby na základních školách na Jesenicku a odpověděla si na hlavní výzkumnou otázku, **v jakém modelu převážně fungují školní poradenská pracoviště na základních školách**.

7. Výsledky výzkumu - případová studie

V této kapitole jsou shrnuta data výzkumu, která jsem po provedené analýze získala. Výzkumným případem je celkem 18 základních škol, když 17 základních škol je běžného typu a 1 základní škola je samostatně zřízená pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Interpretace dat je rozdělena do následujících částí:

- informace o základních školách
- školní poradenská pracoviště a jejich složení
- přehlednost a dostupnost webových stránek škol
- podpora žáků se speciálními vzdělávacími potřebami z pohledu škol
- podpora žáků se speciálními vzdělávacími potřebami z pohledu České školní inspekce
- koordinace vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na základní škole běžného typu a na §§ základní škole

Základní školy jsou označeny ZŠ + název obce, ve které škola sídlí, bez ohledu na přesný název školy, např. Základní škola a Mateřská škola J. Schrotha, Lipová-lázně, je označena ZŠ Lipová-lázně. Jediná základní škola zřízená dle § 16 odst. 9 školského zákona, Základní škola a Mateřská škola Jeseník, Fučíkova, je označena §§ ZŠ Fučíkova, a to s ohledem na přehlednost, aby nedošlo k záměně se základní školou běžného typu, která má sídlo rovněž v Jeseníku, ta je označena ZŠ Jeseník.

7.1 Informace o základních školách

Analýzou webových stránek škol a zejména výročních zpráv škol za rok 2022/2023 bylo zjištěno, že na Jesenicku se nachází:

- **11 základních škol s devíti postupnými ročníky** (ZŠ Bělá pod Pradědem, ZŠ Česká Ves, ZŠ Javorník, ZŠ Jeseník, ZŠ Lipová-lázně, ZŠ Mikulovice, ZŠ Supíkovice, ZŠ Vápenná, ZŠ Vidnava, ZŠ Zlaté Hory a ZŠ Žulová)
- **6 malotřídních základních škol s pěti postupnými ročníky** (ZŠ Bernartice, ZŠ Černá Voda, ZŠ Kobylá nad Vidnavkou, ZŠ Písečná, ZŠ Skorošice a ZŠ Stará Červená Voda)
- **1 základní škola s přípravnou třídou** (ZŠ Jeseník)
- **2 základní školy s výukou Montessori pedagogiky** (ZŠ Jeseník a ZŠ Vápenná)
- **1 základní škola se samostatně zřízenou speciální třídou pro žáky s LMP** (ZŠ Zlaté Hory)

Tabulka č. 8 Přehled počtu tříd, počtu ročníků a počtu žáků na základních školách na Jesenicku za školní rok 2022/2023 (barevné rozlišení pouze pro lepší přehlednost)

ZÁKLADNÍ ŠKOLA		POČET TŘÍD	POČET ROČNÍKŮ		POČET ŽÁKŮ/ŠVP	POZNÁMKA	
Bělá pod Pradědem		9	9		167/29		
Bernartice	3	I. třída (1. ročník)		5	45/12	malotřídní škola	
		II. třída (2.+3. ročník)					
		III. třída (4.+5. ročník)					
Černá Voda	2	I. třída (1.+2. ročník)		5	21/6	malotřídní škola	
		II. třída (3.+4.+5. ročník)					
Česká Ves	16	I. stupeň (6 tříd)		9	334/130		
		II. stupeň (10 tříd)					
Javorník	17	I. stupeň (9 třídy)		9	328/109		
		II. stupeň (8 třídy)					
Jeseník	Průchodní	33 +1	I. stupeň	9	736/138 +13 PT	PT(přípravná třída) Montessori pedagogika 1. – 5. ročník	
	B. Němcové		I. stupeň + PT + Montessori				21 tříd + 1 PT + třídy Montessori
	Nábřežní		II. stupeň				12 tříd
Kobylá nad Vidnavkou	2	I. třída (1.+2. ročník)		5	? ¹	malotřídní škola	
		II. třída (3.+4.+5. ročník)					
Lipová-lázně		9	9		188/52		
Mikulovice		9	9		173/50		
Písečná	4	I. třída (1. ročník)		5	56/11	malotřídní škola	
		II. třída (2.+3. ročník)					
		III. třída (4. ročník)					
		IV. třída (5. ročník)					
Skorošice	2	I. třída (1.+3. ročník)		5	18/6	malotřídní škola	
		II. třída (2.+4.+5. ročník)					
Stará Červená Voda	2	I. třída (2.+4.+5. ročník)		5	18/5	malotřídní škola	
		II. třída (1.+3. ročník)					
Supíkovice	7	I. stupeň (3 třídy)		9	76/6	1.+2. ročník spojen 4.+5. ročník spojen	
		II. stupeň (4 třídy)					
Vápenná	14	I. stupeň (4 třídy)		9	240/44	4.+5. ročník spojen výuka Montessori	
		II. stupeň (4 třídy)					
		I. stupeň (2 třídy)					
		II. stupeň (4 třídy)					
Vidnava		9	9		163/35		
Zlaté Hory	12 + 1	I. stupeň (8 tříd)		9	276/75	ST pro žáky s LMP	
		II. stupeň (4 třídy)					
		1 speciální třída (ST)					
Žulová		9	9		129/34		
§§ Fučíkova	Fučíková	18	ŠVP	ŠVP	43		
	Dukelská		ZV	ZŠS	10		
	Rudná		1.-9. ročník	1.-10. ročník	25		
	Vlčice				37		

Zdroj: vlastní zpracování dle výročních zpráv škol za školní rok 2022/2023 a aktuálních webových stránek škol

¹ Počet žáků ve školním roce 2022/2023 nebylo možné z dostupných zdrojů zjistit, rovněž údaje uvedené u ZŠ Kobylá nad Vidnavkou jsou převzaty z webových stránek školy, které nebyly aktuální, nejsou tedy relevantní

Tabulka č. 8 uvádí přehled škol, počet tříd a ročníků v každé škole, celkový počet žáků a počet žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, a to za školní rok 2022/2023. Při zpracování jsem vycházela prioritně z výročních zpráv škol za rok 2022/2023. Informace, které výroční zprávy neobsahovaly, jako jsou např. spojené ročníky ve třídách, jsem pak vyhledávala na webových stránkách škol. Jedinou výjimkou byla ZŠ Kobylá nad Vidnavkou, která měla své webové stránky neaktuální (poslední úpravy z roku 2020), prakticky zde chyběly jakékoliv údaje, tedy ani výroční zpráva. Kontakt byl uveden pouze na ředitelku školy, ovšem ani přes telefonickou a emailovou komunikaci nebylo možné se s ředitelkou spojit. Počet žáků se speciálními vzdělávacími potřebami neodpovídá přesnému stavu, jelikož některé výroční zprávy škol uváděly počet nepřesný, např. „...asi 1/3 žáků tvoří žáci se speciálními vzdělávacími potřebami..., ...kolem 130 žáků se speciálními vzdělávacími potřebami...“ Rovněž celkový počet žáků ve škole se může lišit od statistik odboru školství, Městského úřadu v Jeseníku, které uvádějí data k 1.9.2023 a výroční zprávy uvádí data za školní rok 2022/2023, tedy ve většině případů k 30.6.2023. Jde tedy o čistě orientační výčet, který nebyl cílem výzkumu, do tabulky byl zařazen jen pro přibližný náhled na velikost školy a podíl žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

7.2 Školní poradenská pracoviště a jejich složení

Analýzou webových stránek škol a dokumentů škol, bylo zjištěno, že na základních školách na Jesenícku pracují školní poradenská pracoviště:

- **na 11 základních školách v rozšířeném modelu** (ZŠ Bělá pod Pradědem, ZŠ Česká Ves, ZŠ Javorník, ZŠ Jeseník, ZŠ Lipová-lázně, ZŠ Skorošice, ZŠ Stará Červená Voda, ZŠ Vápenná, ZŠ Vidnava, ZŠ Zlaté Hory a ZŠ Žulová), kdy výchovného poradce a metodika prevence doplňuje i pozice speciálního pedagoga či školního psychologa, některá školní poradenská pracoviště mají zastoupeny dokonce obě pozice
- **na 4 základních školách v základním modelu** (ZŠ Černá Voda, ZŠ Mikulovice, ZŠ Supíkovice a §§ ZŠ Fučíkova), kdy školní poradenské pracoviště pracuje ve složení výchovný poradce a metodik prevence
- **na 2 základních školách nebylo zjištěno složení ani v základním modelu** (ZŠ Bernartice – pouze metodik prevence a speciální pedagog, ZŠ Písečná pouze metodik prevence a koordinátor inkluze jako kumulovaná pozice ředitelky školy)

Tabulka č. 9 uvádí přehled poradenských pracovníků škol. Při zpracování jsem vycházela prioritně z webových stránek škol, pokud jsem požadované informace na webových stránkách nezjistila, využila jsem výroční zprávy škol za rok 2022/2023 a školní vzdělávací programy daných škol, v některých případech i aktuální inspekční zprávy České školní inspekce. Opět jedinou výjimkou, u které nebylo možné informace dohledat, byla ZŠ Kobylá nad Vidnavkou, tudíž není ani v tabulce zahrnuta. Tabulka je doplněna i o ostatní pozice školního poradenského pracoviště, pokud je školy měly v některém z analyzovaných dokumentů uvedeny. Tyto informace jsem do tabulky doplnila v poznámce pod čarou.

Tabulka č. 9 Přehled poradenských pracovníků (základní model ŠPP, rozšířený model ŠPP)

ZÁKLADNÍ ŠKOLA	Výchovný poradce	Metodik prevence	Speciální pedagog	Školní psycholog	Kariérový poradce	Ostatní
Bělá pod Pradědem	ANO	ANO		ANO ²		
Bernartice		ANO	ANO ³			
Černá Voda	ANO	ANO				
Česká Ves	ANO	ANO ⁴	ANO	ANO		zástupce pro II. stupeň, ředitel
Javorník	ANO ⁵	ANO		ANO ⁶	ANO	
Jeseník	ANO ⁷	ANO ⁸	ANO	ANO ⁹	ANO	
Lipová-lázně	ANO	ANO	ANO	ANO		
Mikulovice	ANO	ANO				
Písečná		ANO				koordinátor inkluze ¹⁰
Skorošice	ANO	ANO	ANO			
Stará Červená Voda	ANO	ANO	ANO ¹¹	ANO ¹²		
Supíkovice	ANO	ANO				
Vápenná	ANO	ANO	ANO		ANO ¹³	
Vidnava	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	koordinátor inkluze ¹⁴
Zlaté Hory	ANO	ANO	ANO	ANO		
Žulová	ANO	ANO	ANO			
ŠŠ Fučíkova	ANO	ANO				ředitel

Zdroj: vlastní zpracování dle aktuálních webových stránek škol, školních vzdělávacích programů, výročních zpráv škol a inspekčních zpráv ČŠI

² Externí zaměstnanec školy

³ Pozici speciálního pedagoga zastává na částečný úvazek učitelka mateřské školy

⁴ Současně jako zástupce pro I. stupeň

⁵ ŠPP zastoupeno 2 výchovnými poradci – pro I. stupeň a pro II. stupeň

⁶ Aktuálně místo neobsazeno, na webových stránkách školy je nabídka pracovního místa „školní psycholog“

⁷ ŠPP zastoupeno 3 výchovnými poradci – každý na jednom pracovišti školy

⁸ ŠPP zastoupeno 4 metodiky prevence – pro I. stupeň, pro II. stupeň, 2 pomocní metodici prevence

⁹ Školní psycholog zastává současně i pozici kariérového poradce

¹⁰ Kumulovanou pozici koordinátor inkluze a metodik prevence zajišťuje ředitelka školy

¹¹ Speciální pedagog zastává současně i pozici výchovného poradce

¹² Externí spolupráce

¹³ Kariérový poradce zastává současně i pozici výchovného poradce

¹⁴ Pozici koordinátora inkluze zastává ředitelka školy

7.3 Přehlednost a dostupnost webových stránek

Analýza webových stránek škol, přinesla následující zjištění:

- **všechny základní školy měly zřízené webové stránky**, jejich obsah byl aktuální, přehledný, jedinou výjimkou byla ZŠ Kobylá nad Vidnavkou, která měla své webové stránky neaktuální
- **webové stránky 11 škol nabízelo odkaz přímo na školní poradenské pracoviště** (ZŠ Bělá pod Pradědem, ZŠ Česká Ves, ZŠ Javorník, ZŠ Jeseník, ZŠ Lipová-lázně, ZŠ Mikulovice, ZŠ Skorošice, ZŠ Vápenná, ZŠ Vidnava, ZŠ Zlaté Hory a ZŠ Žulová), všechny uvedené školy měly rozepsané **kontakty na poradenské pracovníky**, někdy doplněny o konzultační hodiny, a pouze 2 z těchto škol (ZŠ Mikulovice a ZŠ Skorošice) neměly uveden **popis činnosti** školního poradenského pracoviště a jejich pracovníků, 3 školy měly informace doplněny o dokumenty ŠPP (ZŠ Lipová-lázně, ZŠ Mikulovice a ZŠ Vápenná) a 3 školy měly informace doplněny o **kontakty na PPP** v Jeseníku (ZŠ Bělá pod Pradědem, ZŠ Vidnava a ZŠ Žulová) a **kontakt na logopedickou péči** – ordinaci klinické logopedie v Jeseníku (ZŠ Vidnava)
- **webové stránky 3 škol**, které neměly uvedeny odkazy na školní poradenské pracoviště, měly ale v **kontaktech na pracovníky školy dohledatelné pozice** - speciální pedagog (ZŠ Bernartice), výchovný poradce a metodik prevence (ZŠ Supíkovice a §§ ZŠ Fučíkova)
- **webové stránky 4 škol**, které neměly uvedeny odkazy na školní poradenské pracoviště, neměly dohledatelné pozice ani v kontaktech na pracovníky školy (ZŠ Černá Voda, ZŠ Kobylá nad Vidnavkou, ZŠ Písečná a ZŠ Supíkovice)

Tabulka č. 10 uvádí přehled informací o školních poradenských pracovištích zjištěných z webových stránek škol. Hodnotit vzhled a funkčnost webových stránek je velmi subjektivní záležitost, při analýze jsem se zaměřovala především na přehlednost a jednoduchost vyhledávání informací o školním poradenském pracovišti, jeho složení a popis jeho činnosti.

Tabulka č. 10 Přehled informací zjištěných o školním poradenském pracovišti z webových stránek škol

ZÁKLADNÍ ŠKOLA	PŘEHLEDNOST	ODKAZ NA ŠPP	DALŠÍ INFORMACE O ŠPP			ODKAZ V KONTAKTECH
			KONTAKT	POPIS ČINNOSTI	OSTATNÍ INFORMACE	
Bělá pod Pradědem	ANO	ANO	ANO	ANO	KONTAKT NA PPP	X
Bernartice	ANO	NE	X	X	X	ANO
Černá Voda	ANO	NE	X	X	X	NE
Česká Ves	ANO	ANO	ANO	ANO	X	X
Javorník	ANO	ANO	ANO	ANO	X	X
Jeseník	ANO	ANO	ANO	ANO	X	X
Kobylá nad Vidnavkou	NE	NE	X	X	X	NE
Lipová-lázně	ANO	ANO	ANO	ANO	DOKUMENTY ŠPP ¹⁵	X
Mikulovice	ANO	ANO	ANO	NE	DOKUMENTY ŠPP ¹⁶	X
Písečná	ANO	NE	X	X	X	NE
Skorošice	ANO	ANO	ANO	NE	X	X
Stará Červená Voda	ANO	NE	X	X	X	NE
Supíkovice	ANO	NE	X	X	X	ANO
Vápenná	ANO	ANO	ANO	ANO	DOKUMENTY ŠPP ¹⁷	X
Vidnava	ANO	ANO	ANO	ANO	KONTAKT NA PPP, LOGOPEDICKOU PÉČÍ	X
Zlaté Hory	ANO	ANO	ANO	ANO	X	X
Žulová	ANO	ANO	ANO	ANO	KONTAKT NA PPP	X
Šš Fučíkova	ANO	NE	X	X	X	ANO

Zdroj: vlastní zpracování dle aktuálních webových stránek škol

¹⁵ Program poradenských služeb, Preventivní program 2023-24, Strategie spolupráce ŠPP a AP, Strategie předcházení školní neúspěšnosti

¹⁶ Program poradenských služeb, Minimální preventivní program, Strategie spolupráce ŠPP a AP

¹⁷ Program poradenských služeb, Školní preventivní strategie pro období let 2022-2026, Preventivní program školy pro školní rok 2023-2024, Strategie spolupráce ŠPP a AP

7.4 Podpora žáků se speciálními vzdělávacími potřebami z pohledu škol

Školní vzdělávací program je dle § 5 zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon, ve znění pozdějších předpisů, realizační programový dokument školy, který vychází a je v souladu s rámcovým vzdělávacím programem, který vydává MŠMT. Školní vzdělávací program je veřejným dokumentem, vydává ho ředitel školy a stanoví mimo jiné podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Analýzou aktuálních školních vzdělávacích programů bylo zjištěno, že všechny sledované základní školy na Jesenicku mají ve školním vzdělávacím programu stanoveny podmínky v oblasti vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Pouze dvě základní školy (ZŠ Bělá pod Pradědem a ZŠ Písečná) měly podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřeby rozepsány jen velmi stručně, spíše heslovitě.

Vyhláška MŠMT č. 15/2005 Sb., kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů a výročních zpráv, ve znění pozdějších předpisů, upravuje obsah a zpracování výroční zprávy o činnosti školy. Dle této vyhlášky je výroční zpráva veřejným dokumentem, obsahuje základní údaje o škole za předcházející období školního roku a předkládá se zřizovateli školy po schválení školskou radou. Mimo základních informací o škole obsahuje údaje o zajištění podpory žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Analýzou výročních zpráv škol za rok 2022/2023 bylo zjištěno, že všechny sledované základní školy na Jesenicku mají ve výroční zprávě zpracovány údaje o zajištění podpory žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Rozdíl byl v obsahu popisu podpory:

- **podrobný popis podpory uvádělo 5 škol** (ZŠ Javorník, ZŠ Mikulovice, ZŠ Skorošice, ZŠ Stará Červená Voda, ZŠ Zlaté Hory)
- **základní popis podpory uvádělo 5 škol** (ZŠ Bělá pod Pradědem, ZŠ Bernartice, ZŠ Jeseník, ZŠ Lipová-lázně, ZŠ Supíkovice)
- **stručný popis podpory uváděly 3 školy** (ZŠ Vápenná, ZŠ Vidnava, ZŠ Žulová)
- **minimální popis podpory uváděly 3 školy** (ZŠ Černá Voda, ZŠ Česká Ves, ZŠ Písečná).

Přehled podpory dle školních vzdělávacích programů a výročních zpráv škol přináší tabulka č. 11. Ve sledovaných školách není uvedena ZŠ Kobylá nad Vidnavkou, která neměla ani jeden z těchto dokumentů na webových stránkách dohledatelný a ani přes telefonickou a emailovou komunikaci s ředitelkou školy se mi nepodařilo dokumenty zjistit. Dále není uvedena ZŠ Fučíkova, která vzdělává pouze žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, a těmto žákům je věnována celá výroční zpráva a přizpůsobeny všechny školní vzdělávací programy školy.

Tabulka č. 11 Přehled podpory žáků se SVP dle ŠVP a výročních zpráv škol

ZÁKLADNÍ ŠKOLA POČET ŽÁKŮ/ POČET ŽÁKŮ SE SVP	ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM	VÝROČNÍ ZPRÁVA ŠKOLY 2022/2023
Bělá pod Pradědem 167/29	<ul style="list-style-type: none"> · platnost od 1.9.2023 · spolupráce s PPP a SPC Olomouc (Jeseník) · PLPP i IVP sestavuje TU ve spolupráci s vyučujícími a VP, popř. ŠP · PO dle doporučení ŠPZ · možnost snížit minimální doporučenou úroveň očekávaných výstupů na základě doporučení ŠPZ a zapracování do IVP · PSPP poskytovan na základě doporučení ŠPZ · bez dalšího rozepsání 	<ul style="list-style-type: none"> · žáci se SVP (ročník, počet, PO) · vzdělávání dle doporučení ŠPZ · pro některé žáky zpracován IVP · žáci s těžkým postižením AP · PSPP – šest skupin · konzultace s rodiči, učiteli, vedením školy, PPP, SPC – dle potřeby · návštěva PPP, SPC – průběžně (email, telefonicky) · zajištění specifických potřeb – průběžně (pracovní sešity, literatura) · základní popis podpory
Bernartice 45/12	<ul style="list-style-type: none"> · platnost od 1.9.2023 · pravidla a realizace PO · informace o PO a informovaném souhlasu (znění zákona a vyhlášky) · pravidla pro vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním · podrobný popis postupů 	<ul style="list-style-type: none"> · žáci se SVP (ročník, počet, PO) · vzdělávání dle doporučení ŠPZ · podpora žáků se sociálním znevýhodněním v hodinách · funkční informační systém vůči žákům a rodičům · spolupráce s PPP · základní popis podpory
Černá Voda 21/6	<ul style="list-style-type: none"> · aktualizace k 1.9.2023 · pravidla a realizace PO I. stupně (podrobný popis realizace a vyhodnocení PLPP) · spolupráce se ŠPZ · zabezpečení vzdělávání žáků s LMP (úprava očekávaných výstupů, IVP) · podrobný popis postupů 	<ul style="list-style-type: none"> · v rámci projektů zabezpečení AP a doučování · minimální popis podpory
Česká Ves 334/130	<ul style="list-style-type: none"> · platnost od 1.9.2022 · pravidla a průběh tvorby, realizace a vyhodnocení IVP · role ŠPP · specifikace PO · přehled PSPP · podrobný popis postupů 	<ul style="list-style-type: none"> · žáci se SVP (druh SVP, počet) · obsazení ŠPP · program ŠPP · minimální popis podpory
Javorník 328/109	<ul style="list-style-type: none"> · platnost od 1.9.2023 · pravidla a průběh tvorby, realizace a vyhodnocení PLPP, IVP · role ŠPP · PO dle doporučení ŠPZ · podrobný popis postupů 	<ul style="list-style-type: none"> · podíl žáků se SVP · vzdělávání dle doporučení ŠPZ · podrobný popis IVP (tvorba, obsah, vyhodnocení) · podrobný popis PSPP (12 skupin) · podrobný popis PI (30 skupin) · výhled na školní rok 2023/2024 (efektivnější práce a spolupráce ŠPP) · podrobný popis podpory

Tabulka č. 11 Pokračování

ZÁKLADNÍ ŠKOLA POČET ŽÁKŮ/ POČET ŽÁKŮ SE SVP	ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM	VÝROČNÍ ZPRÁVA ŠKOLY 2022/2023
Jeseník 736/138	<ul style="list-style-type: none"> · platnost od 1.9.2022 · popis žáka se SVP · popis spolupráce se ZZ a nastavení základní podpory, způsob zajištění podpory · pravidla pro vypracování a vyhodnocení PLPP · pravidla pro vypracování a vyhodnocení IVP · PO dle doporučení ŠPZ · samostatně zpracován ŠVP s minimálními výstupy · podrobný popis postupů 	<ul style="list-style-type: none"> · vzdělávání dle doporučení ŠPZ · vzdělávání dle IVP, PLPP, PI, PSPP · žáci se SVP (ročník, počet) · základní popis podpory
Lipová-lázně 188/52	<ul style="list-style-type: none"> · platnost od 1.9.2023 · spolupráce se ŠPZ · pravidla a realizace PSPP · pravidla a průběh tvorby, realizace a vyhodnocení PLPP, IVP · podrobný popis postupů 	<ul style="list-style-type: none"> · žáci se SVP (PO, počet) · počet PO - IVP a AP · popis poskytování PO I. stupně · vzdělávání dle doporučení ŠPZ · základní popis podpory
Mikulovice 173/50	<ul style="list-style-type: none"> · platnost od 1.9.2022 · pravidla a průběh tvorby, realizace a vyhodnocení PLPP, IVP · zabezpečení vzdělávání žáků s LMP (úprava očekávaných výstupů, IVP) · popis PSPP · podrobný popis postupů 	<ul style="list-style-type: none"> · počet doporučení ŠPZ · popis poskytování PO I. stupně · popis poskytování PO II. - III. stupně (PSPP – 5 skupin, AP – 8 žáků, IVP – 5 žáků) · podrobný popis podpory
Písečná 56/11	<ul style="list-style-type: none"> · platnost od 1.9.2023 · PLPP zpracovává TU, konzultuje s učiteli, vedením školy, ZZ · TU spolupracuje se ŠPZ · bez dalšího rozepsání 	<ul style="list-style-type: none"> · žáci se SVP (PO, ročník, počet) · stručný popis PI a PSPP · minimální popis podpory
Skorošice 18/6	<ul style="list-style-type: none"> · platnost od 1.9.2023 · pravidla a průběh tvorby, realizace a vyhodnocení PLPP · pravidla a průběh tvorby, realizace a vyhodnocení IVP · PO dle doporučení ŠPZ · role ŠPP · podrobný popis postupů 	<ul style="list-style-type: none"> · žáci se SVP (PO, počet) · popis doučování · zpráva dvou AP ohledně poskytování podpory · podrobný popis podpory (s ohledem na minimální počet žáků se SVP)
Stará Červená Voda 18/5	<ul style="list-style-type: none"> · platnost od 1.9.2022 · pravidla a průběh tvorby, realizace a vyhodnocení PLPP · pravidla a průběh tvorby, realizace a vyhodnocení IVP · role ŠPP · přehled PSPP · podrobný popis podpory 	<ul style="list-style-type: none"> · žáci se SVP (PO, počet) · zpráva AP ohledně poskytování podpory · zpráva školního asistenta · zpráva VP ohledně poskytování podpory · podrobný popis podpory (s ohledem na minimální počet žáků se SVP)

Tabulka č. 11 Pokračování

ZÁKLADNÍ ŠKOLA POČET ŽÁKŮ/ POČET ŽÁKŮ SE SVP	ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM	VÝROČNÍ ZPRÁVA ŠKOLY 2022/2023
Supíkovice 76/6	<ul style="list-style-type: none"> · platnost od 1.9.2023 · pravidla a průběh tvorby, realizace a vyhodnocení PLPP · pravidla a průběh tvorby, realizace a vyhodnocení IVP · role ŠPP · specifikace PO · spolupráce s ostatními subjekty · podrobný popis postupů 	<ul style="list-style-type: none"> · popis evidence žáků se SVP · popis spolupráce s PPP · využití PLPP vč. vyhodnocení · základní popis podpory
Vápenná 240/44	<ul style="list-style-type: none"> · platnost od 1.9.2023 · pravidla a průběh tvorby, realizace a vyhodnocení PLPP · pravidla a průběh tvorby, realizace a vyhodnocení IVP · pravidla pro zapojení dalších subjektů · role ŠPP · specifikace PO · podrobný popis postupů 	<ul style="list-style-type: none"> · popis podpory žáků se SPU · žáci se SVP (druh postižení, PO, počet) · stručný popis podpory
Vidnava 163/35	<ul style="list-style-type: none"> · platnost od 1.9.2022 · pravidla a průběh tvorby, realizace a vyhodnocení PLPP · pravidla a průběh tvorby, realizace a vyhodnocení IVP · role ŠPP · podrobný popis postupů 	<ul style="list-style-type: none"> · žáci se SVP (ročník, počet, počet IVP) · popis podpory VP (IVP, spolupráce s rodiči, PPP, ostatními institucemi) · stručný popis podpory
Zlaté Hory 276/75	<ul style="list-style-type: none"> · platnost od 1.9.2022 · popis žáka se SVP · popis spolupráce ZZ, ŠPP · popis integrace do běžných tříd nebo zařazení do speciální třídy · postup realizace a vyhodnocení IVP · postup práce pedagogů s žáky se SVP · podrobný popis postupů 	<ul style="list-style-type: none"> · popis grantových projektů a operačních programů – personální podpora · popis speciální třídy – počet žáků, práce s žáky, spolupráce s SPC, práce AP · popis PI, PLPP, IVP · popis práce s žáky se SVP – AP, ŠA, ŠSP · podrobný popis podpory
Žulová 129/34	<ul style="list-style-type: none"> · platnost od 1.9.2023 · pravidla a průběh tvorby, realizace a vyhodnocení IVP, PLPP · role ŠPP · základní popis postupů 	<ul style="list-style-type: none"> · žáci se SVP (počet) · PSPP – 5 skupin · doučování · stručný popis podpory

Zdroj: vlastní zpracování dle aktuálních školních vzdělávacích programů a výročních zpráv škol 2022/2023

7.5 Podpora žáků se speciálními vzdělávacími potřebami z pohledu České školní inspekce

Předmětem inspekční činnosti je podle § 174 odst. 2 písm. b) a c) zákona č. 561/2004 Sb., Školský zákon, ve znění pozdějších předpisů, zjišťování a hodnocení podmínek, průběhu a výsledků vzdělávání, dle školních vzdělávacích programů pro základní vzdělávání a jejich naplnění.

Analýzou registru Inspekčních zpráv České školní inspekce, bylo zjištěno, že na sledovaných základních školách byly provedeny poslední kontroly v roce 2023, 2022, 2019, 2018 a 2017. Data posledních provedených kontrol převedeny do tabulky č. 12.

Tabulka č. 12 Přehled inspekční činnosti České školní inspekce (seřazení dle termínu kontroly)

TERMÍN INSPEKČNÍ ČINNOSTI	ZÁKLADNÍ ŠKOLA
06. – 08. 11. 2023	Černá Voda
03. – 06. 10. 2023	Jeseník
17. – 19. 05. 2023	Vápenná
14. – 16. 03. 2023	Lipová-lázně
14. – 16. 02. 2023	Mikulovice
11. – 13. 10. 2022	Javorník
14. – 16. 09. 2022	Zlaté Hory
22. – 24. 03. 2022	Písečná
06. – 11. 01. 2022	Žulová
14. – 16. 10. 2019	§§ Fučíkova
09. – 13. 05. 2019	Stará Červená Voda
28. – 30. 05. 2018	Kobylá nad Vidnavkou
21. – 23. 05. 2018	Vidnava
24. – 26. 04. 2018	Bernartice
23. – 25. 10. 2017	Bělá pod Pradědem
06. – 08. 06. 2017	Česká Ves
19. – 21. 10. 2016	Skorošice
12. – 14. 10. 2016	Supíkovice

Zdroj: vlastní zpracování dle registru inspekčních zpráv ČŠI

Pro další výzkum jsem využila pouze aktuální inspekční zprávy za poslední dva roky, tedy 2023 a 2022, a to s ohledem na skutečnost, že i ostatní data ve výzkumu (např. výročí zprávy škol, počet žáků) byly posuzovány za školní rok 2022/2023. Při analýze inspekčních zpráv jsem se zaměřovala především na hodnocení práce školního poradenského pracoviště na dané škole, jeho podpory žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a na práci s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami při vzdělávání.

Tabulka č. 13 Přehled hodnocení práce ŠPP při podpoře žáků se SVP a práce se žáky se SVP při vzdělávání z pohledu ČŠI

ZÁKLADNÍ ŠKOLA POČET ŽÁKŮ/ POČET ŽÁKŮ SE SVP	POZITIVA	NEGATIVA
Černá Voda 21/6	<ul style="list-style-type: none"> · nově rozdělení pozic ŠPP – VP a ŠMP · spolupráce s ostatními pedagogy při péči o žáky se SVP · úzká spolupráce se ZZ · ve výuce součinnost AP s vyučujícími, podpora AP jak žáků se SVP, tak ostatním žákům 	
Jeseník 736/138	<ul style="list-style-type: none"> · VP pravidelně informuje o potřebách žáků se SVP stanovených v doporučení · žáci s potřebou PO I.stupně jsou identifikováni · rozšíření ŠPP o ŠSP a ŠP 	<ul style="list-style-type: none"> · ve výuce nedostatečně zřetelná strategie práce se žáky se SVP · ve výuce absence činnostních a interaktivních metod pro AP
Vápenná 240/44	<ul style="list-style-type: none"> · škola průběžně identifikuje potřeby žáků se SVP, OMJ i ohroženým školním neúspěchem 	<ul style="list-style-type: none"> · činnost ŠPP není zcela funkčně nastavena · nedaří se v plném rozsahu koordinovat práci pedagogů s žáky se SVP (důvod-narůstající počet žáků se SVP) · nejsou nastaveny společné schůzky všech členů ŠPP · nesystémový přístup k metodickému vedení AP · ve výuce nedostatečně zřetelná strategie práce s žáky se SVP
Lipová-lázně 188/52	<ul style="list-style-type: none"> · o potřebách žáků se SVP jsou vyučující pravidelně informováni · uplatňování PO ve výuce sleduje vedení školy v rámci hospitací (ovšem →) 	<ul style="list-style-type: none"> · neformální způsob práce ŠPP neumožňuje zpětnou kontrolu · činnost ŠPP pouze na operativní úrovni · chybí vymezení úkolů směrem k součinnosti AP a pedagoga · ve výuce nedostatečně zřetelná strategie práce se žáky se SVP · ve výuce absence činnostních a interaktivních metod pro AP · → nedostatečná zpětná vazba z hospitační činnosti
Mikulovice 173/50	<ul style="list-style-type: none"> · o potřebách žáků se SVP jsou vyučující pravidelně infomováni (ovšem →) · rozdělení rolí mezi vyučující a AP bylo jasně dané a přínosné nejen pro žáky se SVP 	<ul style="list-style-type: none"> · → není nastaven kontrolní systém pro uplatňování PO ve výuce · činnost ŠPP pouze na operativní úrovni · nejsou zavedeny pravidelné schůzky ŠPP – nedochází k výměně informací

Tabulka č. 13 Pokračování

ZÁKLADNÍ ŠKOLA POČET ŽÁKŮ/ POČET ŽÁKŮ SE SVP	POZITIVA	NEGATIVA
Javorník 328/109	<ul style="list-style-type: none"> · ŠPP systematicky spolupracuje s pedagogy, pravidelně informuje o žácích s potřebou PO · ŠPP metodicky vede práci AP · škola průběžně identifikuje potřeby žáků se SVP, OMJ i ohroženým školním neúspěchem · ředitel školy podporuje DVPP – rozšíření kompetencí pro práci se žáky se SVP · účelná zpětná vazba vedení školy při hospitačních hodinách 	
Zlaté Hory 276/75	<ul style="list-style-type: none"> · péči o potřeby žáků se SVP zastřešuje přímo ŠSP · tvorba a vyhodnocení IVP na základě spolupráce všech účastníků vzdělávacího procesu · potřeby žáků se SVP a metodická pomoc podrobně osobně projednávány s konkrétními učiteli a AP · rozdělení rolí mezi vyučující a AP jasně dané a přínosné nejen pro žáky se SVP · společné informace na pedagogických radách 	
Písečná 56/11	<ul style="list-style-type: none"> · žákům se SVP je poskytováno odpovídající PO vycházející z doporučení ŠPZ · ve výuce je věnována žákům se SVP podpora učitelů i AP (ovšem →) 	<ul style="list-style-type: none"> · nedostatečná komplexní prezentace ŠPP v prostorách školy a na webových stránkách školy · chybí koncepce ŠPP · → role AP při výuce spíše jen dopomocná žákům se SVP, interakce s pedagogy méně zjevná
Žulová 129/34	<ul style="list-style-type: none"> · složení ŠPP kvalifikovanými pracovníky 	<ul style="list-style-type: none"> · činnost pracovníků ŠPP probíhá izolovaně bez potřebné propojenosti · společné schůzky ŠPP nejsou zavedeny, nedochází k pravidelné výměně informací a vyhodnocování efektivity poradenských služeb · ve výuce nedostatečná diferenciací učiva zohledňující žáky se SVP · role AP při výuce spíše jen dopomocná žákům se SVP, interakce s pedagogy méně zjevná

Zdroj: vlastní zpracování dle inspekčních zpráv ČŠI

Tabulka č. 13 přináší excerpce inspekčních zpráv České školní inspekce sledovaných základních škol v oblasti hodnocení podpory žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Provedenou analýzou inspekčních zpráv České školní inspekce z roku 2022 a 2023 bylo zjištěno, že na většině sledovaných školách **jsou žákům se SVP poskytována odpovídající podpůrná opatření vycházející z doporučení ŠPZ.**

Pedagogové jsou sice seznamováni se speciálními vzdělávacími potřebami žáků, ovšem ze strany školního poradenského pracoviště jim není zajištěna dostatečná metodická podpora. Mezi nejčastější výtky patřilo:

- **ve výuce nedostatečně zřetelná strategie s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami** (ZŠ Jeseník, ZŠ Vápenná, ZŠ Lipová-lázně, ZŠ Žulová)
- **nesystémový přístup k metodickému vedení asistenta pedagoga** (ZŠ Jeseník, ZŠ Vápenná, ZŠ Lipová-lázně, ZŠ Žulová)
- **není nastaveno společné setkávání a předávání informací v rámci školního poradenského pracoviště** (ZŠ Vápenná, ZŠ Lipová-lázně, ZŠ Mikulovice, ZŠ Písečná, ZŠ Žulová)

Naopak na školách, kde je **nastavena účelná komunikace**, kde se školní poradenské pracoviště pravidelně schází, kde je prováděna zpětná vazba z hospitačních hodin vedení školy, je i práce s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami ve výuce hodnocena pozitivně (ZŠ Javorník, ZŠ Zlaté Hory)

7.6 Koordinace vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na základní škole běžného typu a na základní škole zřízené dle § 16 odst. 9 školského zákona

Výsledky rozhovorů s pracovníky, kteří mají v kompetenci koordinaci vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, jsou zpracovány do závěrečného protokolu, který představí fungování školního poradenského pracoviště na základní škole běžného typu a na §§ základní škole, tedy na Základní škole Vápenná a na Základní škole Fučíkova Jeseník. Závěrečný protokol obsahuje i data, která byla zjištěna v průběhu celého výzkumu, tedy i analýzou dokumentů obou škol. Představuje tak celkový pohled na obě školy a na poradenskou práci, kterou poskytují školní poradenská pracoviště a pokouší se nalézt odpověď na dílčí výzkumnou otázku, zda je koordinace vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na těchto dvou typech škol odlišná.

Základní škola Vápenná

Škola je běžnou základní školou s 9 postupovými ročníky, žáci jsou vzděláváni dle vzdělávacího programu pro základní vzdělání a podle pedagogiky Montessori. Škola se řadí mezi školy s nejvyšším procentem vytíženosti na Jesenicku. Zřizovatelem školy je Obec Vápenná.

Přehledně zpracované webové stránky školy odkazují v případě potřeby rodiče a žáky na školní poradenské pracoviště, jehož chod koordinuje ředitel školy a činnost zajišťuje výchovný poradce, metodik prevence a od školního roku 2023/2024 nově také speciální pedagog.

Koordinaci poskytování poradenské pomoci žákům se speciálními vzdělávacími potřebami zajišťuje výchovný poradce, který provádí kompletní administrativní činnosti s tímto spojené. Komunikuje s rodiči žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, kteří jsou k vzájemné komunikaci vstřícní, spolupracuje s pracovníky PPP a SPC, občas je potřeba jednat s odborem sociálně právní ochrany dětí Městského úřadu v Jeseníku a úplně výjimečně s PČR.

Mimo tyto činnosti ohledně žáků se speciálními vzdělávacími potřebami se výchovný poradce věnuje kariérovému poradenství, zajišťuje besedy se středními školami, komunikuje s Úřadem práce a jeho informačním poradenským střediskem, sleduje nabídky středních škol a zajišťuje administrativu spojenou s podáváním přihlášek na střední školy.

V rámci školy zajišťuje od nového školního roku 2023/2024 metodickou podporu při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ostatním pedagogickým pracovníkům speciální pedagog, což je pro výchovného poradce obrovské ulehčení, hlavně v tom, že dokud škola neměla speciálního pedagoga, musel výchovný poradce hodně sledovat novinky, pomůcky, metody výuky apod. Nyní se věnuje převážně provozní a administrativní činnosti ohledně žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Společně se speciálním pedagogem řeší složitější „případy“, spolupracuje s učiteli s rozšířenou kompetencí, kteří vedou předmět speciálně pedagogické péče, s asistenty pedagoga a ostatními vyučujícími při sestavování PLPP a IVP (v případě potřeby). Pravidelné schůzky nastaveny nejsou, schází se jen podle potřeby. Jako výchovný poradce má snížený počet hodin o 2 hodiny týdně, za tu dobu se nedá zvládnout vše, co by jako výchovný poradce měl dělat. Administrativu tak většinou nechává po vyučování, kdy pracuje do večera, aby vše zvládl.

Pro společnou komunikaci využívají online prostředí, kde mají sdílený disk, na který mají přístup všichni pedagogičtí pracovníci. Složka „Žáci s podpůrným opatřením“ – „Doporučení PPP“ je rozdělena na klasiku a Montessori, klasika pak podle tříd a Montessori podle trojročí. U žáka s podpůrným opatřením je pak naskenovaná titulní strana doporučení a případně další zprávy pro PPP ze strany školy. Výchovný poradce má zpracovanou tabulku, do které zapisuje všechny žáky s podpůrným opatřením včetně jejich znevýhodnění. Tabulka je vytištěná na arch

A3 a je na nástěnce ve sborovně pro I. stupeň, II. stupeň a současně v pracovně výchovného poradce. Učitel, který jde do třídy učit nebo supluje, má přehled, zda je ve třídě i žák s podpůrným opatřením. Tabulku výchovný poradce dle potřeby aktualizuje.

Největší podíl žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (kolem 30 žáků) tvoří žáci se SPU, a to převážně ve 2. stupni PO, ve 3. stupni PO (kolem 10 žáků) pak žáci s LMP, středně těžké vady řeči, těžké poruchy chování, autismus se zrakovou vadou.

Dle názoru výchovného poradce by bylo přínosné mít ve školním poradenském pracovišti školního psychologa, ovšem jako problém vidí zejména financování této pozice, a hlavně všeobecný nedostatek psychologů. Ve školním roce 2022/2023 škola využila psychologa PPP v Jeseníku, když zaznamenali náznaky problematických vztahů ve třídě II. stupně. Psycholog se ve vztahům ve třídě věnoval v diagnosticko-intervenčním programu.

Základní škola Fučíkova Jeseník

Škola je základní školou zřízenou dle § 16 odst. 9 školského zákona, vzdělávání je uskutečňováno na čtyřech pracovištích (Jeseník Fučíkova, Jeseník Dukelská, Jeseník Rudná a Vlčice). Žáci jsou vzděláváni dle školního vzdělávacího programu pro základní vzdělání včetně snížených očekávaných výstupů a podle školního vzdělávacího programu pro speciální vzdělávání. Škola je jedinou §§ základní školou na Jesenícku. Zřizovatelem školy je Olomoucký kraj.

Školní poradenské pracoviště není na webových stránkách školy uvedeno, ovšem v kontaktech na pracovníky školy je pozice výchovného poradce a metodika prevence dohledatelná. Činnost ŠPP zajišťuje ředitel školy, výchovný poradce (současně jako vedoucí pracoviště Vlčice) a metodik prevence (současně jako zástupce ředitele), a to pro všechna pracoviště školy.

Koordinaci poskytování poradenské pomoci žákům zajišťuje výchovný poradce, který provádí kompletní administrativní činnosti s tímto spojené. Komunikuje s rodiči žáků, zejména při výchovných komisích, spolupracuje s pracovníky PPP a SPC, zajišťuje vyplnění formulářů pro oddělení sociálně právní ochrany dětí Městského úřadu Jeseník, PČR, Probační a mediační službu, přestupkové oddělení Městského úřadu Jeseník, soud, pediatry, psychology.

Mimo tyto činnosti se výchovný poradce věnuje kariérovému poradenství, zajišťuje exkurze a besedy se středními školami, komunikuje s Úřadem práce, zajišťuje administrativu spojenou s podáváním přihlášek na střední školy.

V rámci školy spolupracuje se všemi pracovníky, zejména s vedením školy, třídními učiteli, a to v rámci pedagogických porad nebo kdykoliv, kdy je potřeba. Vzhledem k tomu, že ve škole jsou všichni učitelé speciální pedagogové, není třeba metodického vedení ze strany výchovného poradce, dle jeho názoru jsou všichni „samostatné jednotky“. Pouze v případě, když do školy

přijde nový učitel, zastává výchovný poradce roli uvádějícího učitele. Největší oblast, které se věnuje jsou výchovné komise, a to s ohledem na velký počet žáků ze sociálně znevýhodněných rodin, kdy jsou řešeny převážně neomluvené absence, chování, nedostatečná příprava na vzdělávání. Ostatní administrativu tak dělá doma, nejraději po večerech, kdy má na práci klid. Ve škole se raději věnuje žákům a kolegům.

Pro společnou komunikaci využívají online prostředí, kde mají sdílený disk, na který mají přístup všichni pedagogičtí pracovníci ze všech budov školy. Na disku jsou přehledně ve složkách k dohledání veškeré potřebné dokumenty, např. časové a tematické plány; katalogové listy žáků – informace o žákovi, přehled předmětů, celkové hodnocení, počet omluvených/neomluvených hodin, výchovná opatření, PO; komunikace vedení a výchovného poradce – zprávy pro OSPOD, PČR, PPP – výchovný poradce tyto zprávy připraví a dá ke kontrole řediteli, ten podepíše a výchovný poradce zasílá dotčeným subjektům.

Žáci v 5. a 4. stupni PO jsou vzděláváni v budově Rudná a Dukelská (35 žáků), jedná se o žáky s těžkým a středně těžkým MP, třídy na pracovišti Dukelská jsou uzpůsobeny imobilním žákům, vybaveny polohovacími lůžky. Na pracovištích Fučíkova a Vlčice jsou pak žáci v převážujícím 3. stupni PO (80 žáků), žáci se SPU, ADHD, se sociálním znevýhodněním.

Dle názoru výchovného poradce by bylo vhodné mít ve školním poradenském pracovišti školního psychologa, ovšem financování pro §§ školy je velmi zpřísněné, a současně vidí jako problém i jejich nedostatek.

Shrnující protokol je pro lepší přehlednost doplněn o tabulku č. 14.

Tabulka č. 14 Přehled činností ŠPP na ZŠ Vápenná a na §§ ZŠ Fučíkova

	Základní škola Vápenná	Základní škola Jeseník Fučíkova
Adresa	Vápenná 262, 790 64 Vápenná	Fučíkova 312, 790 01 Jeseník
Zřizovatel	Obec Vápenná	Olomoucký kraj
Charakteristika školy	běžná základní škola	základní škola zřízená dle § 16 odst. 9 školského zákona
Pracoviště/počet žáků	1 pracoviště: Vápenná / 240 žáků	4 pracoviště / celkem 115 žáků: Jeseník, Fučíkova / 43 žáků Jeseník, Dukelská / 10 žáků Jeseník, Rudná / 25 žáků Vlčice / 37 žáků
Školní vzdělávací program/počet žáků/počet ročníků	ŠVP ZV / 140 / 1. – 9. ročník I malá škola dokáže mnoho! ŠVP Montessori / 100 / 1. – 9. ročník	ŠVP ZV Společně to dokážeme / 72 žáků z toho snížené výstupy / 45 žáků 1. – 9. ročník ŠVP ZŠŠ Škola hrou I / 20 žáků ŠVP ZŠŠ Škola hrou II / 23 žáků 1. – 10. ročník
Obsazení ŠPP	výchovný poradce metodik prevence speciální pedagog	ředitel výchovný poradce metodik prevence
Chybí v ŠPP	školní psycholog	školní psycholog
Koordinace SVP	výchovný poradce (VP)	výchovný poradce (VP)
Náplň práce VP	<ul style="list-style-type: none"> · kariérové poradenství - besedy na ÚP, nabídky SŠ, přihlášky · koordinace žáků se SVP – kompletní administrativní činnost 	<ul style="list-style-type: none"> · kariérové poradenství – exkurze, besedy ÚP, nabídky učebních oborů, přihlášky · koordinace žáků se SVP – kompletní administrativní činnost · výchovné komise
Spolupráce VP x škola	<ul style="list-style-type: none"> · speciální pedagog (ulehčuje VP zejména metodickou pomocí) · učitelé s rozšířenou kompetencí (PSPP) · asistent pedagoga · třídní učitel, ostatní vyučující (PLPP, IVP v případě potřeby) · vedení školy 	<ul style="list-style-type: none"> · vedení školy · třídní učitel, ostatní vyučující (PLPP, IVP)
Způsob komunikace	<ul style="list-style-type: none"> · sdílený disk – přístup všichni vyučující, AP, vedení · složka „žáci s PO“ – informace o doporučení PPP · porady ŠPP nejsou pravidelné 	<ul style="list-style-type: none"> · sdílený disk – přístup všichni pracovníci na všech pracovištích · katalogové listy žáků – kompletní informace o žákovi · porady v rámci ŠPP
Spolupráce mimo školu	<ul style="list-style-type: none"> · PPP, SPC · OSPOD občas · PČR výjimečně · rodiče (dobrá spolupráce) 	<ul style="list-style-type: none"> · PPP, SPC · OSPOD často · PČR často · rodiče (výchovné komise)
Stupeň PO/ počet žáků/ převažující SVP	<ul style="list-style-type: none"> · 3. stupeň PO/kolem 10 žáků/LMP, středně těžké vady řeči, těžké poruchy chování, autismus se zrakovou vadou · 2. stupeň PO/kolem 30 žáků/ SPU 	<ul style="list-style-type: none"> · 5. a 4. stupeň PO/35 žáků (pracoviště Rudná a Dukelská)/středně těžké MP, těžké MP · 3. stupeň PO/80 žáků (pracoviště Fučíkova a Vlčice)/SPU, ADHD, sociální znevýhodnění

Zdroj: vlastní zpracování dle provedených rozhovorů a dokumentů obou škol

8. Diskuse

Záměrem výzkumu bylo přestavit poradenské služby na základních školách na Jesenicku a zmapovat jejich složení. Dílčím cílem pak bylo prezentovat jejich práci s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, a to jak z pohledu škol, tak z pohledu Česká školní inspekce. Posledním dílčím cílem bylo zjistit, zda je koordinace vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami odlišná na §§ základní škole a na základní škole běžného typu.

Původním úmyslem bylo do výzkumu zařadit pouze dvě základní školy běžného typu a jedinou §§ základní školu, která se na Jesenicku nachází, a zjistit, zda existují zásadní rozdíly v práci s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami za těchto typech škol. Při sběru dat, a po konzultaci s vedoucí práce, jsem však dospěla k názoru, že by bylo přínosnější zařadit do výzkumného případu všechny základní školy na Jesenicku a celý výzkum koncipovat jako celkový pohled na poradenské služby ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, a to v rámci případové studie.

S ohledem na stanovené cíle jsem zvolila kvalitativní výzkum. Vzhledem k výběru všech základních škol na Jesenicku jako výzkumného případu, jsem za výzkumné metody použila analýzu dokumentů sledovaných základních škol, kterými byly aktuální webové stránky, výroční zprávy škol za školní rok 2022/2023, aktuální školní vzdělávací programy a zprávy z kontrol České školní inspekce provedených v roce 2022 a 2023. Následně pak při zúžení případu na dvě základní školy jsem jako výzkumnou metodu použila rozhovory.

Vzhledem ke skutečnosti, že se mi v průběhu celého výzkumu nepodařilo spojit s jednou základní školou, a současně nebylo možné u této školy dohledat potřebné dokumenty k analýze, nebyla tato škola zahrnuta do některých podkapitol interpretace výsledků výzkumu. V konečné fázi výzkumu a přípravy této práce jsem zjistila, že bylo zřizovatelem vyhlášeno výběrové řízení na pozici ředitele této základní školy. Je tedy pravděpodobné, že činnost vedení této školy byla v období konání výzkumu omezena.

Data, která byla v průběhu výzkumu postupně získávána, byla po provedené analýze interpretována v kapitole č. 7 Výsledky výzkumu – případová studie. Kapitola tak přináší celkový pohled na poradenské služby ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na základních školách na Jesenicku. Podkapitoly odpovídají na dílčí výzkumné otázky a na hlavní výzkumnou otázku.

Ve výzkumu byly sledovány všechny základní školy na Jesenicku, kromě dvou základních škol při zdravotnických zařízeních, které zajišťují pouze krátkodobé vzdělávání. Základní vzdělávání zajišťuje 1 základní škola samostatně zřízená pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a 17 škol běžného typu, z toho 11 s devíti postupovými ročníky a 6 malotřídních škol s pěti postupovými ročníky. Ve 2 základních školách je možné vzdělávání dle Montessori pedagogiky, 1 základní škola má přípravnou třídu a 1 základní škola má třídu samostatně zřízenou pro žáky s LMP.

Provedeným výzkumem se podařilo odpovědět na výzkumné otázky:

V jakém modelu převážně fungují školní poradenská pracoviště na základních školách na Jesenicku?

Výsledky výzkumu prokázaly že školní poradenská pracoviště fungují převážně v rozšířeném modelu, a to ve složení výchovný poradce, školní metodik prevence, školní speciální pedagog či školní psycholog, celkem na 11 základních školách, z toho 6 základních škol má zastoupeny pozice jak školního speciálního pedagoga, tak školního psychologa. Ve dvou případech byl školní psycholog zajištěn na základě externí spolupráce a v jednom případě zastával současně i pozici kariérového poradce. Zajímavým zjištěním bylo, že školní poradenské pracoviště v rozšířeném modelu pracuje i na 2 malotřídních školách.

Možným podnětem pro další výzkumné šetření by bylo zjistit, jakou roli sehrává školní speciální pedagog ve školním poradenském pracovišti s rozšířeným modelem na zjištěných základních školách, zda zajišťuje i administrativní záležitosti spojené se vzděláváním žáků se speciálními vzdělávacími potřebami nebo pouze metodickou podporu.

Základní model školního poradenského pracoviště, ve složení výchovný poradce a školní metodik prevence, působí na 4 základních školách, a to 1 malotřídní škole, 2 běžných základních školách a §§ základní škole.

Na 2 malotřídních základních školách byly z dostupných dokumentů zjištěny pouze pozice metodika prevence a školního pedagoga (na škole jedné) a pozice metodika prevence a koordinátora inkluze (na škole druhé).

To, že na většině základních škol pracuje školní poradenské pracoviště v rozšířeném modelu však ještě není hodnocením toho, že jsou na těchto školách poradenské služby pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami poskytovány v lepším standardu než na základních školách se základním modelem školního poradenského pracoviště. Tato skutečnost byla zjištěna i v další výzkumné fázi, kdy byla provedena analýza zpráv České školní inspekce.

Jak jsou školní poradenská pracoviště prezentována na webových stránkách škol?

Většina lidí v dnešní době, pokud potřebuje nějaké informace o konkrétní instituci, v tomto případě škole, upřednostní prvotní kontakt prostřednictvím webových stránek. Jak jsem již zmínila v předchozí kapitole, hodnotit webové stránky jakékoliv organizace je velmi subjektivní záležitostí.

Odkaz na školní poradenské pracoviště chyběl na 7 základních školách, z toho 3 školy měly ale dohledatelné pozice výchovného poradce či speciálního pedagoga u kontaktů na zaměstnance školy. Mezi nimi byla i §§ základní škola, která na svých webových stránkách odkaz na školní poradenské pracoviště uveden neměla, ovšem jelikož jsem již v průběhu studia na této škole vykonávala průběžnou praxi, je mi známa ta skutečnost, že všichni žáci a rodiče jsou již při zařazení žáka do vzdělávání na této škole o pozici výchovného poradce a jeho činnosti obeznámeni. Současně je jeho pozice dohledatelná v kontaktech na zaměstnance školy.

Ostatní základní školy měly odkaz na školní poradenské pracoviště na webových stránkách uveden. Těchto 11 škol mělo dále pod odkazem uvedeny i kontakty a konzultační hodiny na poradenské pracovníky a z toho 9 škol mělo u těchto pracovníků rozepsán i popis jejich činnosti.

Již spíše doplňkovým sledovaným údajem bylo uvedení dalších informací, mezi které patřily, např. dokumenty školního poradenského pracoviště (3 školy), kontakt na PPP (3 školy) a 1 škola měla uveden kontakt na logopedickou péči v Jeseníku.

Nicméně lze konstatovat, že sledované základní školy měly webové stránky přehledné, až na jedinou výjimku, malotřídní základní školu, se kterou se mi nepodařilo během výzkumu zkontaktovat a jejíž webové stránky byly na první pohled nepřehledné a neaktuální. Prezentace školního poradenského pracoviště na většině základních škol byla pro prvotní potřeby žáků a rodičů při dohledání informací dostačující.

Jak je popisována podpora žáků se speciálními vzdělávacími potřebami z pohledu škol?

Analyzovanými dokumenty pro odpověď na tuto výzkumnou otázku byly školní vzdělávací programy škol a výroční zprávy škol za školní rok 2022/2023.

Analýza školních vzdělávacích programů zjistila, že všechny sledované základní školy na Jesenicku mají vzdělávací programy aktualizované v souladu se zásadami pro zpracování, vyhodnocování a úpravy školního vzdělávacího programu, které vychází z rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělání vydaného MŠMT v roce 2021. Platnost od 1.9.2022 mělo ve školním vzdělávacím programu uvedenu 6 škol a od 1.9.2023 pak 10 škol.

Většina základních škol měla ve školním vzdělávacím programu podrobně rozepsány a stanoveny podmínky v oblasti vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, pouze 2 základní školy měly podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve školním vzdělávacím programu rozepsány jen velmi stručně, spíše heslovitě.

Z těchto dat však nelze přímo odpovědět na výzkumnou otázku, lze pouze zkonstatovat, že všechny sledované základní školy měly školní vzdělávací program a zejména sledovanou část ohledně podmínek v oblasti vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v souladu s platnou legislativou. Sledované školy tak měly rozepsány zejména pravidla a průběh tvorby, realizace a vyhodnocení PLPP a IVP, informace, pravidla či realizaci podpůrných opatření, a to jak I. stupně, které uplatňuje samotná škola, tak další stupně, dle doporučení školního poradenského zařízení, zabezpečení PSPP, dále měly rozepsanou roli školního poradenského pracoviště a způsob jeho komunikace s ostatními institucemi. Ve většině případů se jednalo o doslovný přepis z rámcového vzdělávacího programu a jeho příloh, což nelze školám vytknout, pouze se chtějí držet litery zákona.

Dalším analyzovaným dokumentem k této dílčí výzkumné otázce byla výroční zpráva sledovaných škol za školní rok 2022/2023. Všechny sledované školy měly ve výroční zprávě zpracovány informace o zajištění podpory žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. V těchto dokumentech byl již zaznamenán rozdíl v rozsahu popisu podpory.

Podrobný popis podpory ve většině případů obsahoval počet žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a stupně podpůrných opatření, dále podrobný popis poskytování podpůrného opatření I. stupně, popis poskytování podpůrných opatření na základě doporučení ŠPZ (IVP, PLPP). Na 2 školách byly součástí popisu podpory i zprávy asistenta pedagoga o jeho práci s jednotlivými žáky a v 1 škole byly zprávy asistenta pedagoga doplněny i o zprávu výchovného poradce ohledně celkového poskytování podpory žákům se speciálními vzdělávacími potřebami.

Základní popis podpory obsahoval počet žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a stupně podpůrných opatření, většinou se jednalo o tabulky a spíše statistická data, a dále základní popis poskytování podpůrných opatření.

Stručný popis podpory a minimální popis podpory ve výročních zprávách škol uváděl pouze počet žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, v některých případech doplněn o počet IVP, složení školního poradenského pracoviště nebo jeho stručný popis činnosti.

Data zjištěná z výročních zpráv škol poukazují na skutečnost, že údaje o zajištění podpory žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na základních školách na Jesenicku mají různou podobu a obsah, nicméně vždy jsou v souladu se zákonem, resp. vyhláškou MŠMT č. 15/2005

Sb., kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů a výročních zpráv, ve znění pozdějších předpisů, když vyhláška neuvádí rozsah popisu této podpory.

Jak probíhá podpora žáků se speciálními vzdělávacími potřebami z pohledu České školní inspekce?

Zjištění, že na většině základních škol pracuje školní poradenské pracoviště v rozšířeném modelu však ještě není hodnocením toho, že jsou na těchto školách poradenské služby pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami poskytovány v lepším standardu než na základních školách se základním modelem školního poradenského pracoviště. Tato skutečnost byla potvrzena v další výzkumné fázi, kdy byla provedena analýza zpráv České školní inspekce. I na základních školách se základním modelem školního poradenského pracoviště byla podpora žáků se speciálními vzdělávacími potřebami hodnocena pozitivně.

Z výzkumu vyplynulo, že pozitivně byla hodnocena podpora zejména na těch školách, které mají zavedené pravidelné konzultace jak v rámci školního poradenského pracoviště, tak v rámci celé školy. Pokud na škole nebyla nastavena vhodná komunikace mezi školním poradenským pracovištěm a pedagogickými pracovníky, byla negativně hodnocena převážně strategie práce s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami ve výuce a nedostatečné vymezení úkolů směrem k součinnosti s asistentem pedagoga.

Je koordinace vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami odlišná na základní škole zřízené dle § 16 odst. 9 školského zákona a na základní škole běžného typu?

Výzkumné šetření bylo provedeno za využití rozhovorů s pracovníky, kteří koordinují vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, v obou případech se jednalo o výchovné poradce. Základní škola běžného typu měla ve školním poradenském pracovišti i speciálního pedagoga, ovšem koordinaci a administrativu provádí v rámci školního poradenského pracoviště práce výchovný poradce.

Z provedeného výzkumného šetření lze konstatovat, že nebyla zjištěna významná odlišnost v práci koordinátora vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na rozdílných typech škol. Oba respondenti uvedli velkou administrativní náročnost s agendou žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, když většinu této administrativy zpracovávají až po pracovní době, doma či ve škole. Rovněž spolupráce s ostatními organizacemi, je nastavena obdobně, s tím, že na §§ základní škole je častější spolupráce s oddělením sociálně právní ochrany dětí a PČR vzhledem k vyššímu poměru žáků se sociálním znevýhodněním. Obě školy využívají ke

společné informovanosti o žácích se speciálními vzdělávacími potřebami v rámci školy sdílený disk.

Rozdíl byl zaznamenán ve společných poradách ŠPP, které jsou nastaveny jen na §§ základní škole. Také metodická pomoc je realizována rozdílně, když na základní škole běžného typu ji v rámci školy nově zajišťuje speciální pedagog, což je pro výchovného poradce velké ulehčení. Na §§ základní škole mají všichni pedagogové zaměření na speciální pedagogiku, není tedy třeba ze strany ŠPP metodickou pomoc zajišťovat.

Závěr

Cílem práce bylo přestavit poradenské služby na základních školách na Jesenicku a zmapovat jejich složení. Dílčím cílem pak bylo prezentovat jejich práci s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, a to jak z pohledu škol, tak z pohledu Česká školní inspekce. Posledním dílčím cílem bylo zjistit, zda je koordinace vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami odlišná na §§ základní škole a na základní škole běžného typu.

Jako technika sběru dat pro hlavní datový podklad byla aplikována analýza dokumentů, a to webových stránek škol, školních vzdělávacích programů, výročních zpráv škol za rok 2022/2023 a zpráv z kontrol České školní inspekce. Jako doplňující technika sběru dat byly využity rozhovory s výchovnými poradci dvou rozdílných typů škol, kteří koordinují vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Interpretace výsledků výzkumu byla prezentována v rámci případové studie. Výzkumem bylo zjištěno následující:

- na základních školách na Jesenicku fungují školní poradenská pracoviště převážně v rozšířeném modelu,
- většina webových stránek škol přehledně odkazuje na školní poradenské pracoviště a jeho pracovníky,
- podpora žáků se speciálními vzdělávacími potřebami je ze strany škol popisována v souladu s platnou legislativou, když většina škol má obsah podpory podrobně rozepsán,
- podpora žáků se speciálními vzdělávacími potřebami z pohledu České školní inspekce nejčastěji vykazuje tato negativní zjištění:
 - ve výuce nedostatečně zřetelnou strategii s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami
 - nesystémový přístup k metodickému vedení asistenta pedagoga
 - absence společného setkávání a předávání informací v rámci školního poradenského pracoviště
- koordinace vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami není významně odlišná na základní škole zřízené dle § 16 odst. 9 školského zákona a na základní škole běžného typu.

Cílem výzkumné části práce nebylo poukázat na to, která škola je dobrá či která je špatná. Ze závěrečné diskuse je zřejmé, že poradenské služby na základních školách na Jesenicku jsou poskytovány v souladu s platnou legislativou. Je více než pravděpodobné, že každá základní škola poskytuje péči o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami dle svým možností

a zkušeností, a to zejména s ohledem na velikost školy, obsazení pedagogických pracovníků a celkový počet žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Záměrem bylo zmapovat poradenské služby na základních školách na Jesenicku, představit jejich složení a jejich práci s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Práce by mohla být přínosná pro odbor školství Městského úřadu v Jeseníku při zpracování Místního akčního plánu rozvoje vzdělávání. Také by ji mohly využít samotné školy při sdílení dobré praxe, např. jak lépe nastavit komunikaci v rámci školy.

Citovaná literatura

- BARTOŇOVÁ, Miroslava a VÍTKOVÁ, Marie, 2007. *Strategie ve vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami: texty k distančnímu vzdělávání*. 2. přeprac. a rozš. vyd. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-158-4.
- BARTOŇOVÁ, Miroslava a VÍTKOVÁ, Marie, 2013. *Vzdělávání se zaměřením na inkluzivní didaktiku a vyučování žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve škole hlavního vzdělávacího proudu: Education focusing on inclusive didactics and teaching pupils with special educational needs in mainstream schools*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-6678-6.
- BASLEROVÁ, Pavlína, 2017. *Úroveň vstupních kompetencí pro zvládnutí učebního oboru v závislosti na absolvovaném ŠVP pro základní vzdělávání: efektivita inkluzivního vzdělávání u žáků s deficitem v oblasti mentálních funkcí*. Disertační práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- BĚLÍK, Václav a SVOBODA HOFERKOVÁ, Stanislava, 2016. *Prevence rizikového chování ve školním prostředí: pro studenty pomáhajících oborů*. Brno: Tribun EU. ISBN 978-80-263-1015-0.
- ČÁP, David, 2009. *Výchovné poradenství: výklad je zpracován k právnímu stavu ke dni 1.12.2009*. Meritum (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer Česká republika. ISBN 978-80-7357-498-5.
- ČECH, Tomáš a HORMANDLOVÁ, Tereza, 2020. *Profesní obraz školního speciálního pedagoga v podmínkách základní školy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-5861-8.
- GABURA, Ján a PRUŽINSKÁ, Jana, 1995. *Poradenský proces*. Série učebnic navržená ediční radou kateder sociální práce. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-858-5010-9.
- HADJ-MOUSSOVÁ, Zuzana, 2002. *Úvod do speciálního poradenství*. Studijní texty pro distanční studium. Liberec: Technická univerzita v Liberci. ISBN 80-708-3659-8.
- HENDL, Jan, 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál. ISBN 80-736-7040-2.
- JANKOVSKÝ, Jiří, 2001. *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením: somatopedická a psychologická hlediska*. Praha: Triton. ISBN 80-725-4192-7.
- JEDLIČKA, Richard; KOŤA, Jaroslav a SLAVÍK, Jan, 2018. *Pedagogická psychologie pro učitele: psychologie ve výchově a vzdělávání*. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-2164-9.

- JURKOVIČOVÁ, Petra a REGEC, Vojtech, 2013a. *Základy speciálněpedagogického poradenství*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-3695-1.
- JURKOVIČOVÁ, Petra a REGEC, Vojtech, 2013b. *Úvod do speciálněpedagogického poradenství*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-3699-9.
- KLIMENT, Pavel, 2013. *Efektivní komunikace v praxi sociální práce: studijní text pro kombinované studium*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-3626-5.
- KNOTOVÁ, Dana, 2014. *Školní poradenství*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4502-2.
- KOHOUTEK, Rudolf, 1999. *Historie pedagogicko-psychologického poradenství*. ITEM. Brno: CERM. ISBN 80-720-4115-0.
- KOŠČO, Jozef, 1987. *Poradenská psychológia*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo.
- KRUTILOVÁ, Dagmar, 2014. *Poradenský proces v sociální práci: "Jak pomáhat a neškodit"*. 2. rozšířené a upravené vydání. Benepal a.s.
- KUBOVÁ, Libuše, 1995. *Speciálně pedagogická centra*. Praha: Septima. ISBN 80-858-0142-6.
- KUCHARSKÁ, Anna; MRÁZKOVÁ, Jana; WOLFOVÁ, Renata a TOMICKÁ, Václava, 2013. *Školní speciální pedagog*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0497-8.
- KUZNÍKOVÁ, Iva, 2011. *Sociální práce ve zdravotnictví*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3676-1.
- MAŠTALÍŘ, Jaromír, 2021. *Kam dál?: ukončování školní docházky a plánování přechodu u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-5953-0.
- MATOUŠEK, Oldřich, 2003. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál. ISBN 80-717-8548-2.
- MATOUŠEK, Oldřich, 2007. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. Praha: Portál. ISBN 978-80-73-67-310-9.
- MERTIN, Václav a KREJČOVÁ, Lenka, 2013. *Výchovné poradenství*. 2. přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika. ISBN 978-80-7478-356-2.
- MICHALÍK, Jan, 2013. *Speciálněpedagogické centrum: informační brožura o činnosti speciálněpedagogických center*. 2. rozš. a dopl. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-3487-2.

- MICHALÍK, Jan; BASLEROVÁ, Pavlína a FELCMANOVÁ, Lenka, 2015. *Katalog podpůrných opatření pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu zdravotního nebo sociálního znevýhodnění: obecná část*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4654-7.
- MICHALÍK, Jan a VOŽENÍLEK, Vít, 2022. *Atlas vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v České republice*. M.A.P.S. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-6199-1.
- MIKULKOVÁ, Gabriela a ŠRAHŮLKOVÁ, Kateřina, 2014. *Integrovaná síť školních a školských poradenských služeb: Postupy a doporučení jejího rozvoje*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. ISBN 978-80-7481-062-6.
- MIOVSKÝ, Michal; ADÁMKOVÁ, Tereza; BARTÁK, Miroslav; ČABLOVÁ, Lenka; ČECH, Tomáš et al., 2015. *Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze. ISBN 978-80-7422-393-8.
- MIOVSKÝ, Michal; AUJEZKÁ, Anna; BUREŠOVÁ, Iva; ČABLOVÁ, Lenka; ČERVENKOVÁ, Eva et al., 2015. *Programy a intervence školské prevence rizikového chování v praxi*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze. ISBN 978-80-7422-394-5.
- MIOVSKÝ, Michal; SKÁCELOVÁ, Lenka; ZAPLETALOVÁ, Jana; NOVÁK, Petr; BARTÁK, Miroslav et al., 2015. *Prevence rizikového chování ve školství*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze. ISBN 978-80-7422-392-1.
- NOVOSAD, Libor, 2000. *Základy speciálního poradenství: struktura a formy poradenské pomoci lidem se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním*. Praha: Portál. ISBN 80-717-8197-5.
- NOVOSAD, Libor, 2009. *Poradenství pro osoby se zdravotním a sociálním znevýhodněním: základy a předpoklady dobré poradenské praxe*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-509-7.
- REICHEL, Jiří, 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3006-6.
- SKUTIL, Martin, 2011. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-778-7.

ŠVAŘÍČEK, Roman a ŠEĐOVÁ, Klára, 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-313-0.

TYŠER, Jiří, 2006. *Školní metodik prevence: soubor materiálů*. Most: Hněvín. ISBN 80-866-5417-6.

VALENTA, Milan, 2013. *Psychopedie: [teoretické základy a metodika]*. 5. aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Parta. ISBN 978-80-7320-187-6.

VALENTOVÁ, Lidmila, 2013. *Školní poradenství I*. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta. ISBN 978-80-7290-710-6.

PROJEKTY

Jednotná pravidla pro poskytování poradenských služeb ve školských poradenských zařízeních - obecná a personální část: Národní ústav pro vzdělávání, KIPR; Projekt (CZ.02.3.62/0.0/15_001/0000584). Praha.

Místní akční plán rozvoje vzdělávání ORP Jeseník III: Město Jeseník, Projekt (CZ.02.3.68/0.0/0.0/20_082/0023030), 2023. Jeseník.

WEBOVÉ ODKAZY

CENTRUM PRO ZJIŠŤOVÁNÍ VÝSLEDKŮ VZDĚLÁVÁNÍ. *O nás*. Online. Dostupné z: <https://czvv.ceremat.cz/menu/o-nas>. [cit. 2023-04-14].

FREIBERGOVÁ, Zuzana, 2006. *Systém poradenských služeb v oblasti vzdělávání a zaměstnanosti v České republice*. Online. Národní vzdělávací fond: Středisko podpory poradenských služeb. 2006. Dostupné z:

http://old.nvf.cz/spps/dokumenty/freibergova_poradensky_system_cr.pdf. [cit. 2020-07-15].

MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Pacientské organizace*. Online. Dostupné z: <https://www.mzcr.cz/pacientske-organizace/>. [cit. 2023-02-22].

NÁRODNÍ PEDAGOGICKÝ INSTITUT ČESKÉ REPUBLIKY. *O nás*. Online. Dostupné z: <https://www.npi.cz/o-nas/o-institutu>. [cit. 2023-03-12].

NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁVÁNÍ. *O nás*. Online. Dostupné z: <http://archiv-nuv.npi.cz/vse-o-nuv/historie.html>. [cit. 2023-02-02].

OPERAČNÍ PROGRAM VZDĚLÁVÁNÍ PRO KONKURENCESCHOPNOST, 2016. *Databáze výstupů projektů*. Online. Dostupné z: <https://database.op-vk.cz/Project/Detail/5872>. [cit. 2023-10-30].

ROZSUDEK D.H. A OSTATNÍ PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ, 2007. Online. In: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Společné vzdělávání. Dostupné z:

<https://www.msmt.cz/vzdelavani/rozsudky-ve-vecech-diskriminace-ve-skolstvi>. [cit. 2023-09-24].

SMĚRNICE MŠMT K INTEGRACI DĚTÍ A ŽÁKŮ SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI DO ŠKOL A ŠKOLSKÝCH ZAŘÍZENÍ, 2002. Č.J. 13 710/2001-24 ZE DNE 6.6.2002. Online. In: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Speciální vzdělávání. Dostupné z:

<https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/smernice-msmt-k-integraci-deti-a-zaku-se-specialnimi-vzdelavacimi-potrebami-do-skol-a-skolskych-zarizeni>. [cit. 2023-10-22].

VĚSTNÍK MINISTERSTVA ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY ČESKÉ REPUBLIKY, 2005. *Koncepce poradenských služeb poskytovaných ve škole*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Online. Dostupné také z: <https://www.msmt.cz/file/38435>.

LEGISLATIVNÍ DOKUMENTY

Vyhláška č. 95/1978 Sb., o školách pro mládež vyžadující zvláštní péči, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <https://www.codexis.cz>. [paywall].

Vyhláška č. 49/1986 Sb., o školách pro mládež vyžadující zvláštní péči, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <https://www.codexis.cz>. [paywall].

Vyhláška č. 399/1991 Sb., o speciálních školách a speciálních mateřských školách, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <https://www.codexis.cz>. [paywall].

Vyhláška č. 127/1997 Sb., o speciálních školách a speciálních mateřských školách, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <https://www.codexis.cz>. [paywall].

Vyhláška č. 364/2005 Sb., o vedení dokumentace škol a školských zařízení a školní matriky a o předávání údajů z dokumentace škol a školských zařízení a ze školní matriky (vyhláška o dokumentaci škol a školských zařízení), ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <https://www.codexis.cz>. [paywall].

Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <https://www.codexis.cz>. [paywall].

Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <https://www.codexis.cz>. [paywall].

Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <https://www.codexis.cz>. [paywall].

Zákon č. 582/1991 Sb., Zákon České národní rady o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <https://www.codexis.cz>. [paywall].

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <https://www.codexis.cz>. [paywall].

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <https://www.codexis.cz>. [paywall].

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <https://www.codexis.cz>. [paywall].

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <https://www.codexis.cz>. [paywall].

Seznam zkratk

AAK	alternativní a augmentativní komunikace
AP	asistent pedagoga
ČŠI	Česká školní inspekce
DVPP	další vzdělávání pedagogických pracovníků
IVP	individuální vzdělávací plán
LMP, MP	lehké mentální postižení, mentální postižení
MPSV ČR	Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky
MŠMT ČR	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky
MZ ČR	Ministerstvo zdravotnictví České republiky
OMJ	odlišný mateřský jazyk
ORP	obec s rozšířenou působností
OSPOD	oddělení sociálně právní ochrany dětí
PLPP	plán pedagogické podpory
PO	podpurná opatření
PPP	Pedagogicko-psychologická poradna
PSPP	předmět speciálně pedagogické péče
RVP ZŠS	rámcový vzdělávací program pro obor vzdělávání základní školy speciální
RVP ZV	rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
SPC	Speciálně pedagogické centrum
SPU	specifické poruchy učení
ST	speciální třída
SVP	speciální vzdělávací potřeby
ŠA	školní asistent
ŠMP	školní metodik prevence
ŠP	školní psycholog
ŠPP	Školní poradenské pracoviště
ŠPZ	Školské poradenské zařízení
ŠSP	školní speciální pedagog
TU	třídní učitel
VP	výchovný poradce
ZZ	zákonný zástupce

Seznam tabulek a obrázků

Tabulka č. 1	Porovnání druhů a typů škol před rokem 1989	35
Tabulka č. 2	Porovnání typů speciálních mateřských škol a speciálních škol po roce 1989	37-38
Tabulka č. 3	Typy speciálních škol a jejich označování v roce 2005	41
Tabulka č. 4	Změna zvláštního ustanovení o vzdělávání žáků uvedených v § 16 odst. 9 školského zákona	44
Tabulka č. 5	Přehled vyrovnávacích a podpůrných opatření dle vyhlášky č. 73/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů	46
Tabulka č. 6	Charakteristika podpůrných opatření dle vyhlášky č. 27/2016 Sb., ve znění pozdějších předpisů a § 16 školského zákona č. 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů	50-52
Tabulka č. 7	Přehled základních škol na Jesenicku a jejich vytíženost k 1.9.2023	61
Tabulka č. 8	Přehled počtu tříd, počtu ročníků a počtu žáků na základních školách na Jesenicku za školní rok 2022/2023	68
Tabulka č. 9	Přehled poradenských pracovníků	70
Tabulka č. 10	Přehled informací zjištěných o školním poradenském pracovišti z webových stránek škol	72
Tabulka č. 11	Přehled podpory žáků se SVP dle školního vzdělávacího programu a výročních zpráv škol	74-76
Tabulka č. 12	Přehled inspekční činnosti České školní inspekce	77
Tabulka č. 13	Přehled hodnocení práce ŠPP při podpoře žáků se SVP a práce s žáky se SVP při vzdělávání z pohledu ČŠI	78-79
Tabulka č. 14	Přehled činností ŠPP na ZŠ Vápenná a na §§ ZŠ Fučíkova	84
Obrázek č. 1	– mapa Olomouckého kraje – správní obvody obcí s rozšířenou působností	60
Obrázek č. 2	– mapa správního obvodu ORP Jeseník	60
Obrázek č. 3	– Vývoj počtu žáků se SVP na běžných základních školách v letech 2012-2022... ..	61
Obrázek č. 4	– Vývoj počtu žáků na paragrafové základní škole v letech 2012-2022	62